

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Διπλωματική Εργασία

«Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ “ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ” ΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΣΕ “ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ” ΔΡΑΣΕΙΣ»

ΤΟΥ
ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΠΕΛΛΟΥ

Δεκέμβριος 2018

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Ημερομηνία 18/12/18

Ο Δηλών

Σταύρος Αντωνόπουλος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ “PROJECTING STABILITY”	5
ΟΡΙΣΜΟΙ	5
ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ.....	9
ΤΟ ΝΑΤΟ ΔΙΕΥΡΥΝΕΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ.....	18
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ «ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ» - ΙΣΤΟΡΙΚΟ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΝΑΤΟ “OUT-OF-AREA OPERATION”.....	25
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΡΑΣΗΣ.....	25
ΤΟ ΝΑΤΟ ΕΠΕΚΤΕΙΝΕΙ ΤΟ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ.....	27
ΤΟ ΝΑΤΟ ΩΣ ΜΕΤΑ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ	29
ΈΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΡΑΣΕΙΣ “LESSONS LEARNED” ΚΑΙ Η ΧΑΜΕΝΗ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΟ & ΜΚΟ.....	43
ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΣΕ ΕΝΑΝ ΑΣΤΑΘΗ ΚΟΣΜΟ.....	43
ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΔΥΝΑΜΑ ΚΑΙ ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ.....	43
Ο ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ...	46
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΟ.....	48
ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΚΟ.....	49
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΕ ΑΔΥΝΑΜΑ ΚΑΙ ΕΥΘΡΑΥΣΤΑ ΚΡΑΤΗ.....	50
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ “CONCEPTUALIZING STABILIZATION”.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ “PROJECTING STABILITY”.	59
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΗΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	63
ΜΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	75
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΣΧΕΣΗ ΈΡΕΥΝΑΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	75
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ.....	75
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ: ΔΥΟ ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ.....	76
ΕΠΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ.	77
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ.....	79
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ.....	80
ΔΟΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ	81
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	83
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	85
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ-ΜΚΟ.	86
ΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.	90
ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ – ΝΕΟ ΝΑΤΟ.	92
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	93
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	93
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	98
Επίλογος	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	105

“Footprints on the sands of time are not made by sitting down”

Henry Wadsworth Longfellow.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσης εργασίας, παραφράζοντας τον τίτλο της, είναι η αντιμετώπιση των διευρυμένων σύγχρονων προκλήσεων, για την ασφάλεια των δημοκρατικών χωρών, συμπεριλαμβανομένων και των εκτός NATO κρατών, με την εφαρμογή εργαλείων ανθεκτικότητας από τους ίδιους. Ξεκινώντας λοιπόν με το τι είναι προβολή σταθερότητας, θα δούμε ότι το NATO έχει ξεκινήσει να δουλεύει τον όρο, ιστορικά, με την εμπλοκή του στις επιχειρήσεις σταθερότητας στα Βαλκάνια.

Αλλά δεν είναι μόνο το NATO. Η προστιθέμενη αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), έγκειται στη βοήθεια προς τα κράτη μέλη και τους εταίρους, να αναπτύξουν την ανθεκτικότητά τους, με βάση ένα ευρύ φάσμα μέσων και προγραμμάτων, που ήδη υπάρχουν ή αναπτύσσονται. Η ΕΕ τοποθετεί την ανθεκτικότητα (π.χ. των υποδομών μεταφορών, επικοινωνιών, ενέργειας, χρηματοοικονομικής στήριξης ή περιφερειακής ασφάλειας) στο επίκεντρο της δράσης της, ως αντίσταση στην προπαγάνδα και στις εκστρατείες παραπληροφόρησης, στις απόπειρες υπονόμευσης των επιχειρήσεων, των κοινωνιών και των οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και στις επιθέσεις που συνδέονται με την τεχνολογία των πληροφοριών και τις υποδομές του κυβερνοχώρου. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας ως προληπτική και αποτρεπτική δράση για την σταθεροποίηση των κοινωνιών και την αποφυγή της κλιμάκωσης κρίσεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της ΕΕ φαντάζει στις μέρες μας ως στρατηγική επιλογή.

Η διοχέτευση της γνώσης στο εξωτερικό της ΕΕ, κατευθύνετε πρώτα στις συνοριακά γειτονικές χώρες και παράλληλα ενισχύει την εδραίωση της ειρήνης, με προσπάθειες για την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης. Ανάμεσα στους πολλούς μελετητές του τομέα οικοδόμησης της ειρήνης, υπάρχουν πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις για την κατηγοριοποίηση αυτών των μορφών.

Η οικοδόμηση της ειρήνης “peace building”, είναι όλο το κομμάτι που εμπεριέχεται μέσα στην προβολή σταθερότητας, είναι όλη η εργαλειοθήκη του “peace building” για να έχουμε προβολή σταθερότητας και vice versa. Για να γίνει

η προώθηση σταθερότητας, θα πρέπει να υποδομηθούν κυβερνήσεις, που θα λειτουργούν με όρους ανάπτυξης. Η μη κατάλληλη ανάπτυξη των εργαλείων, αποδίδει στον Δυτικό κόσμο αρχικά, μόνο μετανάστες και οργανωμένο έγκλημα. Παρέχοντας στρατιωτικές δυνατότητες (το NATO) στη γειτονία του, για να λειτουργήσουν ως «κανονικά» κράτη, σταθεροποιείται μια κατάσταση και μπορούν πλέον να συμμετέχουν ενεργά, σε ενέργειες όπως σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις “peace keeping operations”¹ ή σε επιχειρήσεις σταθεροποίησης “stabilization operations”. Για να συμμετέχουν σε αποστολές και για να παρέχουν σταθερότητα, μπορεί το NATO να δίνει αναπτυξιακό ή στρατιωτικό υλικό μπορεί όμως, να τους εκπαιδεύει να κάνει δηλαδή όλο το κομμάτι της δημιουργίας ικανοτήτων “capacity building” ως κομμάτι της στρατιωτικής διπλωματίας. Η λογική είναι να παρέχουμε υπηρεσίες και αγαθά που συμβάλλουν στη χρηστή διακυβέρνηση γειτονικών κρατών δηλαδή στα “out of area states” έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον σταθερότητας στη γύρω περιοχή των κρατών μελών του NATO. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η συμμετοχή του NATO στο Αφγανιστάν, μια επιχείρηση εκτός περιοχής “an out-of-area operation”, που οι ΗΠΑ μέσω NATO εκπληρώνουν το ρόλο τους στην υποδομή και την προσπάθεια αποκατάστασης της ασφάλειας στο Αφγανιστάν.

Έτσι, στα πρώτα κεφάλαια, δίνονται οι ορισμοί των εννοιών “projecting stability” και “out of area” καθώς και το πλαίσιο στόχων όπως αυτό ορίστηκε από Συνόδους Κορυφής της Συμμαχίας.

Στη προσπάθεια να δοθεί ο ορισμός της σταθερότητας, θα δούμε στο πρώτο κεφάλαιο, πως ο ίδιος ο οργανισμός του NATO την εισάγει, στη Σύνοδο Κορυφής στη Βαρσοβία. Εν συνεχεία θα προσδιοριστούν, οι αποστολές «εκτός περιοχής», “out of area” που εκτέλεσε η Συμμαχία πέρα των συνόρων τις. Επιπλέον εκτός των ορισμών, θα αναφερθούν τρόποι και μέσα της οικοδόμησης αμυντικών θεσμών, κύρια μέσω των κέντρων εκπαίδευσης και αριστείας. Στο ίδιο κεφάλαιο θα αναφερθεί η στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα ως εξωτερική δράση της ΕΕ, καθώς και η νέα Στρατηγική Αντίληψη που προέκυψε στη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας και αντικατοπτρίζει τον κόσμο μετά την 9/11. Στο τέλος του 1^{ου} κεφαλαίου θα δοθεί ένα σύντομο ιστορικό, χαρακτηριστικών

¹ Βλέπε: <https://www.unmissions.org/>

παρεμβάσεων από το 1949 έως τις μέρες μας, για να αποκτήσουμε την καλύτερη δυνατή εικόνα για την προβολή σταθερότητας.

Σε συνέχεια του προαναφερθέντος ιστορικού, στο δεύτερο κεφάλαιο θα περιγράψουν οι δράσεις εκτός περιοχής της Συμμαχίας, ως μέρος της στρατηγικής αντίληψης. Η εξέλιξη αυτής της στρατηγικής αντίληψης είναι και η συλλογική άμυνα που αναδεικνύεται ως το σημαντικότερο έργο της Συμμαχίας, το 2010. Επιπλέον στα πλαίσια μιας κανονιστικής προσέγγισης “normative approach” θα δούμε τις δράσεις της Συμμαχίας στις σημερινές απειλές που προκύπτουν καθώς και τα “Lessons Learned” που προκύπτουν από τις εκτός Συμμαχίας περιοχές ανάπτυξης επιχειρήσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει μια επανεξέταση των παρεμβάσεων σε αδύναμα και εύθραυστα κράτη (σε μια προσπάθεια σταθεροποίησης αυτών) μέσω του συντονισμού των προσπαθειών της Συμμαχίας και των Διεθνών Οργανισμών (ΔΟ). Επιπλέον θα αναπτυχθεί η πολιτική της συνεργασίας μεταξύ των ΔΟ. Είναι σημαντικό επίσης να κατανοήσουμε, τις σχέσεις NATO-ΜΚΟ, και τις διαφορετικές προοπτικές που αναπτύσσει η κάθε πλευρά για να καταλάβουμε την αλληλοεπίδρασή τους στις περιοχές δράσης. Σε αυτό το κεφάλαιο θα αποτυπωθεί επιπλέον και ένα σημαντικό κομμάτι της ανθρωπιστικής δράσης και Στρατιωτικής Στρατηγικής σε «αδύναμα» και «εύθραυστα» κράτη καθώς και της εννοιολόγησης της σταθερότητας από την ανάλυση που προκύπτει από Ομάδα εργασίας της Συμμαχικής Διοίκησης Μετασχηματισμού του NATO (ACT), του Πανεπιστημίου της Μπολόνια και το Istituto Affari Internazionali (IAI) της Ρώμης, το 2017.

Στο τέταρτο κεφάλαιο σε συνέχεια της εργασίας που προαναφέραμε, θα δούμε τις επιχειρήσεις σταθερότητας που αφορούν δράσεις για τον έλεγχο-ανάπτυξης των κρατών (που είναι ασταθή) στην περιφέρεια της Συμμαχίας. Φυσικά θα διευκρινιστεί ο τρόπος δράσης και παρέμβασης που πρέπει ουσιαστικά να εστιάζει στη συνεργασία με τις τοπικές πρακτικές.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θα δούμε τα αμφίσημα αποτελέσματα των εξωτερικών παρεμβάσεων και των ειρηνευτικών αποστολών. Θα προσδιοριστούν τα πρακτικά χαρακτηριστικά της σταθερότητας και θα γίνει αναφορά στη συνάρτηση χρόνου και διάρκειας επέμβασης σε εκτός περιοχής

NATO περιοχές. Κρίνεται επιβεβλημένη η προβολή κάποιων διδαγμάτων για τις αποστολές σταθεροποίησης και αναφορά στην αντιμετώπιση της πολιτικό-στρατιωτικής αλληλεπίδρασης. Το 5^ο κεφάλαιο θα κλείσει με τον πολιτικοστρατιωτικό σχεδιασμό που περιβάλλει πλέον ως απαίτηση όλες τις Μεγάλες ασκήσεις του NATO και θα εισάγει την απαίτηση πλέον για αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ NATO-ΜΚΟ.

Μέσω της εργασίας αυτής, θα δούμε μέσω των διαφαινόμενων προκλήσεων της εποχής την προβολή σταθερότητας καθώς και θα φτάσουμε σε κάποια συμπεράσματα που άλλοτε επιβεβαιώνουν τέτοιου είδους δράσεις και άλλοτε αναδεικνύουν την ανικανότητα αυτών καθ' αυτών των εργαλείων να επιφέρουν αποτελέσματα. Ο πολλαπλασιασμός των περιοχών έντασης μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης οδήγησε σύντομα τα μέλη του NATO να αρχίσουν να σκέπτονται τρόπους με τους οποίους η οργάνωση θα μπορούσε να τις αντιμετωπίσει, ιδίως όταν οι τομείς δράσης ήταν εκτός της σφαίρας δράσης που προβλέπεται στο άρθρο 6. Μια αντανάκλαση, για το πώς μια πιο περιορισμένη, ρεαλιστική και εκλεπτυσμένη προσέγγιση της σταθερότητας, αποτελεί το αντικείμενο της μελέτης του θέματος, σε μια προσπάθεια να εξηγήσουμε τη στρατηγική του NATO μετά τη Βαρσοβία και την εφαρμογή της ατζέντας δράσης, γνωστή ως Σχέδιο Σταθερότητας "Projecting Stability",

Το NATO με τη Διάσκεψη Κορυφής του 2018, διασφάλισε ότι οι δομές του είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις, ωστόσο, το NATO, βρίσκεται πλέον αναμφισβήτητα σε μια τρίτη φάση της ιστορίας του, στην οποία η διαχείριση κρίσεων περνά μέσα από τη προωθήσει της σταθερότητας πέρα από τα σύνορά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ “PROJECTING STABILITY”

«Εάν οι γείτονες του NATO είναι πιο σταθεροί, το NATO είναι πιο ασφαλές»
(Díaz-Plaja, NATO 2018)

Ορισμοί

Καταρχάς, θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ο όρος σταθερότητα, αναζητώντας έναν κοινό ορισμό στην ευρύτερη ακαδημαϊκή και πολιτική βιβλιογραφία. Σε αυτήν την αναζήτηση διαπιστώνεται η απουσία ενός ευρέως αποδεκτού ορισμού. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ορισμοί τείνουν να είναι ταυτολογικοί, ορίζοντας ως πράξεις σταθεροποίησης εκείνες τις πολυδιάστατες επιχειρήσεις που στοχεύουν στη διατήρηση ή την αποκατάσταση της σταθερότητας σε χώρες που πλήττονται από εσωτερικές συγκρούσεις. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως σε πολλά έγγραφα του ΟΗΕ, η σταθερότητα δεν ορίζεται, αφήνοντας την έννοια ανοιχτή σε διαφορετικές ερμηνείες. Η ύπαρξη ενός βαθμού ευελιξίας στην ερμηνεία του όρου μπορεί να είναι χρήσιμη για την υποστήριξη των αποστολών σταθεροποίησης από πολλά κράτη, αλλά τελικά θα πρέπει να υπάρξει ένας σαφής συμβιβασμός μεταξύ ευελιξίας και σαφήνειας, καθώς οι αποστολές πρέπει να εργαστούν σε καθορισμένα πλαίσια με συγκεκριμένους στόχους. (COSTALLI 2017, p.25)

Οι συζητήσεις επί του θέματος φαίνεται να απομακρύνουν τον όρο από την εστίαση στην προώθηση της δημοκρατίας ή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κυριαρχούσε τις τελευταίες δεκαετίες. Η σταθερότητα, συζητείται μάλλον ως πραγματιστική και μινιμαλιστική αντίληψη, που βασίζεται στην ασφάλεια (που σημαίνει περιορισμένη κοινωνική και πολιτική βία), την ανθεκτικότητα των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών που διασφαλίζουν ένα ορισμένο βαθμό διακυβέρνησης και ένα επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που απαιτείται για τη σταθεροποίηση μιας συγκεκριμένης χώρας. Αυτός ο τρόπος, να πλαισιώνεται η έννοια της σταθερότητας, ταιριάζει με ένα πολιτικό περιβάλλον όπως της Ευρώπης και στη Βόρειας Αμερικής, που πλέον με λιγότερη δαπανηρή ένταση, από ό, τι στη δεκαετία του 1990 και του 2000, παρατηρούμε να αναλαμβάνουν φιλόδοξες στρατιωτικές επιχειρήσεις και να παρεμβαίνουν σε περιοχές κρίσης Συνεπώς, όταν πρόκειται για επιχειρήσεις σταθερότητας, τονίζονται ως κρίσιμα στοιχεία, η κατανόηση της μικρο-ρύθμισης

των συγκρούσεων, για την τοπική κυριότητα και τη νομιμότητα της διαδικασίας σταθεροποίησης, τη μακροπρόθεσμη δέσμευση σε συνδυασμό με τις συνεχείς αναπροσαρμογές του γενικότερου πολιτικού σχεδίου. (LUCARELLI, MARRONE και MORO 2017, p.7/68)

Για να δοθεί ο ορισμός της σταθερότητας θα ήταν σωστό να δούμε πρώτα πως την εισάγει ο οργανισμός του NATO μέσω των αντιπροσώπων του. Στη δήλωση: «Εάν οι γείτονες του NATO είναι πιο σταθεροί, το NATO είναι πιο ασφαλές» δίνεται όλο το νόημα του “projecting stability”. Αυτή η δήλωση βρίσκεται στο επίκεντρο του έργου του NATO για την προβολή της σταθερότητας, μια ιδέα που ξεκίνησε από τους ηγέτες της συμμαχίας στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στη Βαρσοβία το 2016. Δύο χρόνια μετά, στην επόμενη διάσκεψη κορυφής του NATO στις Βρυξέλλες τον Ιούλιο του 2018, αξίζει να γίνει απολογισμός αυτής της ιδέας και να εξεταστεί πού κατευθυνόμαστε. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Αρχικά, είναι σημαντικό να ξεκινήσουμε με αυτή καθαυτή τη δήλωση. Η φράση είναι απλή, αλλά με βαθυστόχαστα συμπεράσματα και επιπτώσεις. Εξετάζοντας το πλαίσιο, δύο χρόνια μετά το τέλος της επιχείρησης της Διεθνούς Δύναμης Βοήθειας για την Ασφάλεια στο Αφγανιστάν ISAF² και το σοκ της παράνομης προσάρτησης της Κριμαίας³ από την Ρωσία καθώς και της κρίσης στην ανατολική Ουκρανία⁴, το NATO ήταν απασχολημένο με την εδραίωση – παγίωση, της ενισχυμένης άμυνας και της στάσης αποτροπής. Στη Βαρσοβία,

² Η ISAF (International Security Assistance Force) (2001-04) ήταν η NATOϊκή αποστολή ασφαλείας στο Αφγανιστάν, που ιδρύθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών τον Δεκέμβριο του 2001 (με το ψήφισμα 1386), όπως προβλέφθηκε από τη συμφωνία της Βόννης. Ο κύριος σκοπός της ήταν να εκπαιδεύσει τις Αφγανικές Εθνικές Δυνάμεις Ασφαλείας “Afghan National Security Forces” (ANSF) και να βοηθήσει το Αφγανιστάν για την ανοικοδόμηση βασικών κυβερνητικών οργάνων, αλλά επίσης ασχολήθηκε και με τον πόλεμο με αντάρτικες ομάδες. Η ISAF διέκοψε τη λειτουργία της και διαλύθηκε το Δεκέμβριο του 2014, ενώ ορισμένα στρατεύματα παρέμειναν με συμβουλευτικό ρόλο ως διάδοχη αποστολή της οργάνωσης ISAF, με την ονομασία Αποστολή Αποφασιστικής Υποστήριξης “Resolute Support Mission” (RSM). (NATO 2015)

³ Η Δημοκρατία της Κριμαίας είναι το ομοσπονδιακό καθεστώς της Κριμαίας στη Ρωσία, μετά το ρωσικό δημοψήφισμα στις 16 Μαρτίου 2014. Στις 18 Μαρτίου 2014, ο Ρώσος Πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν υπέγραψε συνθήκη προσχώρησης με τους ηγέτες της Κριμαίας, η οποία διευκρίνισε ότι η Κριμαία και η Σεβαστούπολη θα ενταχθούν στην Ρωσική Ομοσπονδία ως ξεχωριστές πολιτικές οντότητες. Στις 21 Μαρτίου, η συνθήκη προσχώρησης επικυρώθηκε και η δημιουργία δύο νέων φορέων στη Ρωσική Ομοσπονδία ξεκίνησε, κάτω από ένα εκτελεστικό διάταγμα του Ρώσου Προέδρου. (wikipedia 2018)

⁴ Από τα τέλη Φεβρουαρίου του 2014 Ρωσόφωνες ομάδες στην Ουκρανία οργανώθηκαν στα νοτιοανατολικά της χώρας απαιτώντας, μέσω μαζικών διαδηλώσεων και συγκρούσεων με τα ουκρανικά σώματα ασφαλείας, την ανεξαρτησία τους από την Ουκρανία ή την ένωσή τους με τη Ρωσία. Οι διαδηλώσεις ξέσπασαν όταν ο Ουκρανός Πρόεδρος Βίκτορ Γιανουκόβιτς καθαιρέθηκε μέσα σε κλίμα αντικυβερνητικών διαδηλώσεων στο Κίεβο. (wikipedia 2017)

έγιναν σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Υπήρξαν κάποιες εικασίες σχετικά με το αν ήμασταν μάρτυρες μιας “back to the future”, μιας επιστροφής στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου και σε έναν οργανισμό συλλογικής άμυνας. Αυτό θα σήμαινε την παύση ή την υποβάθμιση των σημαντικών ρόλων του NATO όπως αυτός της διαχείρισης κρίσεων και της συνεργατικής ασφάλειας “cooperative security”, ρόλοι που δημιουργήθηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, συμπεριλαμβανομένου του μεγάλου δικτύου συνεργασιών με τρίτα κράτη για την Σύμπραξη για την Ειρήνη, “Partnership for Peace” (PfP)⁵. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Ο Νορβηγός Γενικός Γραμματέας του NATO Jens Stoltenberg στην τετραετή του θητεία (ανέλαβε 1 Οκτ 2014) κατά τη διάρκεια επίσκεψης στο NATOϊκό στρατόπεδο εκπαίδευσης στο Ιράκ στις 5 Μαρτίου 2018 μίλησε σε εκπαιδευτές του NATO και ιρακινά στρατεύματα στιγματίζοντας τη σπουδαιότητα αυτής της προσπάθειας. Αυτή η επίσκεψη είχε έρθει ως συνέχεια της αποφάσεως των συμμαχικών υπουργών Άμυνας που συμφώνησαν τον Φεβρουάριο του 2018 να αρχίσουν να σχεδιάζουν μια εκπαιδευτική αποστολή για την εμβάθυνση της στήριξης του NATO στην άμυνα με την ανάπτυξη ικανοτήτων “capacity building” της Χώρας του Ιράκ. Ωστόσο, δηλώνοντας ότι η ασφάλεια του NATO συνδέεται με τη σταθερότητα των γειτόνων του, οι ηγέτες των Συμμαχικών δυνάμεων έκαναν σαφές ότι δεν θα σταματούσαν να εμπλέκονται στα θέματα άμυνας του NATO. Αντιθέτως, δήλωσαν με βεβαιότητα ότι η ασφάλεια των μελών του NATO είναι στενά συνδεδεμένη με τη σταθερότητα των γειτονικών περιοχών και κρατών. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Δύο χρόνια μετά στη Βαρσοβία⁶, οι ηγέτες της Συμμαχίας υπόγραψαν μια ατζέντα δράσης, γνωστή ως Σχέδιο Σταθερότητας “Projecting Stability”. Επιπλέον δεσμεύτηκαν για «προβολή της σταθερότητας», υπογραμμίζοντας ότι παρά τις επιδείνωση των συνθηκών ασφάλειας, το NATO δεν απομακρύνεται από την ολοκληρωμένη προσέγγισή του “comprehensive approach” στην ασφάλεια, αφήνοντας πίσω τη «συνεταιριστική ασφάλεια» “cooperative security”⁷ και τη διαχείριση κρίσεων. Η προσπάθεια της Συμμαχίας να προετοιμαστεί, να

⁵ Βλέπε: <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-gr.pdf>

⁶ Σύνοδος κορυφής του NATO στη Βαρσοβία της Πολωνίας, 08-09/07/2016.

⁷ Η έννοια της συνεταιριστικής ασφάλειας “cooperative security” προέκυψε στις ΗΠΑ κατά τα μεταγενέστερα στάδια της εποχής του ψυχρού πολέμου. (STEINBRUNER 2010)

αντιμετωπίσει και να ξεπεράσει την αστάθεια στη γειτονιά της, συμπεριλαμβανομένης της βοήθειας των εταίρων της, θεωρείται ως μια ολιστική προσέγγιση με δεσμεύσεις, από τις εταιρικές σχέσεις με βασικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ικανοτήτων “capacity building”, με μέτρα διαχείρισης κρίσεων που βασίζονται σε στρατιωτικές δυνατότητες.

Λίγους μήνες αργότερα, σε μια ομιλία στη Σχολή του Harvard Kennedy, ο Γενικός Γραμματέας Jens Stoltenberg εξήγησε ότι το NATO εισέρχεται σε μια τρίτη φάση της ιστορίας του: μετά την πρώτη φάση της συλλογικής άμυνας “collective defence” (1949-1991) και τη δεύτερη φάση της προβολής σταθερότητας “projecting stability” δια μέσου της διαχείρισης κρίσεων και των συμμαχιών (1991-2014), το NATO βρίσκεται σε μια τρίτη φάση στην οποία: «πρέπει να κάνει τόσο συλλογική άμυνα και διαχείριση κρίσεων και να προωθήσει τη σταθερότητα πέρα από τα σύνορά του» και «δεν έχει την πολυτέλεια να επιλέξει το ένα ή το άλλο». (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Αλλά το NATO δεν είναι ξένο στη «προβολή της σταθερότητας». Η Συμμαχία έχει συμβάλει στη σταθεροποίηση εκτός των συνόρων της και πέρα από το βασικό καθήκον της συλλογικής άμυνας. Οι επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο και το Αφγανιστάν - καθώς και οι δραστηριότητες δημιουργίας ικανοτήτων “capacity building” στο Ιράκ - ήταν ουσιαστικά αποστολές σταθεροποίησης “stabilisation missions”, συχνά με ισχυρή εκπαιδευτική συνιστώσα κατάρτισης ως συστατικό. Πέρα από τον πολιτικό διάλογο, η πρακτική πραγματικότητα αυτών των σχέσεων επικεντρώνεται συχνά στην οικοδόμηση της ικανότητας “building capacity”, μέσω στρατηγικών συμβουλών, εκπαίδευσης, κατάρτισης, άσκησης και αξιολόγησης τόσο σε επίπεδο ιδρυμάτων όσο και σε επιμέρους μονάδες. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Εκτός της Πρωτοβουλίας Εκπαιδευτικής Συνεργασίας του NATO και των χωρών που επηρεάζει, παραδοσιακά η Συμμαχία, για την προβολή της σταθερότητας, μέσω εταιρικών σχέσεων και αμυντικής μεταρρύθμισης, επικεντρώνονταν έντονα στην ανατολική γειτονία του NATO (Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, Δυτικά Βαλκάνια και πρώην Σοβιετική Ένωση). Κύρια όμως,

μετά τη λεγόμενη Αραβική Άνοιξη,⁸ το NATO έχει σημειώσει μια σταδιακή αύξηση της συνεργασίας του, με τους εταίρους του στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Η λεγόμενη "νότια γειτονιά" συνδέεται με την γενική ιδέα του NATO για την Προβολή της Σταθερότητας. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Επιπλέον σήμερα, περισσότερο από άλλοτε, ακούγεται η προοπτική δημιουργίας ενός «αραβικού NATO». Αν και το θέμα βρίσκεται ακόμη υπό συζήτηση μεταξύ των χωρών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ),⁹ της Αιγύπτου και της Ιορδανίας η παλαιότερη αμερικανική πρόταση για τη δημιουργία μίας «Στρατηγικής Συμμαχίας της Μέσης Ανατολής». (AMNA 2018)

Το NATO έχει επίσης εντείνει τις προσπάθειές του για την ανάπτυξη ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους εταίρους του. Στις αρχές του 2017, οι Σύμμαχοι και το Κουβέιτ εγκαινίασαν ένα περιφερειακό κέντρο στο Κουβέιτ για να εξυπηρετεί τις εταιρικές σχέσεις του NATO με τις χώρες του Κόλπου. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, το NATO έχει εστιάσει τις εταιρικές σχέσεις με τους νότιους εταίρους πιο ρητά στην οικοδόμηση των αμυντικών τους ικανοτήτων και θεσμών.

Τρόποι και Μέσα

Από τη Βαρσοβία, οι Σύμμαχοι επιβεβαίωσαν εκ νέου τη σημασία του τι ονομάζεται στη NATOϊκή διάλεκτο δημιουργία αμυντικού θεσμού "Defence Institution Building". Το σχέδιο δράσης εταιρικής σχέσης για την οικοδόμηση αμυντικών θεσμών (PAP-DIB)¹⁰ στοχεύει στην ενίσχυση των προσπαθειών των χωρών εταίρων για τη μεταρρύθμιση και την αναδιάρθρωση των αμυντικών τους οργανισμών για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών καθώς και των διεθνών δεσμεύσεων. (NATO 2018)

⁸ Αραβική Άνοιξη ονομάστηκε ένα κύμα διαδηλώσεων και διαμαρτυριών στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, που εκδηλώθηκε από τις 18 Δεκεμβρίου του 2010. Το σύνθημα των διαδηλωτών στον Αραβικό κόσμο ήταν "Ash-sha'ab yurid isqat an-nizam" που σημαίνει ο λαός θέλει να πέσει το καθεστώς.

⁹ Η ΕΕ έχει επίσης συμφωνίες συνεργασίας με το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) (περιφερειακό οργανισμό που περιλαμβάνει το Μπαχρέιν, το Κουβέιτ, το Ομάν, το Κατάρ, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα) και με την Υεμένη και επιπλέον συμφωνία εταιρικής σχέσης και συνεργασίας με το Ιράκ. Επί του παρόντος η ΕΕ δεν διατηρεί συμβατικές σχέσεις με το Ιράν, αλλά αναγνωρίζει ότι υπάρχουν πολλές δυνατότητες για εμβάθυνση των σχέσεων.

¹⁰ Το σχέδιο δράσης εταιρικής σχέσης για την οικοδόμηση αμυντικών θεσμών "Partnership Action Plan on Defence Institution Building" (PAP-DIB)

Για παράδειγμα, αν μια χώρα εταίρος αναπτύξει μια Ειδική Δύναμη Επιχειρήσεων SOF (Special Operations Force), δεν αρκεί να εκπαιδεύσει και να εξοπλίσει αυτή τη δύναμη. Θα χρειαστεί επίσης να θεσπίσει και τις ρυθμίσεις ώστε να διασφαλίσει ότι ο ρόλος της Δύναμης στην εθνική αμυντική στρατηγική και το δόγμα έχει κατανοηθεί. Οι διαδικασίες στρατολόγησης και χρηματοδότησης προσαρμόζονται στις ανάγκες της Δύναμης και δημιουργούνται κατάλληλα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για να διατηρήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες της Δύναμης. Όλα αυτά - και περισσότερα- διασφαλίζουν ότι η νέα Ειδική Δύναμη Επιχειρήσεων θα γίνει πιο βιώσιμη. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Σε καθημερινή βάση, το NATO θα συνεργαστεί με τους εταίρους του και άλλες χώρες που ενδέχεται να ζητήσουν την εξειδίκευσή του, μέσω των εργαλείων εταιρικής σχέσης και των προγραμμάτων δημιουργίας ικανοτήτων “capacity building”. Αυτός είναι ένας τομέας όπου το NATO σχεδόν έχει πολύ μεγάλη εμπειρία. Μετά από ένα τέταρτο του αιώνα συνεργασίας με εταίρους, έχει αναπτύξει ένα περίτεχνο, αν όχι περίπλοκο, κεκτημένο εργαλείων-μέσων και μηχανισμών. Η πρόκληση είναι πώς να εξορθολογιστούν και να οργανωθούν αυτά τα εργαλεία προκειμένου να προωθηθεί καλύτερα το έργο της προβολής της σταθερότητας “project stability”. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Η καθοδήγηση για το σκοπό αυτό ήρθε στη Βαρσοβία όπου τονίστηκε η σημασία της ανάπτυξης μιας «μακροπρόθεσμης και βιώσιμης προσέγγισης για την προβολή της σταθερότητας». Δύο στοιχεία αξίζει να μνημονευτούν. Πρώτον, η αειφορία. Αυτό σημαίνει ότι όποια και αν είναι η παροχή βοήθειας από το NATO, θα συνεχίσει να παράγει αποτελέσματα αφού το NATO μειώσει ή τερματίσει την υποστήριξή του σε μια χώρα εταίρο. Η εμπειρία δείχνει ότι αυτό μπορεί να συμβεί μόνο εάν η αλλαγή ή η μεταρρύθμιση είναι ενσωματωμένη στα θεσμικά όργανα και τα συστήματα, τις διαδικασίες, τις νοοτροπίες και τον πολιτισμό τους – κουλτούρα του λαού που έχει δεχτεί τη βοήθεια. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Δεύτερον, βοηθώντας τους εταίρους να αναπτύξουν ιδρύματα είναι δυναμικά ένα μακροπρόθεσμο έργο που απαιτεί σφαιρική σκέψη, ολιστική, για τα όργανα ασφάλειας και άμυνας. Από την πλευρά του NATO, αυτό μπορεί να συμβεί μόνο αν ο Οργανισμός μπορεί να δει τη μεγαλύτερη εικόνα της συνεργασίας του με μια χώρα, ώστε να μπορέσει στη συνέχεια να συνεργαστεί περισσότερο με τη

χώρα. Για το σκοπό αυτό, οι Σύμμαχοι έχουν επίσης κατευθύνει το προσωπικό για να προχωρήσουν σε μια προσέγγιση «ενός NATO» σε συνεργασία με τους εταίρους: το πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό που συνεργάζεται με έναν εταίρο, θα πρέπει να συνεργάζεται και μεταξύ του σε μια πιο συστηματική βάση. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Τέλος, αξίζει να δούμε τις δομές και τους πόρους που θα χρειαστεί το NATO για την προβολή της σταθερότητας. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω τρεις στρατηγικές: εκμετάλλευση και ανάπτυξη δικτύων, συνεργασία με την ΕΕ και την εμβάθυνση της χρήσης εθελοντικών χρηματοδοτικών συνεισφορών. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Οι συνεργασίες του NATO δείχνουν πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα δίκτυα ώστε να κάνουν τους λίγους πόρους να κρατήσουν πολύ. Πολλά από τα προγράμματα των εταίρων του NATO λειτουργούν με μια σχετικά μικρή χρηματοδότηση, αλλά στη συνέχεια προσελκύουν ένα φάσμα εθελοντικών δωρεών και πολλαπλασιάζουν το ποσό που επενδύει πολλές φορές ο κοινός προϋπολογισμός του NATO. Το ίδιο συμβαίνει και με την τεχνογνωσία. Το προσωπικό του NATO είναι σε θέση να αξιοποιήσει δίκτυα εξειδίκευσης σε όλες τις συμμαχικές και συνεργαζόμενες χώρες για τη διεξαγωγή κατάρτισης, παροχής συμβουλών και καθοδήγησης - αυτό περιλαμβάνει και τα Κέντρα Αριστείας “Centres of Excellence” COEs¹¹ όπως και τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης “Partnership Training and Education Centres” PTECs¹². (Díaz-Plaja, NATO 2018)

¹¹ Τα Κέντρα Αριστείας “Centres of Excellence” (COE) καλύπτουν μια ευρεία ποικιλία τομέων όπως οι πολιτικοστρατιωτικές επιχειρήσεις, η κυβερνο-άμυνα, η στρατιωτική ιατρική “military medicine”, η ενεργειακή ασφάλεια, θαλάσσια ναρκοπέδια, η άμυνα εναντίον της τρομοκρατίας, επιχειρήσεις σε ακραίες καιρικές συνθήκες (κρύου), και η καταπολέμηση των αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών Counter-IED [Improvised Explosive Devices (IEDs)] ως μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας καταπολέμησης της τρομοκρατίας. (NATO 16)

Στα COEs παρέχεται εκπαίδευση με ποικιλία θεμάτων όπως η κυβερνοασφάλεια “cyber defence”, η στρατιωτική ιατρική και οι στρατηγικές επικοινωνίες “strategic communications”.

¹² Τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης “Partnership Training and Education Centres” (PTECs) είναι εθνικά ή πολυεθνικά χρηματοδοτούμενα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης τα οποία είναι ενωμένα στο πλαίσιο μιας ενιαίας ιδέας που υποστηρίζεται από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο και αναγνωρίζεται από το NATO.

Τα PTECs προσφέρουν μαθήματα, σεμινάρια και εργαστήρια σε στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό για την παροχή εκπαίδευσης, κατάρτισης και διδασκαλίας σε διάφορους τομείς που συνάδουν με τους στόχους και τις προτεραιότητες της πολιτικής του NATO για εταιρικές σχέσεις. (ACT NATO 2016)

Τα COEs είναι διεθνείς στρατιωτικές οργανώσεις που εκπαιδεύουν και διδάσκουν μελλοντικούς ηγέτες και ειδικούς από χώρες-μέλη και χώρες-εταίρους του NATO. Βοηθούν στην ανάπτυξη δόγματος, εντοπίζουν τα διδάγματα (identify lessons learned), βελτιώνουν τη διαλειτουργικότητα και τις δυνατότητες και δοκιμάζουν και επικυρώνουν τις έννοιες μέσω πειραματισμού. Προσφέρουν αναγνωρισμένη εξειδίκευση και εμπειρία που ωφελούν τη Συμμαχία και υποστηρίζουν τη μετατροπή του NATO, αποφεύγοντας ταυτόχρονα την επικάλυψη πόρων και δυνατοτήτων, που ήδη υπάρχουν στη Συμμαχία. (NATO 16)

Πέρα των COEs, το Διεθνές Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης “The International Special Training Centre” (ISTC)¹³ είναι μια πολυεθνική διευκόλυνση εκπαίδευσης και κατάρτισης “Education and Training Facility” (ETF) εννέα κρατών μελών. Το ISTC αναγνωρίζεται ως διευκόλυνση εκπαίδευσης και κατάρτισης ειδικών λειτουργιών ταχείας επέμβασης “Go To”. Το ISTC διατηρεί το Σύστημά μας Διαχείρισης Ποιότητας ως Οργανισμό Διαπίστευσης του NATO. Όλοι οι εκπαιδευτές είναι εκπαιδευμένοι εμπειρογνώμονες αντικειμένου. Το ISTC παραδίδει τον προγραμματισμό των επιχειρήσεων SOTG, τη στρατιωτική βοήθεια, το TCCC “Train the Trainer” και τα μαθήματα NSOCM ως «Εγκεκριμένα» μαθήματα NATO. Η ISTC συνεχίζει να παρέχει τα υψηλότερης ποιότητας προηγμένα & εξειδικευμένα Μαθήματα (Combat, Sniper, Planning και Medical) για την υποστήριξη των Εθνικών Απαιτήσεων. (ISTC 2018)

Σημαντικό να αναφέρουμε και την Ελληνική συμμετοχή στο ISTC με το Κέντρο Εκπαιδύσεως Ναυτικής Αποτροπής (KENΑΠ).¹⁴ Το KENΑΠ είναι αναγνωρισμένο κέντρο εκπαίδευσης του NATO και διαδραματίζει ένα σημαντικό

¹³ Το Διεθνές Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης “The International Special Training Centre” (ISTC), είναι μια πολυεθνική διευκόλυνση εκπαίδευσης και κατάρτισης “Education and Training Facility” (ETF) που βασίζεται σε ένα Μνημόνιο Συμφωνίας “Memorandum of Understanding” (MoU), υπογεγραμμένο από εννέα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία, Νορβηγία, Τουρκία, Ρουμανία και τις ΗΠΑ στο ρόλο του ηγετικού έθνους). Στόχος του είναι να παρέχει προηγμένη και εξειδικευμένη κατάρτιση, σε τακτικό επίπεδο, για τις Ειδικές Επιχειρησιακές Δυνάμεις “Special Operations Forces” (SOF) και παρόμοιες μονάδες από τα κράτη μέλη του MoU, του NATO και της Σύμπραξης για την Ειρήνη (PfP). Η ISTC είναι εγκατεστημένη στο ίδιο στρατόπεδο (Staufers Kaserne) με το Γερμανικό Εθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Ειδικών Επιχειρήσεων “Special Operations Training Centre” (SOTC). (ISTC 2018)

¹⁴ Η απόφαση για την ίδρυση του Κέντρου Εκπαιδύσεως Ναυτικής Αποτροπής (KENΑΠ) λήφθηκε στη Σύνοδο των Υπουργών Αμύνης των κρατών – μελών της Συμμαχίας, την 12η Ιουνίου 2003. Το βασικό μνημόνιο συνεργασίας, που καθορίζει τις λειτουργικές σχέσεις του Κέντρου με τους δύο Στρατηγικούς Διοικητές της Συμμαχίας (Supreme Allied Commander Transformation-SACT και Supreme Allied Commander Europe-SACEUR), υπογράφηκε την 15η Νοεμβρίου 2005. Το KENΑΠ βρίσκεται στο Ναύσταθμο της Σούδας στα Χανιά της Κρήτης.

ρόλο, στην εκπαίδευση των κρατών-μελών της Συνεργασίας για την Ειρήνη “PfP”, Μεσογειακού Διαλόγου “MD”¹⁵ και της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Κωνσταντινουπόλεως “ICI”¹⁶. Γίνεται λοιπόν άμεσα αντιληπτό ότι ένα από τα βασικά “χαρακτηριστικά” του είναι η πολυεθνικότητά του, αφού εκπαιδεύει όχι μόνο πλοία των κρατών – μελών του NATO, αλλά και πλοία των κρατών – μελών της PfP, του MD καθώς και της ICI (του δεύτερου πυλώνα της ανάμειξης του NATO στην Μεσόγειο). (DEFENCELINE 2013)

Μαρτυρία της βούλησης του NATO να ενισχύσει την εκπαίδευση και την κατάρτιση αποτελεί η ίδρυση της Συμμαχικής Διοίκησης Μετασχηματισμού “Allied Command Transformation” (ACT)¹⁷ το 2002. Το ACT είναι απολύτως αφοσιωμένο στο να οδηγήσει τη μετατροπή της στρατιωτικής δομής, δυνάμεων, δυνατοτήτων και δόγματος του NATO, μεταξύ άλλων μέσω σχεδιασμού και διαχείρισης ασκήσεων και κατάρτισης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Άσκηση “Trident Juncture 18”¹⁸ (ACT NATO 2018)

Το ACT υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: παρέχει ενότητα στις προσπάθειες και συμβάλλει στον εντοπισμό των

¹⁵ Ο Μεσογειακός Διάλογος, “Mediterranean Dialogue” (MD), που ξεκίνησε για πρώτη φορά το 1994, είναι ένα φόρουμ συνεργασίας μεταξύ του NATO και επτά χωρών της Μεσογείου. Ο δεδηλωμένος στόχος της είναι «να δημιουργηθούν καλές σχέσεις και καλύτερη αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη σε όλη την περιοχή, να προωθηθεί η περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα και να εξηγηθούν οι πολιτικές και οι στόχοι του NATO».

¹⁶ Πρωτοβουλία Συνεργασίας της Κωνσταντινούπολης, “Istanbul Cooperation Initiative” (ICI), είναι μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του NATO, στη σύνοδο κορυφής της Κωνσταντινούπολης το 2004. Αυτή η νέα πρωτοβουλία βρίσκεται δίπλα στο Πρόγραμμα Συνεργασίας για την Ειρήνη του NATO και στο Μεσογειακό Διάλογο. Το ίδιο το NATO θεωρεί αυτές τις εταιρικές σχέσεις συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας ως απάντηση στις νέες προκλήσεις του 21ου αιώνα και ως συμπλήρωμα της G8 και αποφάσεις ΗΠΑ-ΕΕ για τη στήριξη των προσκλήσεων για μεταρρύθμιση από την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η ICI προσφέρει πρακτική συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα κράτη στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

¹⁷ Η Συμμαχική Διοίκηση Μετασχηματισμών “Allied Command Transformation” (ACT), ιδρύθηκε επισήμως στις 19 Ιουνίου 2003. Αντανακλώντας το NATO ως σύνολο, η αποστολή της ACT είναι να συμβάλλει στη διατήρηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών-μελών της Συμμαχίας οδηγώντας τη μετατροπή των στρατιωτικών δομών, δυνάμεων, δυνατοτήτων και δογμάτων. Η αποστολή πρέπει να επιτρέψει στο NATO να ανταποκριθεί στο επίπεδο φιλοδοξιών και βασικών αποστολών του. Από την ίδρυσή του το 2003, η ACT απέδωσε τη σημασία που αποδίδουν τα NATO στους ρόλους του μετασχηματισμού και της ανάπτυξης ως συνεχείς και ουσιαστικοί κινητήριοι μοχλοί αλλαγής - οι κινητήριοι μοχλοί της αλλαγής που θα διασφαλίσουν τη συνάφεια της Συμμαχίας με μια ταχύτατα εξελισσόμενη και πολύπλοκη παγκόσμια ασφάλεια περιβάλλον. Η ACT οργανώνεται γύρω από τέσσερις κύριες λειτουργίες: στρατηγική σκέψη, ανάπτυξη δυνατοτήτων, εκπαίδευση, κατάρτιση και ασκήσεις και συνεργασία και εμπλοκή. (Affairs 2010)

¹⁸ Η άσκηση δύο μερών θα αποτελείται από μια σημαντική άσκηση μετά στρατευμάτων (LIVEX) και μια χωριστή Computer-Assisted Command Post Exercise (CAX / CPX) που αποσκοπεί στην εκπαίδευση των διαδικασιών διοίκησης και ελέγχου της Δύναμης Αντίδρασης του NATO Response Force (NRF19), υπό την ηγεσία της Allied Joint Force Command Naples (JFC Naples).

κενών και την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης, εξασφαλίζοντας παράλληλα μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αποτελεσματικότητα μέσω του παγκόσμιου προγραμματισμού. Οι προσπάθειες αυτές συμπληρώνουν τα εθνικά προγράμματα. Ο Ανώτατος Συμμαχικός Διοικητής της Ευρώπης (SACEUR) παρέχει καθοδήγηση στρατηγικού επιπέδου και καθορίζει τις προτεραιότητες και τις απαιτήσεις για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τις ασκήσεις και την αξιολόγηση του NATO (ETEEE)¹⁹. Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης του NATO συμβάλλουν στη βελτίωση της "διαλειτουργικότητας" των πολυεθνικών δυνάμεων, δηλαδή στην ικανότητά τους να συνεργάζονται. Η Συμμαχία δεσμεύεται για αποτελεσματική συνεργασία και συντονισμό με τις χώρες εταίρους και διεθνείς οργανισμούς, όπως τα Ηνωμένα Έθνη (ΗΕ), την ΕΕ και η Αφρικανική Ένωση. (NATO 2018)

Η προβολή της σταθερότητας σε διάφορες περιοχές αποτελεί μία από τις προτεραιότητες για τη συνεργασία NATO-ΕΕ, οι οποίες καθορίστηκαν σε μια κοινή δήλωση που υπογράφηκε στη Βαρσοβία τον Ιούλιο του 2016 από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk, τον Γενικό Γραμματέα του NATO Jens Stoltenberg και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Αυτό το ευέλικτο μοντέλο θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω. Για να δημιουργηθεί η υποστήριξη που απαιτείται για την υποστήριξη και την παροχή συμβουλών σε χώρες εταίρους, το πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό του NATO πρέπει να γίνει εμπειρογνώμονας για τη δημιουργία, τη διαχείριση και τη χρήση τέτοιων δικτύων εξειδίκευσης σε αμυντικά και στρατιωτικά ιδρύματα των συμμάχων και των εταίρων, στον ακαδημαϊκό κόσμο και στην κοινωνία των πολιτών. Ήδη, το νέο Southern Hub (νότιος άξονας) έχει αγκαλιάσει αυτή τη φιλοσοφία, εστιάζοντας το έργο της στη «σύνδεση, διαβούλευση και συντονισμό» με μια σειρά φορέων για να κατανοήσουν καλύτερα τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες στο NATOϊκό νότο. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

¹⁹ NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE).

Η ΝΑΤΟϊκή Στρατηγική Διεύθυνση Νότου, (NSD-S)²⁰, η οποία βρίσκεται στην Διοίκηση Συμμαχικών Δυνάμεων στη Νάπολη AJFC²¹, είναι μια πρωτοποριακή πρωτοβουλία που συνδέει Συμμάχους, Συνεργάτες, Εμπειρογνώμονες και μη στρατιωτικούς φορείς για να κατανοήσουν και να ξεπεράσουν τις στρατηγικές προκλήσεις και τις προκλήσεις ασφάλειας, καθώς και να αναζητήσουν ευκαιρίες σε σχέση με τη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική, το Σαχέλ²² και στην υποσαχάρια Αφρική.²³ (NAPLES: NATO SOUTHERN HUB 2018)

Οι δύο οργανισμοί NATO, ΕΕ, μοιράζονται μια κοινή γειτονιά και μια κοινή δέσμευση για την ανθεκτικότητα των γειτόνων τους. Η συνεργασία για την οικοδόμηση αμυντικής ικανότητας είναι ένας από τους βασικούς τομείς για βαθύτερη συνεργασία τους. Η αξιοποίηση των “expertise” και των οικονομικών πόρων τόσο του NATO όσο και της ΕΕ για την υποστήριξη των κοινών σχεδίων στις χώρες εταίρους θα αποτελούσαν σημαντικό τρόπο ενδυνάμωσης μιας «δικτυωμένης» προσέγγισης για την «προβολή της σταθερότητας». (Díaz-Plaia, NATO 2018)

Στην Κοινή Ανακοίνωση Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της

²⁰ Η ΝΑΤΟϊκή Στρατηγική Διεύθυνση Νότου, “NATO Strategic Direction South” (NSD-S ή NATO Southern Hub)

²¹ Συμμαχική Δύναμη Δύναμης της Νάπολης Allied Joint Force Command Naples (JFC Naples) είναι μία από τις δύο Δυνάμεις Κοινής Δύναμης στη Δομή Διοίκησης του NATO. Η ενεργοποίηση του JFC Νάπολη ήταν μέρος του μετασχηματισμού του NATO με στόχο την προσαρμογή της συμμαχικής στρατιωτικής δομής στις επιχειρησιακές προκλήσεις του πολέμου συνασπισμού, για να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες απειλές κατά τη νέα χιλιετία. Η νέα Δομή Διοίκησης του NATO είναι πιο ευέλικτη, πιο ευέλικτη, πιο αποτελεσματική και πιο ικανή να διεξάγει το πλήρες φάσμα των αποστολών της Συμμαχίας.

Η διαδικασία μετάβασης άρχισε να κινείται με αποφάσεις που έλαβαν αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων του NATO στην Πράγα το 2002, όταν συμφωνήθηκε επίσης να δημιουργηθεί μια δύναμη αντίδρασης του NATO (NRF), η οποία θα αποτελείται από μια τεχνολογικά προηγμένη, ευέλικτη δύναμη, συμπεριλαμβανομένης της ξηράς, της θάλασσας και της ατμόσφαιρας στοιχεία που είναι έτοιμα να μετακινούνται γρήγορα όπου χρειάζεται, όπως αποφασίστηκε από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο. (JFC Naples 2018)

²² Σαχέλ “Sahel” ονομάζεται η στεπική λωρίδα γης νότια της ερήμου Σαχάρα στην Αφρική, αποτελεί την μεταβατική ζώνη μεταξύ της Σαχάρας και της σαβάνας, καθώς και το βορειότερο τμήμα της λεγόμενης υποσαχάριας Αφρικής

²³ Υποσαχάρια Αφρική “sub-Saharan Africa”, είναι γεωγραφικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το τμήμα της αφρικανικής ηπείρου που εκτείνεται νότια από την Σαχάρα, ή τις χώρες της Αφρικής που βρίσκονται πλήρως ή εν μέρει νοτίως της Σαχάρας. Χρησιμοποιείται αντιθετικά με τον όρο Βόρεια Αφρική, που λογίζεται ως μέρος του Αραβικού κόσμου. Η Υποσαχάρια Αφρική είναι επίσης γνωστή και ως Μαύρη Αφρική, εξαιτίας των πολλών μαύρων στο χρώμα του δέρματος πληθυσμών της.

ΕΕ» διαβάζουμε²⁴ «Η δημιουργία περισσότερο ανθεκτικών γειτόνων αποτελεί μέρος της αντιμετώπισης. Ωστόσο, η εξωτερική δράση της ΕΕ, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ²⁵, διαδραματίζει επίσης ρόλο στην άμεση συμβολή στην ανθεκτικότητα εντός των συνόρων μας, σε μια περίοδο κατά την οποία η Ένωση φέρει όσο ποτέ άλλοτε την ευθύνη να συμβάλει στην ασφάλεια των πολιτών της. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται βελτίωση του εντοπισμού των εξωτερικών πιέσεων και απειλών, σε συνδυασμό με επαρκείς μηχανισμούς για τη διασφάλιση κατάλληλης πολιτικής απόκρισης». (eur-lex.europa.eu 2017)

Η ίδια ανακοίνωση, επικεντρώνεται σε έξι βασικά πεδία συγκεκριμένων εργασιών, όπως την ανθεκτικότητα έναντι των υβριδικών απειλών, ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, στρατηγική επικοινωνία, εργασίες για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του κράτους και της κοινωνίας, βελτίωση της ασφάλειας υποδομών ζωτικής σημασίας και περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας με το NATO και τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)²⁶ “OSCE”. (eur-lex.europa.eu 2017)

Η στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ έχει διαμορφωθεί σε ένα άρτιο πλαίσιο πολιτικής για την καθοδήγηση της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, το οποίο εδράζεται στο άρθρο 21 της Συνθήκης και στη συνολική στρατηγική για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συνολική στρατηγική της ΕΕ), και συνδέεται με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η ΕΕ σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο. Η πρόκληση σήμερα έγκειται στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να διατηρηθεί η πρόοδος στο πλαίσιο του θεματολογίου μετασχηματισμού που έχει καταρτίσει η ίδια η ΕΕ, σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον περισσότερο

²⁴ Βλέπε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0021>

²⁵ Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) (όπως μετονομάστηκε η «Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας» με τη Συνθήκη της Λισαβόνας), αποτελεί τον επιχειρησιακό βραχίονα της Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, η ΕΕ αποφασίζει την ανάπτυξη αποστολών διαχείρισης κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, οι οποίες συμβάλλουν στην υλοποίηση των ευρύτερων στόχων της ΚΕΠΠΑ.

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ), “Common Security and Defence Policy” (CSDP) δίνει τη δυνατότητα στην Ένωση να αναλάβει ηγετικό ρόλο στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και στην ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης της ΕΕ για τη διαχείριση κρίσεων, με βάση τα πολιτικά και στρατιωτικά πλεονεκτήματα. (EEAS 2018)

²⁶ Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) (αγγλικά: Organization for Security and Co-operation in Europe - OSCE) είναι ο μεγαλύτερος διακρατικός οργανισμός για την διαφύλαξη της ασφαλείας στον κόσμο. Ιδρύθηκε το 1975 στο Ελσίνκι ως Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και μετονομάστηκε στο όνομα που έχει σήμερα το 1995

συνδεδεμένο, αμφισβητούμενο και περίπλοκο. Στη συνολική στρατηγική της ΕΕ η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των κρατών και των κοινωνιών αναγνωρίζεται ως μέρος της απάντησης στην πρόκληση αυτή. (eur-lex.europa.eu 2017)

Σκοπός της παρούσας κοινής ανακοίνωσης ήταν να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα μπορεί να αυξήσει τον αντίκτυπο της εξωτερικής δράσης της ΕΕ και να συμβάλει στη διατήρηση της προόδου ως προς την επίτευξη των στόχων της ΕΕ στους τομείς της ανάπτυξης, της ανθρωπιστικής βοήθειας και της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, λαμβανομένου υπόψη του ρευστότερου τοπίου των παγκόσμιων προκλήσεων και κινδύνων που περιγράφεται στη συνολική στρατηγική της ΕΕ. Αναγνωρίζεται η ανάγκη μετατόπισης από μια προσέγγιση περιορισμού των κρίσεων σε μια περισσότερο διαρθρωτική, μακροπρόθεσμη, μη γραμμική προσέγγιση όσον αφορά τα τρωτά σημεία, με έμφαση στην πρόβλεψη, την πρόληψη και την ετοιμότητα. (eur-lex.europa.eu 2017)

Τέλος, οι οικονομικοί πόροι. Το NATO έχει ήδη στη διάθεσή του ένα εξαιρετικό εργαλείο, τα λεγόμενα Trust Funds. Αυτά επιτρέπουν σε μεμονωμένους Συμμάχους και εταίρους, με την υποστήριξη του προσωπικού του NATO, να προσφέρουν εθελοντικά πρόσθετη χρηματοδότηση για ένα συγκεκριμένο σχέδιο μεταρρύθμισης ή δημιουργίας ικανοτήτων “capacity building” σε ένα σχέδιο ή πρόγραμμα. Τα Trust Funds είναι εθελοντικά, εθνικά και χρηματοδοτούμενα έργα που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της πολιτικής του Ταμείου για την Ειρήνη της Σύμπραξης για την Ειρήνη και επικεντρώνονται στα έργα ασφάλειας και άμυνας. Με περίπου 30 έργα που ξεκίνησαν από το 2000, η πολιτική αυτή αποδείχθηκε ένα πολύ αποτελεσματικό εργαλείο που συνδυάζει πρακτική υποστήριξη με ένα έθνος με υψηλό βαθμό δημόσιας διπλωματίας. Η NSPA²⁷ ενήργησε ως εκπρόσωπος του έργου στα περισσότερα έργα του Ταμείου Εμπιστοσύνης. (NSPA 2018)

²⁷ NATO Support and Procurement Agency (NSPA) είναι τα κύρια logistics και το γραφείο προμηθειών του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) και είναι η εκτελεστική εξουσία της υποστήριξης του NATO και Οργανισμός Προμηθειών NATO Support and Procurement Organisation (NSPO).

Το NATO Διευρύνει την Περιοχή Δράσης του.

Αν και πολλοί θα στοιχημάτιζαν για το θάνατο του NATO μετά τον Ψυχρό Πόλεμο και θα θεωρούσαν τώρα ότι είναι μια αρχαϊκή, απαρχαιωμένη συμμαχία - καθώς η πραγματικότητα που οδήγησε στη δημιουργία της δεν υπάρχει πλέον για να δικαιολογήσει το σκοπό της - η ανάγκη συλλογικής άμυνας σε μια όλο και πιο περίπλοκη το περιβάλλον ασφάλειας αποτελεί τη βάση της συνεχώς αυξανόμενης σημασίας του και της ανάγκης να προσαρμοστεί σε ένα φάσμα προκλήσεων που γίνεται πιο διαφοροποιημένη. Το NATO υπερέβη εδώ και καιρό τον στρατιωτικό του αμυντικό ρόλο και προσαρμόστηκε στις νέες προκλήσεις και νέες απειλές, ενώ παράλληλα έχει διευρύνει το πρόγραμμα ασφάλειας. Οι αποστολές «εκτός περιοχής», “out of area” που έσυραν τη Συμμαχία από τα σύνορά της, έδωσαν μεγαλύτερη σημασία στην κοινότητα των κοινών αξιών, επιτρέποντας ταυτόχρονα να γίνει τόσο εξαγωγέας ασφαλείας όσο και εξαγωγέας αξιών και κανόνων. Η αποστολή της Διεθνούς Δύναμης Βοηθείας για την Ασφάλεια “International Security Assistance Force” (ISAF) στο Αφγανιστάν περιλαμβάνει το μετασχηματισμό και προσαρμογή του NATO στις νέες προκλήσεις ασφάλειας και τη διάδοση των κανόνων στο «κοντινό εξωτερικό», “near abroad”. (Oana-Cosmina 2017)

Στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στη Λισαβόνα συνεδρίασαν τα μέλη του NATO (19-20/11/2010) και περιεγράφηκε ως η πλέον σημαντική εδώ και δεκαετίες. Μια Σύνοδος που χαρακτηρίζεται ως μία από τις πιο κρίσιμες στην ιστορία της Συμμαχίας. Ήταν η πρώτη που έβλεπε μια νέα Στρατηγική Αντίληψη που αντικατοπτρίζει τον κόσμο μετά την 9/11, στη διάρκεια μιας τεράστιας χρηματοοικονομικής κρίσης, με νέες απειλές όπως οι κυβερνο-επιθέσεις, στην διάρκεια ενός μεγάλου εκτός περιοχής πολέμου στο Αφγανιστάν σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο που έχει αφενός νέες απειλές και αφετέρου νέους εταίρους. Οι ηγέτες του NATO εκεί υιοθέτησαν μια νέα Στρατηγική Αντίληψη που θα είναι ο οδικός χάρτης για τον Οργανισμό για την επόμενη δεκαετία. Ο Γενικός Γραμματέας Anders Fogh Rasmussen δήλωσε ότι «το NATO θα είναι πιο αποτελεσματικό, πιο ενεργό στον κόσμο και πιο αποτελεσματικό από ποτέ». (NATO 2010)

Παρεμβάσεις του NATO «Εκτός Περιοχής» - Ιστορικό

Το ζήτημα της «εκτός περιοχής» παρέμβασης του NATO, από τη Δυτική Αφρική μέχρι τα σύνορα της Εγγύς Ανατολής αναλύεται στις επόμενες παραγράφους μέσω των βημάτων του NATO από την ίδρυσή του έως τις μέρες μας. Θα αναφερθούν οι διαφοροποιήσεις στη στρατηγική αντίληψη για τις παρεμβάσεις όπως αποτυπώθηκαν από το Δόγμα Τρούμαν και το δόγμα των «μαζικών αντιποίνων ως τη “globalized” αντίδραση των ΗΠΑ στις απειλές, για να προσεγγίσουμε τις παρεμβάσεις της Συμμαχίας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

«Οι ΗΠΑ αποφάσισαν να ενώσουν τις προσπάθειές τους για συλλογική άμυνα και για τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας», οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και εννέα άλλα ιδρυτικά μέλη ίδρυσαν τον Οργανισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) 4 Απριλίου 1949. Μεταξύ άλλων σκοπών, ο οργανισμός ήταν υποχρεωμένος να παρέχει αμοιβαία και κοινή συνδρομή στα συμβαλλόμενα μέρη όταν απειλούνταν με επίθεση τρίτου.²⁸ Ο τομέας δραστηριότητάς του, ο οποίος προβλέπεται στο άρθρο 6²⁹ της Συνθήκης, καθορίστηκε με αναφορά στα εδάφη των κρατών μελών³⁰. Οι αρμοδιότητες του NATO καλύπτουν επίσης ένοπλες επιθέσεις κατά των δυνάμεων, των πλοίων ή των αεροσκαφών σε οποιαδήποτε από αυτές τις περιοχές και σε οποιαδήποτε άλλη περιοχή της Ευρώπης στην οποία σταθμεύουν οι δυνάμεις κατοχής οποιουδήποτε μέρους ή οι οποίες βρίσκονταν στη Μεσόγειο Θάλασσα ή στην περιοχή του Βόρειου Ατλαντικού, βόρεια των συμμαχικών ναυτικών δυνάμεων της Νότιας Ευρώπης “Naval Forces Southern Europe” (NAVSOUTH). (CVCE.EU 2018)

Η σημασία που δίνεται από τις χώρες μέλη του NATO στα ζητήματα διαχείρισης κρίσεων αντικατοπτρίζεται στη Στρατηγική Αντίληψη που δημοσιεύθηκε το 1999, η οποία χαρακτηρίζει τη διαχείριση κρίσεων ως ένα από τα θεμελιώδη καθήκοντα ασφάλειας της Συμμαχίας. Αυτή δηλώνει ότι για την

²⁸ Article 5 of the North Atlantic Treaty of 4 April 1949 (also known as the Washington Treaty). For further information about the North Atlantic Treaty, see section 1, ‘The relationship between WEU and NATO’.

²⁹ Βλέπε: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en

³⁰ Τα εδάφη των κρατών μελών, αφορούσαν κυρίως τη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, καλύπτοντας επίσης τα γαλλικά εδάφη και τα νοτιοανατολικά τμήματα της Μεσογείου, την Τουρκία και τα νησιά που υπάγονται στη δικαιοδοσία οποιουδήποτε μέρους στη βόρεια Ατλαντική περιοχή βόρεια του τροπικού του καρκίνου.

ενίσχυση της ασφάλειας και της σταθερότητας στην Ευρώ-Ατλαντική περιοχή, το NATO είναι έτοιμο, αναλόγως της περίπτωσης και βάσει συναίνεσης, σύμφωνα με το Άρθρο 7 της Συνθήκης της Washington D.C, να συμβάλλει στην αποτελεσματική πρόληψη συγκρούσεων και να εμπλακεί ενεργά στη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων αντιμετώπισης κρίσεων.

Οι επιχειρήσεις εκτός του χώρου “out-of-area” του NATO, επικεντρώθηκαν ιδιαίτερα στη Μεσόγειο, περιοχή στρατηγικής σημασίας. Ήταν ο κύριος χώρος διέλευσης των προϊόντων πετρελαίου που εισάγονται από τη Μέση Ανατολή στη Δυτική Ευρώπη ή τη Βόρεια Αμερική. Η επέκταση της σοβιετικής παρουσίας στις περιοχές που κυμαίνονται από τη Βόρεια Αφρική μέχρι το Αφγανιστάν θεωρήθηκε απειλή για την ευρωατλαντική ασφάλεια και απαιτούσε αντίδραση. (CVCE.EU 2018)

Η δυτική απάντηση δεν ήταν σταθερή. Διαφοροποιήθηκε ανάλογα με τις αλλαγές στη στρατηγική των ΗΠΑ έναντι της Σοβιετικής Ένωσης. Η οικονομική και πολιτική συγκράτηση των κομμουνιστικών δυνάμεων (Telegram 1946) που το σχέδιο Marshall προσπάθησε να επιφέρει, σύντομα έδειξε τα όριά του. Το Δόγμα του Τρούμαν του 1947 ήταν η πρώτη φορά που αμφισβητήθηκε η στρατηγική συγκράτησης, όπως έπραξε, η παρέμβαση των ΗΠΑ με τη μορφή οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας παντού όπου απειλούνταν η δημοκρατία και η ελευθερία. Στη συνέχεια, το 1953, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, κ. John Foster Dulles, επινόησε το δόγμα των «μαζικών αντιποίνων», “massive retaliation”, σύμφωνα με το οποίο θα υπάρξουν μαζικά πυρηνικά αντίποινα σε περίπτωση επίθεσης της Σοβιετικής Ένωσης σε οποιαδήποτε χώρα-μέλος του NATO. Αυτή ήταν μια κρίσιμη συνιστώσα του “rollback”, μιας πολιτικής που αποσκοπούσε στην οπισθοχώρηση του κομμουνισμού και όχι μόνο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων. (Timeline of the Cold War 1945) Αυτή η μετατόπιση της στρατηγικής των ΗΠΑ προς μια πιο στρατιωτική προσέγγιση δικαιολογούσε, στα μάτια των ΗΠΑ, την επέκταση των δραστηριοτήτων του NATO εκτός περιοχής. Ωστόσο, οι δυνάμεις του NATO δεν συμμετείχαν σε καμία στρατιωτική δραστηριότητα - επιχείρηση κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. (NATO 2018)

Από το 1951, το NATO ανέπτυξε τις δομές διοίκησης στη Μεσόγειο - Συμμαχικές Δυνάμεις της Νότιας Ευρώπης (AFSOUTH) στη Νάπολη, στη

συνέχεια, το 1952, στις Συμμαχικές Δυνάμεις Μεσογείου (AFMED) στη Μάλτα. (JFCNAPLES 2018) Η στρατηγική του περιορισμού δεν εμπόδισε τη Σοβιετική Ένωση, υπό την ηγεσία του Νικήτα Χρουστσόφ, να αναπτύξει στενότερους οικονομικούς και στρατιωτικούς δεσμούς με τις χώρες της Μέσης Ανατολής (Αίγυπτος) και της Βόρειας Αφρικής (Αλγερία), μια προσέγγιση η οποία διατηρήθηκε κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών, ιδιαίτερα στις συγκρούσεις μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και των αραβικών χωρών. (CVCE.EU 2018)

Στο πλαίσιο της στρατηγικής «ανάσχεσης» “containment’ strategy”, το NATO πραγματοποίησε αρκετές ναυτικές ασκήσεις μεγάλης κλίμακας στη Μεσόγειο τη δεκαετία του 1950, μια ταραχώδη περίοδο στην περιοχή. Σε αυτό το πλαίσιο, το 1969, η επιτροπή αμυντικού σχεδιασμού του NATO ίδρυσε τη Μεσόγειο Ναυτική Δύναμη “Naval On-Call Force Mediterranean” (NOCFORMED), μια ναυτική δύναμη ταχείας αντίδρασης για να εξασφαλίσει τη Μεσόγειο ενεργώντας ως αποτρεπτικό μέσο κατά των σοβιετικών επιδρομών. (NATO SECRET NHO/63/1 2002)

Από τη στιγμή που το NATO άρχισε να δραστηριοποιείται, το ζήτημα των επιχειρήσεων εκτός της περιοχής ήταν θέμα στρατιωτικού και πολιτικού σχεδιασμού. Τον Δεκέμβριο του 1967, δόθηκε νέα ώθηση με την υποβολή έκθεσης σχετικά με τα «μελλοντικά καθήκοντα της Συμμαχίας» στο Βορειοατλαντικό Συμβούλιο από τον Υπουργό Εξωτερικών του Βελγίου Pierre Harmel. Όσον αφορά την εικοστή επέτειο του οργανισμού, η έκθεση αυτή υπογράμμισε την ανάγκη προσαρμογής της Συμμαχίας στις νέες πολιτικές συνθήκες και την αποχώρηση της Γαλλίας από την ολοκληρωμένη στρατιωτική διοίκηση. Η έκθεση παρουσιάστηκε σε μια εποχή ύφεσης μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης και ήταν ένα από τα πρώτα σημάδια πιθανής προσέγγισης του NATO και του Συμφώνου της Βαρσοβίας “Warsaw Pact”. Ήταν επίσης να επηρεάσει το πνεύμα της διάσκεψης για την ασφάλεια και τη συνεργασία στην Ευρώπη που πραγματοποιήθηκε το 1973. (CVCE.EU 2018)

Όσον αφορά τις «επιχειρήσεις εκτός περιοχής», οι Γάλλοι και οι Βρετανοί είχαν, εκ πρώτης όψεως, κοινά συμφέροντα. Και οι δύο είχαν παγκόσμιες ευθύνες και, αναγκάστηκαν να διαθέσουν μέρος των στρατιωτικών τους πόρων για το

σκοπό αυτό. Ωστόσο, δεν δημιουργήθηκε καμία μορφή συνεργασίας εκτός Ευρώπης μεταξύ του Παρισιού και του Λονδίνου, με την αξιοσημείωτη εξαίρεση της παρέμβασής τους στο Σουέζ το 1956.³¹ Ο κύριος λόγος για αυτό, ήταν ότι τα γαλλικά και τα βρετανικά συμφέροντα, χωρίστηκαν γεωγραφικά και συχνά τους έκαναν αντιπάλους και όχι συμμάχους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για πωλήσεις όπλων. (ALFORD, tandfonline 2008, 84)

Οι αντιλήψεις και στις δύο χώρες σχετικά με το ρόλο του NATO εκτός του επιχειρησιακού του τομέα αντιπροσώπευαν επίσης τον περιορισμένο ρόλο του NATO στη λεκάνη της Μεσογείου. Τόσο η Γαλλία όσο και το Ηνωμένο Βασίλειο επέβαλαν το δικαίωμα να ασκούν τα συμφέροντά τους εκτός του χώρου του NATO, αν και έπρεπε να ενημερώσουν τους συμμάχους τους. (ALFORD, tandfonline 2008, 90) Επιπλέον, η Γαλλία ήταν αντίθετη με την αρχή των επιχειρήσεων εκτός του χώρου του NATO και αυτή η αντίθεση αυξήθηκε ακόμη πιο έντονα μετά την αποχώρηση της χώρας από την ολοκληρωμένη διοίκηση του NATO. Οι διαφορές μεταξύ Παρισιού και Ουάσιγκτον επικεντρώθηκαν στην έννοια της ασφάλειας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες συνέστησαν μια «παγκοσμιοποιημένη» “globalized” αντίδραση στις απειλές, μέσω της υιοθέτησης μέτρων οικονομικού μπουκόταζ. Η άποψη της Γαλλίας ήταν ότι εάν μια τέτοια προσέγγιση υπερασπιζόταν στο NATO θα οδηγούσε στο NATO να απομακρύνεται από το σκοπό της, συμπεριλαμβανομένης της «γεωγραφικής της περιοχής που επιχειρεί». (CVCE.EU 2018)

Επί της ουσίας όμως η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) “Western European Union” (WEU), ήταν εκείνη που υποστήριξε γενικά την επέκταση των διαταγών-εντολών του NATO τόσο πολιτικά όσο και γεωγραφικά. Το επιχείρημα που προβλήθηκε τότε ήταν ότι δεν πρόκειται μόνο για την υπεράσπιση μιας γεωγραφικής περιοχής, αλλά και για έναν «τρόπο ζωής». Το Συμβούλιο απέφυγε να προβεί σε συστάσεις για επιχειρησιακά μέτρα. Θεωρήθηκε ότι τα ζητήματα της άμυνας εκτός του «χώρου του NATO» εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του NATO και

³¹ Με την ονομασία Κρίση του Σουέζ φέρεται στη σύγχρονη ιστορία, (πολιτική, στρατιωτική και διπλωματίας), η κρίση που ξέσπασε το καλοκαίρι του 1956 στην Αίγυπτο αμέσως μετά την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ και που συνεχίστηκε το φθινόπωρο του ίδιου έτους με κίνδυνο γενίκευσης πολεμικής σύγκρουσης συνασπισμένων δυνάμεων Αγγλίας, Γαλλίας και Ισραήλ κατά της Αιγύπτου. Τελικά ο κίνδυνος γενίκευσης αποτράπηκε με την παρέμβαση του ΟΗΕ μετά και την παγκόσμια πίεση που ασκήθηκε, λαμβάνοντας έτσι διεθνή διάσταση, όταν και διατάχθηκε η κατάπαυση του πυρός.

όχι στη ΔΕΕ. Η συμμετοχή της, συνίστατο κυρίως στην οργάνωση προηγούμενων κοινών διαβουλεύσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών πριν από τις διεθνείς συναντήσεις. Όσον αφορά τη Συνέλευση, κάλεσε επανειλημμένα το Συμβούλιο να υιοθετήσει κοινές θέσεις υπέρ της ειρηνικής επίλυσης των διαφόρων συγκρούσεων στη λεκάνη της Μεσογείου και στη Μέση Ανατολή (π.χ. στο κυπριακό ζήτημα, στη ισραηλινοαραβική σύγκρουση, τη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν και τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ). (MARTINS 2016)

Οι εκτός περιοχής δράσεις που έχουν ενδιαφέρον και θα μας απασχολήσουν είναι οι σημαντικότερες από αυτές³² που χρεώνονται στο τέλος του 20^{ου} αιώνα και την αυγή του 21^{ου}. Δηλαδή Κόσοβο, Αφγανιστάν και Ιράκ.

Στο Κόσοβο το 2008, για παράδειγμα, η νατοϊκή δύναμη του Κοσόβου (KFOR³³) και το Σώμα Προστασίας του Κοσσυφοπεδίου (KPC) άρχισαν τις προετοιμασίες για τη συγκρότηση των Δυνάμεων Ασφαλείας του Κοσσυφοπεδίου KSF.³⁴ Η KFOR, με την πάροδο των ετών επιβλέπει την εκπροσώπηση και την κατάρτιση μιας πολυεθνικής, επαγγελματικής και πολιτικά ελεγχόμενης δύναμης. Από το 2017, μια ομάδα διασύνδεσης και συμβουλευτικής επιτροπής του NATO έχει παράσχει στήριξη για τη δημιουργία ικανοτήτων (capacity building) στις οργανώσεις ασφαλείας στο Κοσσυφοπέδιο από το εκτελεστικό στο επίπεδο των τακτικών δυνάμεων (δυνάμεων ικανών να εξασφαλίσουν ότι μπορούν σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με ικανοποιητικό επίπεδο πόρων και μέσων να επέμβουν-επιχειρήσουν για την επίτευξη συγκεκριμένων στρατιωτικών στόχων, αποστολών ή καθηκόντων που τους ανατίθενται). (Díaz-Plaja, NATO 2018)

³² Ιράκ (Ιαν 1991), Γιουγκοσλαβία (Δεκ 1992), Σομαλία (Οκτ 1992), Βοσνία (Απρ 1994), Ιράκ (Δεκ 1996 «Αλεπού της Ερήμου»), Κοσσυφοπέδιο (Μαρ 1999), Αφγανιστάν (Οκτ 2001), Ιράκ (Μαρ 2003).

³³ Υπό την εξουσία των Ηνωμένων Εθνών (ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ), το NATO διεξάγει επιχείρηση στήριξης της ειρήνης στο Κοσσυφοπέδιο από τις 12 Ιουνίου 1999 για να υποστηρίξει τις ευρύτερες διεθνείς προσπάθειες για την οικοδόμηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή. Η αποστολή της Δύναμη Κοσσυφοπεδίου “Kosovo Force” (KFOR) είναι:

Να συμβάλλει σε ένα ειρηνικό και ασφαλές περιβάλλον. Να υποστηρίξει και να συντονίσει τη διεθνή ανθρωπιστική προσπάθεια και την πολιτική παρουσία να υποστηρίξει την ανάπτυξη ενός σταθερού, δημοκρατικού, πολυεθνικού και ειρηνικού Κοσσυφοπεδίου. Να υποστηρίξει την ανάπτυξη της Δύναμης Ασφάλειας του Κοσσυφοπεδίου (KSF). (JFC Naples/KFOR 2018)

³⁴ Η Δύναμη Ασφάλειας Κοσσυφοπεδίου “Kosovo Security Force” (KSF) είναι ένα ένοπλο σώμα ασφαλείας του Κοσσυφοπεδίου, το οποίο έχει ως καθήκον τη διεξαγωγή επιχειρήσεων αντιμετώπισης κρίσεων στο Κοσσυφοπέδιο και την εφαρμογή πολιτικής προστασίας. Οι κύριες αποστολές του αφορούν δραστηριότητες στους τομείς της έρευνας και διάσωσης, εξουδετέρωσης εκρηκτικών και επικίνδυνων υλικών, και πυρόσβεσης. Το σώμα είναι εξοπλισμένο με ελαφριά όπλα, όμως η κυβέρνηση του Κοσόβου σχεδιάζει να το μετατρέψει σε στρατό ξηράς. (MKSF 2014)

Στον απόηχο των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου, στις 7 Οκτωβρίου του 2001 σημειώνεται η υπό αμερικανική καθοδήγηση εισβολή στο Αφγανιστάν με την κωδική ονομασία «Διαρκής Ελευθερία». Ο στόχος της εισβολής, όπως είχε ανακοινωθεί επίσημα από τις ΗΠΑ (από τον πρόεδρό της Τζόρτζ Γουόκερ Μπους), ήταν να εντοπιστούν ο Οσάμα Μπιν Λάντεν³⁵ και άλλα υψηλόβαθμα μέλη της Αλ Κάιντα ώστε να οδηγηθούν στη Δικαιοσύνη, καθώς και να καταρρεύσει το καθεστώς των Ταλιμπάν που τους προστάτευε.

Ο πόλεμος του Ιράκ και τα φονικά όπλα που δεν βρέθηκαν ποτέ, γνωστός ως ο Πόλεμος του Ιράκ άρχισε στις 20 Μαρτίου 2003 από τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο, με στόχο την ανατροπή του τότε ηγέτη του Ιράκ Σαντάμ Χουσεΐν³⁶. Η απόφασής για εισβολή των αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ το 2003, λήφθηκε, προκειμένου «να διώξουν τον Σαντάμ Χουσεΐν» από την εξουσία. Παρόλο που δεν βρέθηκαν ποτέ όπλα μαζικής καταστροφής στο Ιράκ, η ανατροπή του Σαντάμ ήταν υποχρεωτική, επειδή είχε διακηρύξει ότι οι ΗΠΑ είναι εχθρός και ήθελε να αναπτύξει μη συμβατικά όπλα.

Η μονομερής απόφαση της Αμερικής για τον πόλεμο του Ιράκ διαιρεί την ΕΕ σε υποστηρικτές και αντιτιθέμενους προς αυτή. Τον Δεκέμβριο του 2005 ο Αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους παραδέχεται ότι ο πόλεμος στο Ιράκ βασίστηκε σε λάθος πληροφορίες, αλλά ανέλαβε την ευθύνη της απόφασης να πραγματοποιηθεί η εισβολή, λέγοντας πως ήταν η σωστή επιλογή. Στις 31 Αυγούστου 2010, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Μπαράκ Ομπάμα κήρυξε το τέλος του πολέμου και διέταξε τους Αμερικανούς στρατιώτες να αποχωρήσουν από το Ιράκ. Ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ Φίλιπ Κρόουλι δήλωσε ότι η αμερικανική εμπλοκή στο Ιράκ δεν έχει σε καμία περίπτωση ολοκληρωθεί, αλλά πλέον θα είναι πιο διακριτική και θα εστιάζει στους πολίτες. «Σταματάμε τον πόλεμο... αλλά δεν σταματάμε τη δουλειά μας στο Ιράκ. Έχουμε μακροχρόνια δέσμευση στο Ιράκ», όπως είπε. (naftemporiki 2010)

³⁵ Ο Οσάμα Μοχάμεντ Αουάντ μπιν Λάντεν (10/03/1957-2/05/2011). Ήταν ο ιδρυτής και αρχηγός της διεθνούς ισλαμιστικής τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ Κάιντα.. Ο Οσάμα μπιν Λάντεν σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια της Επιχείρησης Γκερονίμο, των ειδικών δυνάμεων των ΗΠΑ στη κατοικία του στη Μπίλαλ Τάουν, Αμποταμπάντ, στο Πακιστάν.

³⁶ Ο τέως ηγέτης αφού εντοπίστηκε σε ένα λαγούμι, οδηγήθηκε σε δίκη στις 5 Νοεμβρίου 2005 όπου του απαγγέλθηκαν κατηγορίες για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Περίπου ένα χρόνο μετά, το δικαστήριο έκρινε ένοχο τον πρώην ηγέτη του Ιράκ και τον καταδίκασε εις θάνατον δι' απαγχονισμού. Η ποινή εκτελέστηκε στις 30 Δεκεμβρίου 2006, περίπου στις 6 π.μ. τοπική ώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΝΑΤΟ “OUT-OF-AREA OPERATION”.

Από την παρουσία των ωκεανών ως εμπόδιο, έως τα “3Cs” του ΝΑΤΟ το 2014.

Στρατηγική αντίληψη για την εκτός περιοχής δράσης.

Για περισσότερο από έξι δεκαετίες, το ΝΑΤΟ υπήρξε ο ηγετικός παράγοντας όσον αφορά την συλλογική άμυνα στον ευρωατλαντικό χώρο. Μέρος ενός πλαισίου που ήταν υποτελής στη διπολική λογική που διαμόρφωσε ολόκληρη την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, η στρατιωτική συμμαχία - της οποίας η βάση τέθηκε τον Απρίλιο του 1949 στην Ουάσινγκτον DC - αντισταθμίστηκε στη συνέχεια από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας που δημιουργήθηκε το 1955 ως ανταγωνιστική συμμαχία. Στην πραγματικότητα, η υπόθεση ότι ο μόνος σκοπός του ΝΑΤΟ ήταν να αποτελέσει το αντίπαλο δέος στη σοβιετική απειλή ήταν ο κύριος λόγος να θεωρείται παρωχημένος και απαρχαιωμένος όταν η Σοβιετική Ένωση κατέρρευσε. Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι θέλησαν να διατηρήσουν τη δέσμευσή τους προς την Ευρώπη μακροπρόθεσμα, καθώς το ΝΑΤΟ θεωρήθηκε ως μέσο των ΗΠΑ για ηγεμονική στρατηγική στην παλαιά ήπειρο. Υποστηρικτές της υπεράκτιας στρατηγικής εξισορρόπησης³⁷, σημείωναν ότι η συμπεριφορά προς την Ευρώπη δεν ήταν ενδεικτική μιας τέτοιας στρατηγικής, χωρίς καμία πρόθεση να αποσυρθεί στρατιωτικά από τη στιγμή που η λογική του Ψυχρού Πολέμου έχασε το νόημά της. Η στρατηγική της υπεράκτιας εξισορρόπησης δεν εξηγεί τον επανασχεδιασμό της στρατηγικής του ΝΑΤΟ, ούτε η κατανομή των βαρών των ΗΠΑ και της ΕΕ. Σε έναν πολυπολικό κόσμο, οι απειλές επίσης διαφοροποιούνται και τώρα οι κύριες κρίσεις στην οποία εμπλέκονται οι ΗΠΑ και η Ευρώπη, έχουν τις ρίζες τους, εκτός της ευρω-Ατλαντικού χώρου. Ακόμη και αν η μόνη φορά που επικαλείται το περίφημο άρθρο 5 ήταν μετά την επίθεση στις 9/11, η κύρια

³⁷ Η στρατηγική αυτή εξηγείται ως εξής: λόγω της δεσπόζουσας δύναμης του νερού, οι ΗΠΑ δεν μπορούν να επιδιώξουν να καταστούν εξωπεριφερειακές ή ο παγκόσμιος ηγεμόνας και έτσι υιοθετούν μια συμπεριφορά υπεράκτιας εξισορρόπησης, προκειμένου να διασφαλίσει ότι κανένας στρατηγικός αντίπαλος δε θα αναδυθεί (για παράδειγμα, στην Ευρώπη ή την Ανατολική Ασία). Σύμφωνα με τον Mearsheimer, σε μια υπεράκτια συμπεριφορά εξισορρόπησης, η προτιμώμενη στρατηγική είναι να περάσει το χρέος της ευθύνης στις περιφερειακές εξουσίες. Ο Mearsheimer υποστηρίζει ότι η παρουσία ωκεανών στον κόσμο εμποδίζει κάθε πολιτεία να φτάσει στην παγκόσμια ηγεμονία. Υποστηρίζει ότι μεγάλα σώματα νερού περιορίζουν τις δυνατότητες προβολής της δύναμης των στρατιωτικών και έτσι φυσικά διαιρούν τις δυνάμεις στον πλανήτη.

συγκέντρωση της προσπάθειας για την εδραίωση της ασφάλειας έχει παρατηρηθεί στα ανατολικά σύνορα της Συμμαχίας ή στο «κοντινό του εξωτερικό», το οποίο μεταφέρει την εικόνα μιας περιφερειακής συμμαχίας με παγκόσμιες φιλοδοξίες. (Mihalache 2017, p.234)

Οι πρόσφατες κρίσεις που απειλούν την ασφάλεια στο ευρωπαϊκό έδαφος - συγκεκριμένα την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία και την τρομοκρατική επίθεση στη Γαλλία (13/11/2015), στα οποία μπορούμε να προσθέσουμε τη διάδοση την ακραία εθνικιστική μόλυνση που απειλεί την ΕΕ από το εσωτερικό της, και την ανεπίλυτη κρίση στη Μέση Ανατολή - έχουν όλοι αμφισβητήσει τον ρόλο του NATO στη διασφάλιση της ασφάλειας στην ανατολική πλευρά του. Οι συνεχείς προσπάθειες του NATO να προσαρμόσει τη στρατηγική και τις δυνατότητές του στο νέο περιφερειακό και παγκόσμιο περιβάλλον ασφάλειας είναι υψίστης σημασίας τόσο για τους συμμάχους όσο και για τις χώρες εκτός της περιμέτρου του, στις οποίες μπορεί να απαιτηθεί να επέμβει προβάλλοντας τη σταθερότητα. (Mihalache 2017, p.235)

Ενώ ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η συλλογική άμυνα θα πρέπει να παραμείνει το βασικό καθήκον της συμμαχίας, άλλοι πιέζουν για μια ολιστική προσέγγιση, απέναντι στις νέες απειλές και διεύρυνση της ασφάλειας. Ο σχηματισμός των συμμαχιών είναι, κατά την άποψη του Hans Morgenthau, «η πιο σημαντική εκδήλωση της ισορροπίας εξουσίας». Σε μια ρεαλιστική διάθεση εξηγεί την ισορροπία της εξουσίας ως μια συμπεριφορά που αποσκοπεί είτε στη μείωση της δύναμης του ισχυρότερου ή στην αύξηση τη δύναμης των πιο αδύναμων. Πέρα από τη σύσταση συμμαχίας, άλλες μέθοδοι για την επίτευξη του είναι το «διαίρει και βασίλευε», οι αποζημιώσεις ή τα όπλα. (Mihalache 2017, p.235)

Σε αυτό το νέο παράδειγμα ασφάλειας, η συμπεριφορά του NATO βασίζεται στην προώθηση προτύπων, στη διάδοση των κανόνων και στη μαλακή εξισορροπητική συμπεριφορά, σε μια νέα Στρατηγική Αντίληψη. Το 2014, η δήλωση της διάσκεψης κορυφής της Ουαλίας ενίσχυσε ένα από τα "3C"³⁸ που

³⁸ Οι "κανόνες του 3 C" υπάρχουν σε διάφορα πεδία και σε κάθε γλώσσα. Τον Μάρτιο του 18, στη συζήτηση του NATO, της κατανομής των βαρών, συζήτηση που προκλήθηκε από την άφιξη του Προέδρου Trump στο Λευκό Οίκο και πριν από τη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών (Μαΐου 2017) ο Γενικός Γραμματέας της Συμμαχίας Jens Stoltenberg χάραξε το δικό του κανόνα του NATO 3C είναι: (Μετρητά, Δυνατότητες, Δέσμευση – "Cash, Capabilities, Commitment"). (Delaporte 2018)

ορίζει τα τρία βασικά καθήκοντα της Συμμαχίας μετά τη στρατηγική ιδέα του 2010, δηλαδή τη συλλογική άμυνα, ως το σημαντικότερο έργο της Συμμαχίας. Τα άλλα δύο Cs³⁹ είναι η διαχείριση κρίσεων και η συνεταιριστική ασφάλεια, όπου η πρώτη είναι το κυριότερο πλαίσιο ασφάλειας που περιλαμβάνει στρατηγικά εργαλεία για τις εξωτερικές επιχειρήσεις του NATO. Η ευρεία έννοια της διαχείρισης κρίσεων περιλαμβάνει τόσο την πρόληψη των συγκρούσεων όσο και την αντιμετώπιση κρίσεων, με μετατόπιση της εστίασης από την αντιδραστική άμυνα στην πρόληψη και την διπλωματία. Ως εκ τούτου, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το NATO έχει γίνει υποστηρικτής της σταθερότητας εκτός των συνόρων. Οι αποστολές στις οποίες το NATO συμμετείχε στην περιφέρειά του, ξεκινώντας από τη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο και στη συνέχεια το Ιράκ, το Αφγανιστάν και τη Λιβύη, για να αναφέρουμε τις πιο σημαντικές και μεγάλης κλίμακας, τονίζουν το κανονιστικό (που έχει σχέση με την επιβολή ενός νόμου ή κανονισμού, που ρυθμίζει) πεδίο αυτού του στρατού ενώ ταυτόχρονα σηματοδοτείται μια στροφή στις βασικές προτεραιότητες της Συμμαχίας. (Mihalache 2017, p.235,236)

Το NATO επεκτείνει το θεματολόγιό του.

Οι βασικές προτεραιότητες της Συμμαχίας, η ατζέντα ασφαλείας του NATO, όταν η Σοβιετική απειλή άρχισε να μην αποτελεί πλέον τον μεγαλύτερο κίνδυνο για τη δυτική ασφάλεια και η απειλή που προερχόταν από τη Ρωσία ήταν μία από τις απειλές που διαφέρουν στη φύση και στο πεδίο εφαρμογής, άρχισε να επικεντρώνεται στο «εγγύς» του εξωτερικό. Η διαδικασία της «μεταφόρτωσης» “uploading” της σταθερότητας εκτός της περιμέτρου της, ξεκίνησε λίγο μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, με τη διεύρυνση πολιτικής και της παρέμβασης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη για την επίλυση μιας εθνοτικής κατάστασης (κίνητρο σύγκρουσης). Μετά από μια δεκαετία, το NATO εξέφρασε ανησυχίες με την “έξοδο” της και την επέκταση των αποστολών της, την ανάληψη αντιπολιτευτικών ενεργειών τις προσπάθειες στο Αφγανιστάν και το Ιράκ και την καταπολέμηση των απειλών κατά της πειρατείας τον Κόλπο του Άντεν και το Κέρασ της Αφρικής. Σε πολλές συγκρούσεις Το NATO ανέλαβε αποστολές ανασυγκρότησης ή σταθεροποίησης - Σομαλία, τη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο, το Αφγανιστάν - το αναδυόμενο κενό εξουσίας στο Κοσσυφοπέδιο, τα επακόλουθα των

³⁹ Το 2014 τα “3Cs” αναφέρονται στη συλλογική άμυνα, τη διαχείριση κρίσεων και τη συνεταιριστική ασφάλεια (collective defence, crisis management and cooperative security).

συγκρούσεων, συμπληρώθηκαν με εξτρεμιστικές δυνάμεις. Αυτό έκανε την ανάπτυξη στρατευμάτων για σταθεροποίηση μετά από συγκρούσεις όχι μόνο επιχείρηση αδράνειας ή επιχείρηση που δικαιολογεί το πεδίο εφαρμογής του NATO μετά το Ψυχρό Πόλεμο, αλλά ουσιαστική ανάγκη. Η μοντελοποίηση του νέου ρόλου του NATO προέκυψε έτσι από την ανάγκη να κατασκευάσει μια αντι-αφήγηση για τις διάφορες απειλές που ξεκίνησαν στις περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος. Η επέκταση του θεματολογίου του NATO επικεντρώνεται σε μια αλλαγή στο στόχο της Συμμαχίας από εκείνη της στρατιωτικής άμυνας στην τήρηση της ειρήνης και ανθρωπιστικές παρεμβάσεις, που περιλαμβάνουν έτσι τη διάδοση των κανόνων και αξίες με ένα δυτικό αποτύπωμα. (Mihalache 2017, p.237,238)

Με βάση την εμπειρία στη Λιβύη, μπορούμε να πούμε ότι οι επιχειρήσεις «εκτός περιοχής» έχουν προχωρήσει πολύ από τις αυστηρές στρατιωτικές παρεμβάσεις που κρατούν το κράτος ως αναλογικό αντικείμενο ασφάλειας. Η παρέμβαση στη Λιβύη,⁴⁰ μπορεί να θεωρηθεί ως παράδειγμα ανθρωπιστικής παρέμβασης που καθοδηγείται από την αρχή του NATO «ευθύνη για προστασία» (R2P⁴¹), με επίκεντρο την προστασία των πολιτών. Το Ιράκ όμως, σηματοδότησε μια μετατόπιση της δημόσιας υποστήριξης για πολέμους, όπως οι φρικαλεότητες κατά του άμαχου πληθυσμού, τρώμαξαν την κοινή γνώμη στα κράτη μέλη. Η ανάγκη για ανθρωπιστική παρέμβαση ήταν απειλητική. Λόγω της όλο και πιο ασύμμετρης φύσης των συγκρούσεων, στις οποίες συμμετείχε το NATO (εκτός των επιτόπιων επιχειρήσεων), η ανάπτυξη της ανθρωπιστικής βοήθειας, μπορεί

⁴⁰ Εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ το 2011 σύμφωνα με το ψήφισμα του 1973.

⁴¹ Η ευθύνη για προστασία Responsibility to Protect (R2P ή RtoP) είναι μια παγκόσμια πολιτική δέσμευση που εγκρίθηκε από όλα τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του 2005, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις τέσσερις βασικές ανησυχίες της για την πρόληψη της γενοκτονίας, των εγκλημάτων πολέμου, της εθνοκάθαρσης και των εγκλημάτων κατά την ανθρωπότητα.

Η αρχή της Ευθύνης Προστασίας βασίζεται στην βασική προϋπόθεση ότι η κυριαρχία συνεπάγεται ευθύνη για την προστασία όλων των πληθυσμών από μαζικά εγκλήματα εγκλήματος και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αρχή βασίζεται στον σεβασμό των κανόνων και των αρχών του διεθνούς δικαίου, ιδίως των θεμελιωδών αρχών του δικαίου που αφορούν την κυριαρχία, την ειρήνη και την ασφάλεια, τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τις ένοπλες συγκρούσεις. Η ευθύνη για προστασία αποτελείται από τρεις σημαντικούς και αμοιβαίως ενισχυτικούς πυλώνες, όπως διατυπώνονται στην έκθεση του Γενικού Γραμματέα για το θέμα του 2009 και οι οποίες βασίζονται στις παραγράφους 138 και 139 του εγγράφου αποτελεσμάτων της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής του 2005 και στη διακυβερνητική συμφωνία με τους κάτωθι πυλώνες:

Πυλώνας I: Οι ευθύνες προστασίας του κράτους.

Πυλώνας II: Διεθνής βοήθεια και δημιουργία ικανοτήτων.

Πυλώνας III: Έγκαιρη και αποφασιστική αντίδραση.

να θεωρηθεί ως συμπληρωματικό εργαλείο που προορίζονταν να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις με ολιστικό τρόπο. Στην περίπτωση του Κοσσυφοπέδιου, για παράδειγμα, η αεροπορική εκστρατεία έφερε μια νέα προοπτική για την εξέταση αυτού του είδους παρεμβάσεων. Το NATO είχε μηδενικά θύματα κατά τη διάρκεια του και η αεροπορική δύναμη αποδείχθηκαν σημαντικός παράγοντας. Από την μία, για να επιβιώσει μια συμμαχία, τα οφέλη-κέρδη που μοιράζονται τα μέλη της, πρέπει να υπερβαίνουν το κόστος των επιχειρήσεων, από την άλλη, στην περίπτωση της αεροπορικής εκστρατείας στο Κοσσυφοπέδιο, το όφελος προς τη νίκη δεν υποτιμήθηκε από το κόστος των ατυχημάτων-απωλειών. (Mihalache 2017, p.239)

Στο πρότυπο της κανονιστικής προσέγγισης, η βοήθεια για την οικοδόμηση έθνους και την ανθρωπιστική βοήθεια οι στόχοι είναι πιο δύσκολο να προσδιοριστούν ποσοτικά από καθαρά στρατιωτικά καθήκοντα με σαφή «εντολή» να καταστρέψει έναν εχθρό. Με την αεροπορική εκστρατεία που πραγματοποιήθηκε από το NATO στο Κοσσυφοπέδιο, η συνθηκολόγηση ήρθε σε λιγότερο από δύο μήνες, αλλά δεν κατάφερε να αποτρέψει τη σφαγή. Αυτή η ανικανότητα εμφανίστηκε και πάλι στη Συρία, αλλά και όταν το μακρόπνοο NATO της ανθρωπιστικής παρέμβασης, επανέλαβε τα ίδια λάθη του στη Λιβύη. Το αναμενόμενο υψηλό κόστος μιας παρέμβασης, η οποία θα υπερισχύει των οφελών, σύμφωνα με όλα τα διδάγματα του NATO σήμαινε θα μπορούσαν να επιτύχουν στη Συρία, αλλά θα ήταν μια πύρρειος νίκη. Δηλαδή, το πιο περίπλοκο περιβάλλον ασφάλειας στη Συρία και με τον κίνδυνο επανάληψης προηγούμενων αποτυχιών, από άλλες παρεμβάσεις κατέστησαν την απόφαση των ΗΠΑ να αναλάβει το προβάδισμα η λογική. Δεδομένης της πίεσης για επέκταση της συνεισφοράς, προκειμένου να επιτευχθεί ή να ξεπεραστεί ο εθνικός στόχος των δύο τοις εκατό (από το ΑΕΠ) που διατίθεται για συλλογική άμυνα - ένας στόχος που πολύ λίγοι από τα μέλη φτάνουν ή ξεπερνούν τώρα - το NATO αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πορεία της εξάρτησης από τη συλλογική άμυνα στο στρατιωτικό πεδίο. (Mihalache 2017, p.240)

Το NATO ως μετα-περιφερειακή Κανονιστική Εξουσία

Η διάδοση των αξιών και των κανόνων στις εκτός ζώνης δραστηριότητες του NATO στέκεται ως φόντο σε μια κανονιστική προσέγγιση. Επιπλέον, αυτή η

συγκριτική προσέγγιση χρησιμοποιείται για να δείξει ότι η συμπεριφορά εξισορρόπησης είναι πλέον βασισμένη σε μοντέλο και όχι ως απάντηση σε απειλές από καθαρά στρατιωτική άποψη. Το NATO είναι μια στρατιωτική ισχύς “*suis generis*”, αλλά η διεύρυνση της ατζέντας ασφάλειάς του η και το πλαίσιο διαχείρισης των κρίσεων της, έχουν ενοποιήσει την εικόνα του ως κανονιστική δύναμη, διαμορφώνοντας το “NATO exceptionalism” (η ιδέα ότι μπορεί να είναι διαφορετικό και ίσως καλύτερα από άλλους). Την πεποίθηση ότι το NATO θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα μέσα ασφαλείας του για να εξάγει δημοκρατικές αξίες και θεσμούς σε πλαίσια μετά τη σύγκρουση. Πράγματι, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι από την άποψη της κανονιστικής επιρροής, το NATO έχει μιμηθεί τις ΗΠΑ. (Mihalache 2017, p.242)

Η αποστολή ISAF στο Αφγανιστάν, για παράδειγμα, επικεντρώθηκε όχι μόνο για την εξωγενή ανασυγκρότηση εκ μέρους του NATO, αλλά και για μια ενδογενής διαδικασία μετάβασης της ασφάλειας από την ISAF στις τοπικές δυνάμεις και ως εκ τούτου ανάπτυξη μιας τοπικής δύναμης ασφαλείας, που θα εκπροσωπούσε την ίδια «ηθική κοινότητα». Αν η ΕΕ χαρακτηρίστηκε ως μετα-εθνική κανονιστική δύναμη, μπορούμε να το πούμε ότι το NATO έχει γίνει μεταπεριφερειακό. Ορίζεται από τους τρόπους ως ικανότητα να διαμορφώσουν τις αντιλήψεις της «κανονικής», και να περιγράψουν τον κανονιστικό κανόνα της ΕΕ βασίζονται σε κανόνες όπως η ειρήνη, η ελευθερία, η δημοκρατία, το κράτος δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπογραμμίζει επίσης ότι μια κανονιστική εξουσία βεβαιώνεται μέσω της διάδοσης των κανόνων. (Mihalache 2017, p.243)

Η κανονιστική θεωρία της διεύρυνσης για να εξηγήσει ότι, μετά την κατάργηση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και της Σοβιετικής Ένωσης, η ρωσική απειλή έχει μειωθεί τόσο έντονα, και η θέση του NATO στη διεθνή δομή της εξουσίας έχει βελτιωθεί τόσο πολύ ώστε η διεύρυνση να είναι περιττή ως στρατηγική εξισορρόπησης. Αυτό άλλαξε μετά το Ρωσική εισβολή στη Γεωργία το 2008 και προσάρτηση της Κριμαίας το 2014, όπου η πρώτη δείχνει μια απάντηση για τις επιχειρήσεις στο Κοσσυφοπέδιο και στους γύρους διεύρυνσης που έσπασαν τις υποσχέσεις των ΗΠΑ για μη επέκταση του NATO στον πρώην Σοβιετικό χώρο. Μια ρεβιζιονιστική Ρωσία άρχισε να χρησιμοποιεί υβριδικές τεχνικές πολέμου για να συγκαλύψει τις εμφανώς καλοσχεδιασμένες επιχειρήσεις

ανάκτησης της προηγούμενη σφαίρα επιρροής της. Αυτό συνέβη στην Κριμαία, όπου οι «υβριδικές τακτικές» που χρησιμοποίησε η Ρωσία, αποτέλεσαν έκπληξη για τη Δύση, όπως και αυτό το ασυνήθιστο είδος πολέμου που σηματοδότησε μια έντονη αντίθεση με τις προηγούμενες τακτικές Πολέμου της Τσετσενίας και της Γεωργίας, στην οποία η Ρωσία βασιζόταν σε εκτεταμένη χρήση δύναμης “hard power”. (Mihalache 2017, p.243)

Μια πιο προσεκτική ματιά στην περίπτωση της Κριμαίας δείχνει ότι αυτό που ξεκίνησε αυστηρά ως στρατιωτική επιχείρηση αναμίχθηκε με μια εκστρατεία προπαγάνδας, ηλεκτρονικές τεχνικές πολέμου και άλλα «μη στρατιωτικά εργαλεία». Συνεπώς, η λογική εξισορρόπησης δεν εγκαταλείφθηκε πλήρως από τη Ρωσία, η οποία επεδίωκε να υπονομεύσει την επιρροή του NATO στην περιοχή του, πρώτα από όλα με καταναγκαστικά μέσα, όπως η αποστολή στρατευμάτων στα σύνορα. Παρ' όλα αυτά, η Ρωσία αντιπροσωπεύει μια ενιαία απειλή, σε ένα ασκό μυριάδων άλλων. Έτσι το NATO δεν έχει την πολυτέλεια να ακολουθήσει τη λογική της συμπεριφοράς του εξισορροπιστή απειλών. Αντ' αυτού, διατηρώντας την ατζέντα ανοιχτή και συμμετέχοντας σε «ανθρωπιστικές» πρακτικές μαζί με τις πρακτικές της στρατιωτικοποίησης, το NATO επιδιώκει πράγματι μια προσέγγιση εξισορρόπησης μοντέλων - δηλαδή, ανταγωνίζονται στο πλαίσιο των κανονιστικών συζητήσεων σχετικά με την ασφάλεια και πώς να το επιτύχουμε καλύτερα, ποιους τύπους κανόνων και αξιών είναι πιθανότερο να οδηγήσουν σε ασφάλεια. Ο ορισμός για νομιμότητα ως κανονιστική έννοια, υποστηρίζει ότι κανονικά, ένα θεσμικό όργανο είναι νόμιμο όταν οι πρακτικές του συναντιούνται από ένα σύνολο προτύπων που έχουν δηλωθεί και υπερασπιστεί. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί, στην περίπτωση του NATO, από την άποψη της προόδου στη συζήτηση για την κανονιστική ασφάλεια και υλοποίηση των ιδεών του. Μέχρι στιγμής, τουλάχιστον στις πιο συχνά αναφερθείσες καμπάνιες του, οι δηλωμένοι στόχοι όταν πρόκειται για την εξασφάλιση-εγγύηση της ασφάλειας, την έχουν υπερασπιστεί επιτόπου. (Mihalache 2017, p.244)

Στο πλαίσιο της αποστολής εξαγωγής ασφαλείας που ανέλαβε το NATO, οι εκστρατευτικές επιχειρήσεις και οι κρατικές επιχειρήσεις στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων και του Αφγανιστάν, υπογράμμιζαν τη διάδοση των αξιών. Οι εκστρατευτικές επιχειρήσεις ωφέλησαν τρίτα μέρη, με τη διάδοση των “lessons learned” από την αποστολή αλλά και από την απόκτηση επιχειρησιακής εμπειρίας,

που επεκτείνετε στις υλικοτεχνικές εγκαταστάσεις και αναπτύχθηκαν για μια πιο καλά αναπτυγμένη εννοιολογικής προσέγγιση. Μια άλλη αποστολή πρέπει να ανακληθεί για να δείξει ότι ο σημαίνοντος ρόλος των δραστηριοτήτων εκτός περιοχής ήταν διπλής όψης. Η πρώτη επιχείρηση που είδε το NATO να ενεργεί εκτός των συνόρων του, δηλαδή στη Βοσνία, περιεγράφηκε ως «ο κύριος οδηγός για την ανάπτυξη του NATO». Στην πραγματικότητα, μετά από τις επιχειρήσεις “peacekeeping”, η διάσταση της διαχείρισης των συγκρούσεων υπενθυμίστηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Μαδρίτης το 1977 ως ένα από τα σημαντικά καθήκοντα της Συμμαχίας. Παρ' όλα αυτά, αυτή η εκστρατεία ήταν επίσης μια δοκιμασία για το NATO να αποδείξει τη χρησιμότητα και τη συνάφεια του στην παγκόσμια σκηνή μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, όπως ισχυρίζονται πολλοί ακαδημαϊκοί, διαμορφώνοντας τον νέο λόγο ύπαρξής του. Ένα άλλο όφελος της εκστρατείας στη Βοσνία από τη πλευρά του NATO ήταν η συνεργασία με τη Ρωσία σε αυτή την αποστολή, έναν γείτονα που πολλοί θα είχαν προβλέψει ότι θα ενταχθεί στο NATO μετά τη κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ένα όραμα που έντονα αμφισβητήθηκε μετά τα γεγονότα του 2014 στην ανατολική Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένης της προσάρτησης της Κριμαίας. Αυτή η ενέργεια ήταν ένα σημάδι για τους συμμάχους ότι η Ρωσία γινόταν, για άλλη μια φορά, απειλή για τη συλλογική Δυτική ασφάλεια. Η θέση αυτή, ωστόσο, δηλαδή η συνεργασία με τη Ρωσία κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στη Βοσνία - δείχνει ότι το NATO δεν επιδίωξε να θεωρηθεί ως ο κυρίαρχος φορέας παροχής ασφάλειας στην ευρωπαϊκή περιφέρεια, μια θέση η οποία θα είχε συγκρουστεί με την κανονιστική στάση και θα οδηγούσε σε μια θέση “Realpolitik”⁴². Αντ' αυτού, το NATO έμεινε μόνο του, για να εξασφαλίσει ασφάλεια στην ευρωπαϊκή περιφέρεια, καθώς και σε άλλα μέρη του πλανήτη, διευρύνοντας έτσι το πεδίο εφαρμογής της. Ωστόσο, αυτή η επέκταση στο σκοπό, ήρθε όπως αναφέρθηκε από αναγκαιότητα, όχι ως σταθερό προηγμένο σκοπό του NATO. (Mihalache 2017, p.245)

Από όλες τις προθέσεις και τους σκοπούς, οι ΗΠΑ εξακολουθούσαν να οδηγούν από πίσω στις περισσότερες από τις προαναφερθείσες αποστολές και ώθησαν-ενέπνευσαν την ατζέντα μετασχηματισμού. Η ΕΕ απέδειξε ότι τα

⁴² Realpolitik είναι η πολιτική ή η διπλωματία βασισμένη κυρίως στις σκέψεις συγκεκριμένων περιστάσεων και παραγόντων, σαφείς ιδεολογικές έννοιες ή ηθικές και δεοντολογικές συνθήκες. Από αυτή την άποψη, μοιράζεται πτυχές της φιλοσοφικής προσέγγισής του με αυτές του ρεαλισμού και του ρεαλισμού. Συχνά αναφέρεται απλά ως " ρεαλισμός " στην πολιτική

διαφορετικά συμφέροντα και οι εθνικές προτιμήσεις ενδέχεται να καθυστερήσει τη συλλογική δράση από την πλευρά της, σε ορισμένες περιπτώσεις, και οι πόλεμοι στα Βαλκάνια αποδείχθηκαν από την άποψη αυτή καθοριστική. Ακόμα, ένα νέο εργαλείο από την άποψη της ασφάλειας Συνεχίστηκε επίσης η συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών που ακολούθησαν τη Συνθήκη της Λισαβόνας με την εισαγωγή της ρήτρας αλληλεγγύης και της ρήτρα αμοιβαίας άμυνας, η οποία είναι παρόμοια, “mutatis mutandis”, στο άρθρο 5 του NATO. Αυτό δείχνει μια σύγκλιση στο σκοπό η οποία ήταν ορατή στον προσανατολισμό προς την έννοια της συγκέντρωσης και από κοινού με το NATO-ΕΕ, καθώς οι αποστολές εκτός του άρθρου 5 είναι παρόμοιες με αυτές που καθορίστηκε από τα καθήκοντα του Petersberg⁴³ το 1992, σχετικά με τους ρόλους “peace-keeping” και “peace-making”, την ανθρωπιστική βοήθεια και διαχείριση των συγκρούσεων. Αυτή η «κοινωνικοποίηση» οδήγησε σε μετατόπιση της προσέγγισης, ξεκινώντας από την εκστρατεία της Λιβύης όταν οι ΗΠΑ ενθάρρυναν τη Βρετανία και τη Γαλλία να αναλάβουν ηγετικό ρόλο. Αυτό μπορεί να είναι θεωρείται εγγύηση προς μια «μετα-αμερικανική» συμμαχία. (Mihalache 2017, p.246)

Η προβολή των κανόνων μέσω συστηματικών αλληλεπιδράσεων και της εξατομικευμένης αποστολής για κάθε κατάσταση κρίσης είχαν διαφορετικές προσεγγίσεις στο επίκεντρο, Οι παρεμβάσεις στο Αφγανιστάν, τη Λιβύη και το Ιράκ εξ ονόματος του NATO, δείχνουν ότι αυτή η διαδικασία διάχυσης των κανόνων δεν ήταν στατική ούτε βασίστηκε μόνο στην πειθώ. Ο τρόπος συμπεριφοράς των παραγόντων που επηρεάζουν την κανονιστική εξουσία, μπορεί κάποιος να ισχυριστεί, ότι τουλάχιστον ο εμφανής παράγοντας, που περιγράφεται ως φυσική παρουσία σε τρίτες χώρες, ενημερωτικές (σαφώς δηλωμένες θέσεις) και μεταβίβαση - που ορίζονται ως ανταλλαγή παροχών - ήταν σαφώς κοινά για την προαναφερθείσες παρεμβάσεις. Εδώ έρχεται μια πολύτιμη άποψη που υποστηρίζει ότι ο όρος «συμμαχία» οδηγεί, από μια σχετική αντίληψη με άποψη, σε «συνασπισμούς που ανταποκρίνονται σε απειλές» και ότι το NATO ξεπέρασε αυτό το στάδιο και μετατράπηκε σε «όργανο διαχείρισης της ασφάλειας», και

⁴³ Τα καθήκοντα του Πέτερσπεργκ “Petersberg task”, είναι ένας κατάλογος των στρατιωτικών προτεραιοτήτων και των προτεραιοτήτων στον τομέα της ασφάλειας που ενσωματώνονται στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ (μετονομαζόμενη στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας). Τα καθήκοντα του Πέτερσπεργκ είναι τα στρατιωτικά καθήκοντα ανθρωπιστικής, αφοπλιστικής, διατήρησης της ειρήνης και ειρηνευτικής φύσης που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ).

περισσότερο αντιδραστική παρά παθητική δύναμη. Αυτός ο ισχυρισμός θα αναπτυχθεί περαιτέρω, για να δηλώσει ότι η εννοιοποίηση αυτή ισχύει τόσο για την προσέγγιση της εσωτερικής “intra-crisis” όσο και για την εξωτερική κρίσης “outer crisis”. Αναφέρονται επίσης «διαδικασίες μέσω των οποίων η συμμαχία συνέβαλε στη διαμόρφωση των κρατικών ταυτοτήτων γύρω από τη νοοτροπία ότι αποτελεί πηγή ειρήνης και προόδου». Πράγματι, σημαντικό και των κεντρικών αξιών και των κανόνων της ΕΕ - δηλαδή τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - έχουν ενσωματωθεί στην πρακτική του NATO όταν αυτή έρχεται σε επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης και εκτεταμένα, στις επιχειρήσεις διαχείριση κρίσεων. Οι παρεμβάσεις του NATO, εκτός της άμεσης γειτονιάς και του πεδίου εφαρμογής της, επειδή η Συμμαχία «απελευθερώθηκε από το να ασχολείται με έναν κοντινό στρατό απειλή», της επέτρεψε να υπερβεί τα «στενά συμφέροντα ασφαλείας». Αυτή είναι και μια εξήγηση για το γιατί το NATO φάνηκε να έχει εγκαταλείψει την Ευρώπη και να κινείται πέρα από τα σύνορά του - όταν η περίμετρος που οριοθετείτε από τα σύνορά του θεωρείτε ασφαλής - η Συμμαχία εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει τη βασική αιτία, της προκλήσεις προτού αναπηδήσουν και φτάσουν στη Δύση. Με αυτόν τον τρόπο της αντίδρασης βασίζεται σε προληπτικό και όχι αντιδραστικό μοντέλο. Αυτή η προτίμηση υποδεικνύει την ιδέα ότι το NATO επιδιώκει την εξισορρόπηση επιχειρησιακά, με μαλακά μέσα, εξάγοντας τους κανόνες, σε ορισμένες περιοχές, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της κατάστασης από στρατιωτικούς και απαιτηθεί ενεργειακή παρέμβαση. (Mihalache 2017, p.246,247)

Ωστόσο, οι απειλές που έχουν προκύψει στο πλαίσιο της δράσης του NATO - δηλαδή την παράνομη προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία, τις τρομοκρατικές επιθέσεις που έπληξαν την καρδιά της Ευρώπης κατά τη διάρκεια του 2015 και η κρίση των προσφύγων - έχουν διευρύνει σίγουρα το φάσμα των προκλήσεων και έφεραν πιο κοντά την προαναφερθείσα κοντινή στρατιωτική απειλή. Στην πραγματικότητα, τον Ιανουάριο του 2015, οι δυνάμεις του NATO άφησαν κενό ασφαλείας (για να καλυφθεί από εθνικές δυνάμεις). Δεδομένου ότι πολύ λίγοι Ευρωπαίοι σύμμαχοι έχουν φτάσει στο στόχο της δαπάνης δύο τοις εκατό του ΑΕΠ τους στην άμυνα, με τις ΗΠΑ να συνεισφέρουν κατά 73% περίπου στον Προϋπολογισμό της Συμμαχίας, το πεδίο εφαρμογής των δεσμεύσεων στο εξωτερικό μπορεί να μειωθεί και έτσι το φάσμα

της εξασφάλισης σταθερότητας μέσω της κανονιστικής διάχυσης, σταμάτησε. Στην πραγματικότητα, το μερίδιο του λέοντος, στην αμερικανική συνεισφορά ήταν ήδη σε αντίθεση με την εγχώρια οικονομική κατάσταση, καθώς και με το κοινό και τις πολιτικές απόψεις που ζητούσαν έναν «διαχωρισμό» από την εκτεταμένη θέατρα λειτουργίας. Μετά από μια μακρά σειρά από δράσεις εκτός περιοχής “out of area operations”, πολλοί σύμμαχοι πιέζουν το NATO να επιστρέψει στην πατρίδα του και να προσφέρει αξιόπιστη ασφάλεια και εγγύηση για την περίμετρο που είναι υποχρεωμένη να προστατεύει, σε ένα αυξανόμενα ασταθές, περιβάλλον ασφαλείας. (Mihalache 2017, p.247)

Με τις κυριότερες απειλές, να προέρχονται από τη Ρωσία και από την ακτινοβολούμενη αστάθεια στη Μέση Ανατολή, που ξεπροβάλλει τώρα περισσότερο πάνω από την Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ, οι οποίες γίνονται ολοένα και πιο πρόθυμες να αποσυρθούν από το ρόλο του «φύλακα της ειρήνης» σε σχέση με την ευρωπαϊκή σταθερότητα. Εάν η πολιτική συνοχή αποδείχθηκε ζωτικής σημασίας για αποστολές όπως στη Λιβύη, η απουσία της, μπορεί να θεωρήσει την παρεμβατική πλευρά του NATO ότι είναι πράγματι απαρχαιωμένη και υπερβολικά δαπανηρή για την κύρια ασφάλεια των ΗΠΑ, αν και το κόστος στη Λιβύη μειώθηκε σε σύγκριση με αυτό του Αφγανιστάν και του Ιράκ. Ακόμη, η απροθυμία πολλών μελών της συμμαχίας, να συμμετάσχουν στον βομβαρδισμό της Λιβύης, φαίνεται να δείχνει, ότι η μείωση της στήριξης, για παρεμβάσεις στο εγγύς εξωτερικό, ανήκει στο παρελθόν απλώς κερδίζοντας δυναμική. Στην πραγματικότητα, η μεγάλη απουσία, από τη παρέμβαση στη Λιβύη και τη “de facto” από την αποστολή του Ιράκ - η Γερμανία - είναι αυτή που τώρα όλο και περισσότερο αναλαμβάνει το ρόλο του χωροφύλακα της ευρωπαϊκής ασφάλειας. Η συζήτηση για το Ιράκ και οι διαφορετικοί βαθμοί συμμετοχής των διαφόρων συμμάχων δείχνουν ότι αποκλίνουν οι απόψεις προς μια συγκεκριμένη δέσμευση του NATO εξειδικευμένου ρόλου ή περιορισμένης παρέμβαση, (όπως συνέβη με τη Γερμανία), αλλά σπάνια πλήρης απεμπλοκή. Αυτό δείχνει ότι οι σύμμαχοι επικεντρώνονται σε μια κοινή ατζέντα και προς τους ίδιους στόχους, αλλά στην πράξη, εμφανίζονται διαφορές. Επιπλέον, στην περίπτωση του πολέμου στο Αφγανιστάν, οι εκπρόσωποι των ΗΠΑ δήλωσαν από την αρχή ότι «κάθε έθνος, σε κάθε περιοχή, έχει τώρα μια απόφαση να πάρει, ή είστε μαζί μας, ή εσείς είστε με τους τρομοκράτες. Από αυτή τη μέρα και εμπρός, κάθε έθνος που συνεχίζει να

ελλιμενίζει ή να υποστηρίζει την τρομοκρατία θα θεωρείται από τις ΗΠΑ ως αεχθρικό καθεστώς». Η ίδια ρητορική εφαρμόζεται και στους συμμάχους του ΝΑΤΟ, καθώς η συμμετοχή τους στην συμμαχία, στην πραγματικότητα θεωρήθηκε, ως βοήθεια που παρέχεται στις ΗΠΑ, στον αγώνα της, κατά της τρομοκρατίας. Και πάλι, αυτή η δυαδική τοποθέτηση από την άποψη της ασφάλειας δείχνει ότι το ΝΑΤΟ αντιπροσωπεύει μια αντι-αφήγηση για ορισμένες απειλές και ο στόχος του είναι η εξισορρόπηση μέσω των κανόνων. (Mihalache 2017, p.247,248)

Υπάρχει τώρα περισσότερο ή λιγότερο γενική αναγνώριση του γεγονότος ότι οι στρατιωτικές παρεμβάσεις του ΝΑΤΟ στα Δυτικά Βαλκάνια, στον Κόλπο του Άντεν και στη Μέση Ανατολή δεν κατάφεραν να επιτύχουν το στόχο της σταθερότητας. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί σε συνδυασμό με μια ανακοινωθείσα πρόθεση των ΗΠΑ, για μείωση της ανάληψης του ρόλου του κηδεμόνα-φύλακα και του γεγονότος ότι τουλάχιστον δύο μεγάλες απειλές, θεωρούνται μακροπρόθεσμα ζητήματα για την Ευρώπη, η νέα ρεβανσιστική στάση της Ρωσία και οι επιπτώσεις της εξάπλωσης των κινδύνων από τις συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή (όπως η κρίση των προσφύγων και οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο ευρωπαϊκό έδαφος). Όλα τα παραπάνω υπογράμμισαν την ανάγκη για επανεξέταση από το εσωτερικό της Συμμαχίας ως θεσμική δομή, οδηγώντας τη Γερμανία να αναλάβει το ρόλο του φύλακα της Ευρώπης όσον αφορά την άμυνα. Πριν από το βρετανικό δημοψήφισμα σχετικά με την παραμονή τους στην ΕΕ, η Γερμανία εξέδωσε την «Αμυντική Λευκή Βίβλο» ("Weissbuch"), στην οποία δηλώνει περισσότερο ή λιγότερο την πρόθεση «δείξει τον δρόμο» προς έναν στρατό της ΕΕ. (Mihalache 2017, p.248,249)

Σχετικά με την τάση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ να αναλάβει μια παγκόσμια ευθύνη και την απροθυμία της ΕΕ να ακολουθήσει στα βήματα του μεγαλύτερου στρατιωτικού της, συμμάχου, μπορούμε να πούμε ότι η κανονιστική ισχύς θα μειωθεί μόλις ληφθεί η προσέγγιση που βασίζεται στο σύμπλεγμα "cluster-based". Πράγματι, το ΝΑΤΟ προωθεί πλέον μια προσέγγιση που βασίζεται περισσότερο σε σύμπλεγμα προς την κατεύθυνση της ασφάλειας, προκειμένου να προσελκύσει περισσότερους συμμάχους και να αυξήσει τις προσδοκίες τους σε επίπεδα συμβολής-συνεισφοράς που δικαιολογούνται στο εσωτερικό της χώρας. Αυτός ο τύπος προσέγγισης, αναφέροντας τις χώρες που συγκεντρώνουν τις δυνατότητες και επωφελούνται από την κοινή χρήση γνώσης,

ξεκίνησε από τη Γερμανία με την έννοια του «πλαισίου έθνη» που αποτελείται από ομάδες χωρών για συγκεκριμένα ζητήματα. Ένα παράδειγμα αυτού του είδους συνεργασίας είναι η στρατιωτική συνεργασία μεταξύ της Γερμανίας και της Ολλανδίας, η οποία ενισχύθηκε από τις δύο χώρες που υπέγραψαν συμφωνία στις αρχές του 2016, ενισχύοντας έτσι τον ηγετικό τους ρόλο στην ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία. Ούτε αυτή η σχέση, ούτε η γαλλο-γερμανική αρχική ώθηση, για την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση, γεννήθηκε από στρατηγικούς προβληματισμούς. Πρώτα απ' όλα, ακόμα κι αν αποδυναμώθηκαν από τον πόλεμο, η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και η Γερμανία αναδύθηκαν ως Μεγάλες Δυνάμεις μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η προσέγγιση μεταξύ των τελευταίων δύο και της άρνησης ενός σημαντικού στρατιωτικού ρόλου για την Ιταλία και την Ισπανία, για παράδειγμα, βασίστηκε στη συμπεριφορά τους στον WWII. Στην περίπτωση της Ισπανίας, η συνεργασία της με τη Ναζιστική Γερμανία και η ουδέτερη στάση της κατά τη διάρκεια του πολέμου καταδίκασε τη χώρα στη διπλωματική απομόνωση, η οποία προστίθεται στα οικονομικά προβλήματα που αρνήθηκαν στην Ισπανία τη θέση του κράτους με μεγάλη ισχύ στην ευρωπαϊκή συμφωνία ασφαλείας. Όσον αφορά την Ιταλία, οι κακές στρατιωτικές της επιδόσεις κατά τη διάρκεια του πολέμου και το «Χαλύβδινο Σύμφωνο»⁴⁴ που την υποχρέωσε να βοηθήσει τη Γερμανία κατά τη διάρκεια του πολέμου, συνέβαλε στην εικόνα της ως παρίας μετά τον WWII. Αφ' ετέρου, στο πλαίσιο της δυσπιστίας που επικράτησε κατά τη διάρκεια του πολέμου, η συνεργασία μεταξύ Γερμανίας και Ολλανδίας εξηγείται πρώτα απ' όλα από την ισχυρή υπεράσπιση της Χάγης, η οποία διεξήχθη υπέρ της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της ενσωμάτωσής της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, μετά την εισβολή της Ναζιστικής Γερμανίας στην Ολλανδία, βασιζόταν επίσης στην οικονομική αλληλεξάρτηση, αλλά επικρατεί και ο λόγος που αναφέρθηκε προηγουμένως: η προσφορά για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και οι κοινές ατζέντες ασφαλείας, των δύο χωρών μετά της παραίτησης των Ολλανδών, από την αρχική τους τιμωρητική πολιτική ατζέντα, για απαίτηση μεταπολεμικών αποζημιώσεων. Η έλλειψη μιας ολιστικής προσέγγισης όσον αφορά την ασφάλεια,

⁴⁴ Το λεγόμενο Χαλύβδινο Σύμφωνο "Pact of Steel" (γερμανικά: Stahlpakt, Ιταλικά: Patto d'Acciaio) και κατά το επισημότερο «Γερμανο-Ιταλικό Σύμφωνο Φιλίας και Συμμαχίας» ήταν ένα διμερές σύμφωνο που συνομολογήθηκε στο Βερολίνο, μεταξύ της Εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας και της Φασιστικής Ιταλίας στις 22 Μαΐου του 1939. Το Σύμφωνο περιελάμβανε στην αρχή μία κοινή δήλωση περί φιλίας, συμμαχίας και στρατιωτικής και οικονομικής συνεργασίας με διάρκεια ισχύος μιας δεκαετίας (μέχρι το 1949). (wikipedia 2018)

με ενσωματωμένο το σκεπτικό που πρέπει να ακολουθήσει η διατλαντική κοινότητα, θα μετατρέψει την κανονιστική πτυχή σε ένα διάχυτο εννοιολογικό μηχανισμό που θα αποδειχθεί πιο δύσκολο να εφαρμοστεί και ακόμη πιο δύσκολο να συνδεθεί με την ασφάλεια. (Mihalache 2017, p.249,250)

Έκτος Περιοχής Δράσεις “Lessons Learned” και η χαμένη νομιμότητα

Κάθε παρέμβαση που ανέλαβε το NATO έξω από την περίμετρο του έφερε την ευθύνη για δύο τουλάχιστον λόγους. Πρώτον να διασφαλιστεί η σταθερότητα μέσω των προσπαθειών οικοδόμησης του κράτους “nation-building”, σε περιοχές που έχουν υποστεί μακροχρόνιους πολέμους, οι οποίες πλήττονται από αναταραχές στις οποίες, πρόθυμα ή όχι, το NATO συνεισφέρει (είτε λόγω αδυναμίας πρόληψης εθνικής κάθαρσης στο Κοσσυφοπέδιο ή από το κενό ισχύος που δημιουργήθηκε σε ορισμένες χώρες μετά την ανατροπή των αυταρχικών ηγετών) και δεύτερον να διατηρήσει τη νομιμότητα των παρεμβάσεων σε μια ωραιοποίηση. Επιπλέον της εξασφάλισης ότι η υποστήριξη για αυτό το είδος της προσπάθειας παραμένει υψηλό.

Πρέπει να αποτύχουν οι προσπάθειες οικοδόμησης του κράτους, για την ανάληψη νέων αποστολών σταθεροποίησης, που θα αποδειχθούν όμως δύσκολες, ιδίως υπό το πρίσμα της απροθυμίας που έδειξαν πολλοί σύμμαχοι πριν από την επέμβαση στο Ιράκ.

Από τη Σομαλία στη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο, το NATO έχει ασφαλώς βελτιώσει τις μεθόδους εξασφάλισης σταθερότητας και βιωσιμότητας, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα. Ο συντονισμός μεταξύ της στρατιωτικής σταθεροποίησης και της μη στρατιωτικής ανασυγκρότησης και οι προσπάθειες βελτιώθηκαν μετά την εμπειρία της Βοσνίας και βεβαίως, στο Κοσσυφοπέδιο αυτό το μάθημα αποδείχθηκε πολύ πιο αποτελεσματικό στο έδαφος απ' ό, τι στη Βοσνία. (Mihalache 2017, p.250)

Εντούτοις, μπορεί να συναχθεί μια γραμμή μεταξύ των παρεμβάσεων στη Βοσνία και του Κοσσυφοπεδίου και εκείνων στη Σομαλία, το Αφγανιστάν ή του Ιράκ όσον αφορά την εφαρμογή τα διδάγματα που αντλήθηκαν προηγουμένως και την ενσωμάτωσή τους τους στη Συμμαχία, τις πρακτικές και τα αποτελέσματα της αποστολής. Λαμβάνοντας υπόψη την τελευταία πτυχή, υποστηρίζεται ότι η κύρια

διάκριση μεταξύ των προαναφερθείσας παρεμβάσεων είναι το επίπεδο προσπάθειας που έχουν καταβάλει οι ΗΠΑ και η διεθνής κοινότητα στην εμπλοκή τους για δημοκρατική μεταμόρφωση. (Mihalache 2017, p.250)

Τόσο το Αφγανιστάν όσο και το Ιράκ είχαν αποδιοργανωτική επίδραση στον κανονιστικό κανόνα - πτυχή της Συμμαχίας, και αυτό μπορεί να διαπιστωθεί μέσω της μαλακής εξισοροπητικής στάσης, που έχουν πάρει και άλλες δυνάμεις, προς τις ΗΠΑ. Εάν η εισβολή στο Αφγανιστάν θεωρούνταν δικαιολογημένη - αν και όχι ομόφωνα - βάσει του Χάρτη των ΗΕ (το άρθρο 51 θεωρεί αποδεκτό, ως εξαίρεση στη χρήση βίας ή απειλής χρήσης βίας εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους, των στρατιωτικών ενεργειών που είτε είναι εξουσιοδοτημένο από το Συμβούλιο Ασφαλείας ή αναλαμβάνοντας αυτοάμυνα), αυτό δεν ίσχυε για το Ιράκ. (Mihalache 2017, p.251)

Είναι επίσης σημαντικό να αναφέρουμε ότι εάν το Αφγανιστάν η εισβολή ξεκίνησε μετά τις επιθέσεις της 9/11 στις ΗΠΑ, όταν επικαλέστηκαν το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον - βασικά περιλαμβάνει το σύνδεσμο της συλλογικής άμυνας - η επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ είχε άλλους θεσμικούς λόγους για να κερδίσει τη νομιμότητα έναντι της διεθνούς κοινής γνώμης.

Οι ΗΠΑ φαινόταν να παραβιάζουν μια αρχή του διεθνούς δικαίου (που για την Ειρήνη της Βεσφαλίας το 1648 αποδείχθηκε κεντρική στην ύπαρξη της) αυτή της αμοιβαίας αναγνωρισμένης κυριαρχίας των κρατών. Εξάλλου, η πρωτοβουλία για προληπτικό πόλεμο στο Ιράκ λήφθηκε εκτός του πλαισίου του NATO. Ακόμα, τόσο η ISAF όσο και η “Resolute Support”⁴⁵ στο Αφγανιστάν και η NATO Training Mission-Iraq (NTM-I)⁴⁶ ιδρύθηκαν και δημιουργήθηκαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις και την υποστήριξη των ΗΕ, επίσης εκδόθηκε ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών και για τα δύο. Ωστόσο, όταν η αποστολή εκπαίδευσης στο Ιράκ έληξε το 2011, μια

⁴⁵ Η Αποστολή Αποφασιστικής Υποστήριξης “Resolute Support Mission” (RSM) είναι NATOϊκή εκπαιδευτική, συμβουλευτική, βοηθητική και αντιπρομοκρατική αποστολή αποτελούμενη με πάνω από 16.000 στρατεύματα στην Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν, η οποία άρχισε την 1η Ιανουαρίου του 2015. Αποτελεί συνέχεια της αποστολής της Διεθνής Δύναμη Αρωγής για την Ασφάλεια (ISAF), η οποία ολοκληρώθηκε στις 28 Δεκεμβρίου του 2014. (NATO 2018)

⁴⁶ Η Αποστολή Εκπαίδευσης του NATO-Ιράκ “NATO Training Mission-Iraq” (NTM-I) ιδρύθηκε το 2004 κατόπιν αιτήματος της Προσωρινής Κυβέρνησης του Ιράκ. Στόχος του NTM-I είναι να βοηθήσει στην ανάπτυξη της κατάρτισης των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας δομών και θεσμών, ώστε το Ιράκ να μπορέσει να οικοδομήσει μια αποτελεσματική και βιώσιμη ικανότητα που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του έθνους. Το NTM-I δεν είναι αποστολή μάχης, αλλά εμπίπτει στον πολιτικό έλεγχο του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου του NATO και η επιχειρησιακή του έμφαση δίνεται στην εκπαίδευση και καθοδήγηση. (SHAPE 2018)

νέα συμφωνία δεν μπορούσε να επιτευχθεί για την παράτασή της. Η επικέντρωση στο Ιράκ αφορούσε την κατάρτιση και την καθοδήγηση, υπογραμμίζοντας έτσι την εδραίωση της κανονιστικής πλευράς του NATO. (Mihalache 2017, p.251)

Παρόλο των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από τις προαναφερθείσες δράσεις, στη προσπάθεια προβολής σταθερότητας στην Υεμένη τουλάχιστον ως τις μέρες μας δε διαφαίνεται η χρήση των “Lessons Learned” να αποτελεί συστατικό σχεδίασης των επιχειρήσεων. Με άμεσο αποτέλεσμα η σταθεροποίηση στην περιοχή να καθυστερεί.

Βέβαια, η περίπτωση της Υεμένης είναι διαφορετική. Η παρέμβαση της Σαουδικής Αραβίας (2015 - τώρα) δεν πέτυχε τη σταθερότητα που αναμενόταν στην περιοχή. Η Υεμένη είναι μία χώρα με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία επειδή βρίσκεται στο στενό Μπαμπ ελ Μαντέμπ⁴⁷, από το οποίο περνά μεγάλο μέρος τις παγκόσμιας μεταφοράς πετρελαίου. Εκτός από τους οικονομικούς λόγους όμως, το γεγονός ότι στην περιοχή έχουν αναπτυχθεί τα πιο επικίνδυνα παρακλάδια της Αλ Κάιντα και του Ισλαμικού Κράτους, ανησυχεί ιδιαίτερα τις δυτικές υπηρεσίες πληροφοριών. Για την Υεμένη απέτυχαν όλες οι ειρηνευτικές προσπάθειες, οι οποίες δεν είχαν αίσια έκβαση. (BBC 2018)

Χαρακτηριστική ως προς την αποτελεσματικότητα και η απάντηση του Στόλτενμπεργκ στην ερώτηση «αν η Συμμαχία είχε πάρει κάποια μαθήματα, ώστε να τα χρησιμοποιήσει στις μελλοντικές επεμβάσεις της». «Από τα μαθήματα που έχουμε πάρει μετά το Ιράκ, το Αφγανιστάν και τη Λιβύη, είναι ότι οι στρατιωτικές επεμβάσεις δεν λύνουν πάντοτε όλα τα προβλήματα». Όπως είναι γνωστό οι στρατιωτικές επεμβάσεις στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και την Λιβύη, υπήρξαν καταστροφικές. Ειδικότερα για τη Λιβύη⁴⁸, η επέμβαση του NATO, παρέτεινε τον

⁴⁷ Το στενό Μπαμπ ελ Μαντέμπ, ή αλλιώς «Οι Πύλες των Δακρύων» είναι ο πορθμός που συνδέει την Ερυθρά θάλασσα με τον Ινδικό Ωκεανό (κόλπος του Άντεν). Από τα νερά ανάμεσα στην Υεμένη και το Τζιμπουτί, κάθε χρόνο περνούν από τα στενά αυτά, περίπου 25.000 πλοία, περίπου 700 δισεκατομμύρια δολάρια σε εμπορεύματα και σχεδόν 2 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου. (tvx 2018)

⁴⁸ Ο Λιβυκός Εμφύλιος Πόλεμος του 2011 ήταν μια σειρά από ταραχές και συγκρούσεις που συνέβησαν στο βορειοαφρικανικό κράτος της Λιβύης κατά της κυβέρνησης και του αρχηγού του κράτους Μουαμάρ Καντάφι. Η 17η Φεβρουαρίου ορίστηκε ως «Ημέρα Οργής» για την Λιβύη και του Λίβυους εξόριστους. Η Εθνική Διάσκεψη της αντιπολίτευσης στην Λιβύη δήλωσε ότι όλες οι ομάδες που αντίθενται στον Καντάφι θα κατέβαιναν σε διαδηλώσεις την ημέρα αυτή. Στις 27 Φεβρουαρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού των Εθνών υιοθέτησε με ψήφισμα την επιβολή κυρώσεων κατά του καθεστώτος του Μουαμάρ Καντάφι. Το NATO ανέλαβε τη διοίκηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων που διεξήχθησαν στη Λιβύη στις 31 Μαρτίου 2011. Στις 27 Ιουνίου

εμφύλιο πόλεμο, προκάλεσε κύμα προσφύγων προς τις άλλες Μεσογειακές χώρες, αλλά την παρέδωσε και στα χέρια λαθρεμπόρων και κυρίως ευνόησε την εξάπλωση του αυτοαποκαλούμενου Ισλαμικού Χαλιφάτου.

Σήμερα αυτό επιβεβαιώνεται από τη κατάσταση που επικρατεί στη Λιβύη. Το Συμβούλιο των Κρατών Μελών της ΕΕ δηλώνει ότι το “Status Quo” στη Λιβύη αποτελεί πηγή αστάθειας και ανασφάλειας για τον λαό της Λιβύης, τους γείτονές του και ολόκληρη την περιοχή. Επαναλαμβάνει ότι μπορεί να υπάρξει μόνο μια πολιτική λύση για την κρίση της Λιβύης και ότι αυτό πρέπει να προέλθει από τους ίδιους τους Λίβυους μέσω μιας συνολικής πολιτικής διαδικασίας με πλήρη και ισότιμη συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών και με πλήρη σεβασμό του διεθνούς δικαίου, όπως και στα ανθρώπινα δικαιώματα. (REPORTER 2018)

Επιπλέον ως εμπειρίες στο Αφγανιστάν, στο Κοσσυφοπέδιο και στον Κόλπο του Άντεν, από το οποίο το ΝΑΤΟ αποφάσισε να αποσυρθεί εν μέρει κατά το χρονικό διάστημα 2015-2016, η ανασυγκρότηση, μετά τη σύγκρουση ήταν ζωτικό μέρος αυτών των επιχειρήσεων. Αξίζει επίσης να τονιστεί ότι οι μηχανισμοί τόσο μαλακής όσο και της σκληρής δύναμη είναι πλέον μέρος του παρεμβατικού οπλοστασίου του ΝΑΤΟ. Δεν υπάρχει ρεαλιστικός τρόπος για να συμμετάσχει το ΝΑΤΟ εκτός από τα σύνορά του, χωρίς στρατεύματα στο έδαφος.

Οι αρχές συνεργασίας ΕΕ-ΝΑΤΟ και συστοιχίες δυαδικής ασφάλειας (όπως μεταξύ αυτών Γερμανία και Ολλανδίας) βασίζονται στην ίδια αρχή. Αυτής στην οποία οι σύμμαχοι συμβάλλουν στο ίδιο κανονιστικό πλαίσιο να αναθέσουν την εμπιστοσύνη τους σε μια συμμαχία που επιδιώκει να εξισορροπήσει ένα μοντέλο ασφαλείας.

Σε ένα περισσότερο διασυνδεδεμένο παγκόσμιο περιβάλλον ασφαλείας, το ΝΑΤΟ πρέπει να προσαρμόσει τόσο τις ικανότητές του όσο και τις στρατηγικές του. Για το σκοπό αυτό, καινοτομίες όπως η συγκέντρωση και η κοινή χρήση πόρων, οι δυνάμεις που καθορίζονται σύμφωνα με τις ικανότητες και τις δυνάμεις

2011 το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο εξέδωσε ένταλμα σύλληψης εναντίον του Καντάφι, κατηγορώντας τον για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που τελέστηκαν κατά τον εμφύλιο πόλεμο. Στις 20 Οκτωβρίου του 2011, σύμφωνα με το κανάλι Αλ Τζαζίρα ο Μουαμάρ Καντάφι βρέθηκε τραυματισμένος και στα δυο του πόδια. Σύμφωνα με πηγές, ο Καντάφι σκοτώθηκε το πρωί της 20ης Οκτωβρίου ενώ μετέβαινε στη γενέτειρά του, την Σύρτη. (WIKIPEDIA 2017)

ταχείας αντίδρασης (VJTF)⁴⁹, η Συμμαχία παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένη με το αναδυόμενο περιβάλλον ασφαλείας.

Παρ' όλα αυτά, η πρόσφατη προσάρτηση της Κριμαίας και η αυταρχικότητα της Ρωσίας, για άλλη μια φορά μετατόπισε την εστίαση από το κυριαρχώ στο "crisis management", στο υπόδειγμα "3C" και στην κυριαρχία της συλλογικής ασφάλειας, ενώ όλο και περισσότεροι ζητούν να επιστρέψει το NATO από το «εξωτερικό». Δεδομένης της συμμετοχής της στην τήρηση της ειρήνης και μετά τη σύγκρουση, ανασυγκρότησης, με έμφαση στη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τον άνθρωπο έτσι ώστε να υποστηρίξουμε ότι οι παρεμβάσεις του NATO στις εκτός περιοχής δράσης του "out of area operations" είχαν ένα ισχυρό κανονιστικό εργαλείο και ήταν σημαντικές υπογραμμίζοντας επίσης τον συνεχή επαναπροσδιορισμό του σκοπού της Συμμαχίας να διατηρήσει το πεδίο εφαρμογής και τη συνάφειά του στο περιβάλλον ασφαλείας. (Mihalache 2017, p.253)

⁴⁹ Η Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) είναι ένα από τα 4 μέρη που απαρτίζουν τη δομή της Δύναμης Αντίδρασης του NATO "NATO Response Force" (NRF) Η NRF είναι μια τεχνολογικά προηγμένη, πολυεθνική δύναμη αποτελούμενη από συστατικά μέρη εδάφους, αέρα, ναυτιλίας και ειδικών επιχειρησιακών δυνάμεων, τα οποία αναπτύσσονται γρήγορα. Παρέχει συλλογική άμυνα και γρήγορη στρατιωτική αντίδραση σε μια αναδυόμενη κρίση. Επιπλέον, μπορεί να εκτελέσει επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης, να παράσχει προστασία σε κρίσιμες υποδομές και να υποστηρίξει ανακούφιση από καταστροφές. Η NRF δημιουργήθηκε το 2002. Η γενική εντολή ανήκει στον Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή της Ευρώπης. Η κοινή δύναμη του NATO Brunssum και η κοινή δύναμη της Νάπολης αναλαμβάνουν την επιχειρησιακή διοίκηση σε περιστροφική βάση, με το Brunssum να οδηγεί για το 2018. (NATO 2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΟ & ΜΚΟ

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα η έκφραση “projecting stability” κερδίζει τις δράσεις του NATO στις επιχειρήσεις αυτής της δεκαετίας.

Προβάλλοντας σταθερότητα σε έναν ασταθή κόσμο.

Για τη κατανόηση του θέματος, αλλά και τη προσέγγισή του, θα παρατεθούν τα στοιχεία μιας επιστημονικής συζήτησης που οργανώθηκε από τη Συμμαχική Διοίκηση Μετασχηματισμών του NATO (ACT), το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια και του Istituto Affari Internazionali (IAI) της Ρώμης (10-11 Μαΐου, του 2017). Χωρίς να υιοθετούνται απόλυτα, θα αναπτυχθούν οι απόψεις της ομάδας εργασίας και επιλεκτική χρήση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών τους εργασιών. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε ότι το διεθνές σεμινάριο, είχε ως στόχο να προβληματιστεί, για την προσέγγιση του NATO, στη σταθερότητα και τι σημαίνει αυτό για τις σχέσεις του με τις γειτονικές χώρες, τόσο από εννοιολογική όσο και από επιχειρησιακή άποψη.

Επανεξέταση της παρέμβασης σε αδύναμα και εύθραυστα κράτη.

Η αποσταθεροποίηση της γειτονίας του NATO από το 2011, τόσο στη Βόρεια Αφρική, όσο και στη Μέση Ανατολή, καθώς και στο μετασοβιετικό χώρο, τροφοδότησε έναν προβληματισμό σχετικά με το σύνδεσμο μεταξύ της ασφάλειας των συμμάχων και της σταθερότητας των γειτόνων τους. Ταυτόχρονα, τα όρια μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας, έχουν γίνει πιο θολά, καθώς το κύμα τρομοκρατικών επιθέσεων στις ευρωπαϊκές πόλεις, συνδέεται, μετά την κατάρρευση της κρατικής υπόστασης στη Συρία και το Ιράκ, με διάφορους τρόπους, με την άνοδο του Ισλαμικού Κράτους “Islamic State”. Με τέτοιες αλλαγές, στο διεθνές περιβάλλον ασφάλειας, τέθηκαν ζητήματα για το τι θα μπορούσε να κάνει μια στρατιωτική συμμαχία, όπως το NATO, για να συμβάλει στην προβολή σταθερότητας “project stability”, πέρα από τα σύνορά της. Μια τέτοια ερώτηση δεν είναι εντελώς νέα στην ιστορία της Συμμαχίας μετά το Ψυχρό Πόλεμο. Δεδομένου ότι από το 1990, οι επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων “crisis management

operations” και στη συνέχεια, οι επιχειρήσεις σταθερότητας “stability operations” έχουν πραγματοποιηθεί-διαχειριστεί, σε διάφορες χώρες των Βαλκανίων, για περισσότερο από μια δεκαετία. Η στρατιωτική και πολιτική δέσμευση του NATO, για σταθεροποίηση του Αφγανιστάν, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των ΗΠΑ, ξεκίνησε με τη ISAF (2001-2014) και συνεχίζεται σήμερα με την αποστολή RSM (2014-σήμερα). Ένα ευρύ και βαθύ φάσμα εταιρικών σχέσεων, υπήρξε με χώρες που βρίσκονται στην γειτονιά της Ευρώπης και πέραν αυτής, προκειμένου να οικοδομηθεί η συνεταιριστική ασφάλεια “cooperative security” και η περιφερειακή σταθερότητα “regional stability”. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.7/68)

Για το NATO, η σταθερότητα, είναι μια λιγότερο οικεία έννοια από την ασφάλεια, οι ρίζες και οι επιπτώσεις της στην πολιτική, είναι πιο δύσκολες να κατανοηθούν. Η σημερινή Στρατηγική Αντίληψη, που υιοθετήθηκε-εγκρίθηκε το 2010 (NATO 2010), είχε ήδη διευρύνει το χαρτοφυλάκιο ασφαλείας, στις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει το NATO, πολύ πέρα από τις ένοπλες επιθέσεις, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής και δεσμεύσεων του άρθρου 5: η αστάθεια κοντά στην περίμετρο της Συμμαχίας, η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, η τρομοκρατία, η ενεργειακή ασφάλεια, έλαβαν της σημαντικής προσοχής σε αυτό το έγγραφο. Στη συνέχεια, το 2014, η ρωσική προσάρτηση της Κριμαίας,⁵⁰ και η ακόλουθη ρωσική επιθετική συμπεριφορά, οδήγησε το NATO να αλλάξει τη στρατιωτική του στάση και να εστιάσει περισσότερο στη συλλογική άμυνα. Σε αυτό το πλαίσιο, αν η Συμμαχία θέλει να υιοθετήσουν μια προσέγγιση 360 μοιρών στις προκλήσεις ασφαλείας, στο σημερινό διεθνές περιβάλλον ασφαλείας, η κατανόηση και το ξετύλιγμα της έννοιας της σταθερότητας είναι τόσο δύσκολη όσο και η ανάγκη για χρήση της. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.7/68)

⁵⁰ Η κρίση στην Κριμαία του 2014 λαμβάνει χώρα στην επαρχία της Κριμαίας στην Ουκρανία. Ξεκίνησε ως επακόλουθο της Ουκρανικής Επανάστασης του 2014, κατά την οποία ανατράπηκε η κυβέρνηση του προέδρου Βίκτορ Γιανουκόβιτς ενώ ο πρωθυπουργός Μικόλα Αζάροβ είχε παραιτηθεί ένα μήνα πιο πριν. Έγιναν διαδηλώσεις από ομάδες προσκείμενες προς τη Μόσχα που ήταν αντίθετες με τα γεγονότα στο Κίεβο και επιζητούσαν στενότερους δεσμούς ή την ενσωμάτωση στη Ρωσία και επιπρόσθετα την επέκταση της αυτονομίας ή την πιθανή ανεξαρτησία για την Κριμαία.

Το ρωσικό Κοινοβούλιο παραχώρησε στον πρόεδρο της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν την εξουσία να χρησιμοποιήσει στρατιωτική βία στην Ουκρανία. Οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους, καταδίκασαν τη ρωσική εισβολή στην Κριμαία και ζήτησαν από τη Μόσχα να αποσύρει τις δυνάμεις της. Στις 6 Μαρτίου 2014 το Ανώτατο Συμβούλιο της Κριμαίας αποφάσισε να ζητήσει από τη Ρωσία την επανένωση, κάτι που παραχωρήθηκε από τη Ρωσία από το δημοψήφισμα στις 16 Μαρτίου 2014. Ωστόσο, η ουκρανική εθνική κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει την ηγεσία του συμβουλίου και θεωρεί την πρωτοβουλία ως αντισυνταγματική.

Ένα άλλο θεμελιώδες στοιχείο σε κάθε προσπάθεια σταθεροποίησης μιας περιοχής σε κρίση είναι ο συντονισμός μεταξύ των Διεθνών Οργανισμών (ΔΟ) [International Organization (IOs)] που εμπλέκονται στο επιχειρησιακό θέατρο. Η πολιτική-στρατιωτική συνεργασία παραμένει ακόμη προβληματική, παρόλο που πλέον ο αριθμός των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από παρελθούσες επιχειρήσεις είναι μεγάλος και αυξάνεται από τα διδάγματα των πιο πρόσφατων και αυτών που βρίσκονται σε εξέλιξη. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ευρύτερο και εκτείνεται από την εσωτερική συνεργασία στην περιεκτική “comprehensive”, ολοκληρωμένη “integrated” ή ολοκληρωτικής κυβερνητικής “whole-of-government” προσέγγισης, έως το στρατηγικό επίπεδο των σχέσεων μεταξύ του NATO, της ΕΕ, του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ και άλλων συναφών ΔΟ. Εδώ η Συμμαχία αντιμετωπίζει διαφορετικές προκλήσεις, αλλά ταυτόχρονα και ευκαιρίες βελτίωσης της συνεργασίας και του συντονισμού με άλλους, και ιδίως με την ΕΕ. (LUCARELLI, MARRONE και MORO 2017, p.7/68)

Συγκεκριμένα, για την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας με το NATO και τον ΟΑΣΕ, η ΕΕ και το NATO έχουν συμφωνήσει στη λήψη διαφόρων μέτρων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας, στο πλαίσιο των εργασιών τους, για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται η εντατικοποίηση των επαφών του προσωπικού σχετικά με τις απαιτήσεις ανθεκτικότητας, η προώθηση μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ του σχεδίου ανάπτυξης ικανοτήτων της ΕΕ και της διαδικασίας αμυντικού σχεδιασμού του NATO, καθώς και η ετοιμότητα για την αποστολή εμπειρογνομόνων. Οι εμπειρογνώμονες, θα υποστηρίξουν τα κράτη μέλη της ΕΕ ή τους συμμάχους του NATO, κατόπιν αιτήματός τους, για την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους, είτε στο προ κρίσεως στάδιο είτε ως ανταπόκριση σε δεδομένη κρίση. (ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2017)

Ταυτόχρονα, δεν μπορεί να παραβλεφθεί η σημασία των τοπικών φορέων - παικτών που βρίσκονται σε κρίση. Συνήθως, ένας αριθμός από τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν κάποιο κοινό συμφέρον κατά τη διαδικασία σταθεροποίησης και τα αποτελέσματα αυτής και επιδεικνύουν κάποιο βαθμό κυριότητας επί αυτού, γι' αυτό είναι ζωτικής σημασίας για το NATO και άλλους ΔΟ να κατανοήσουν τη θέση τους και να προσαρμόσουν τη προσέγγιση τους στους παράγοντες που επιθυμούν την

καταστροφική σύγκρουση. Εδώ, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις⁵¹ (ΜΚΟ) “NGOs”, εργάζεται επί τόπου με την τοπική κοινωνία των πολιτών διαδραματίζοντας έναν πολύ σημαντικό ρόλο. Ωστόσο, διαφορετικοί στόχοι, εντολές, οργανωτική κουλτούρα και ένας αριθμός από άλλους παράγοντες συχνά εμποδίζουν την αλληλεπίδραση μεταξύ μιας στρατιωτικής συμμαχίας και των ΜΚΟ. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.8/68)

Πολιτικά και επιχειρησιακά ερωτήματα, σχετικά με έναν πιθανό ρόλο του ΝΑΤΟ να στηρίξει τη σταθεροποίηση των γειτονικών του κρατών, ιδίως μέσω των επιχειρήσεων σταθερότητας, είναι πολυάριθμες και σύνθετες. Εντούτοις, μπορούν να αντληθούν ορισμένα σημαντικά διδάγματα, από την εκτίμηση που βασίζεται σε τρεις εστιάσεις. Για το τι σημαίνουν οι επιχειρήσεις σταθερότητας για το ΝΑΤΟ, τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ενισχυθεί - βελτιωθεί ο συντονισμός ενεργειών μεταξύ των ΔΟ και πώς μπορεί να βελτιωθεί η αλληλεπίδραση με τους τοπικούς φορείς – παίκτες και τις ΜΚΟ. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.8/68)

Ο εξελισσόμενος χαρακτήρας των επιχειρήσεων σταθερότητας του ΝΑΤΟ.

Από τη σκοπιά του ΝΑΤΟ, στις μελλοντικές επιχειρήσεις σταθερότητας, που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν, θα χαρακτηρίζονται από τις απαιτήσεις σταθεροποίησης, τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο και σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, γεγονός που συνεπάγεται βαθύτερες αλλαγές στη διακυβέρνηση, για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα. Επίσης, λόγω της προαναφερθείσας επίδρασης στην αστάθεια των χωρών στη γειτονιά των συμμάχων τους, θα πρέπει να γίνουν ενέργειες προστατευτικού χαρακτήρα και για την εσωτερική ασφάλεια των μελών του ΝΑΤΟ αντιμετωπίζοντας, τους δεσμούς που υπάρχουν, μεταξύ των

⁵¹ Ένας Μη Κυβερνητικός Οργανισμός (ΜΚΟ) “Non-Governmental Organizations” (NGOs), είναι ένας νομικά συγκροτημένος οργανισμός που δημιουργήθηκε από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που λειτουργεί ανεξάρτητα από κάθε κυβέρνηση, και ένας όρος που χρησιμοποιείται συνήθως από τις κυβερνήσεις για να αναφερθούν σε πρόσωπα που δεν ελέγχονται από την κυβέρνηση. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ΜΚΟ χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από τις κυβερνήσεις, οι ΜΚΟ υποστηρίζουν το μη κυβερνητικό προσωπικό αποκλείοντας τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων από την ένταξή τους στην οργάνωση. Οι ΜΚΟ ορίζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα ως «ιδιωτικοί οργανισμοί που ασκούν δραστηριότητα για να απαλύνουν τον πόνο, να προωθήσουν τα συμφέροντα των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών, ή αναλαμβάνουν την ανάπτυξη της κοινότητας». Ο αριθμός των διεθνών ΜΚΟ εκτιμάται σε 40.000. Οι εθνικοί ΜΚΟ είναι ακόμη περισσότεροι: Η Ρωσία έχει 277.000 ΜΚΟ, η Ινδία εκτιμάται ότι έχει περίπου 1,2 εκατομμύρια ΜΚΟ.

συγκρούσεων που συμβαίνουν στις τρίτες χώρες με τη διεθνή τρομοκρατία⁵². (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.8/68)

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, τα καθοριστικά χαρακτηριστικά της ευπάθειας του κράτους βρίσκονται στην αδυναμία του κράτους ή στην απροθυμία του να παράσχει φυσική ασφάλεια, νόμιμους πολιτικούς θεσμούς, υγιή οικονομική διαχείριση και κοινωνικές υπηρεσίες προς όφελος του πληθυσμού του. Ενώ υπάρχουν διαφορές στον τρόπο με τον οποίο περιγράφονται αυτές οι καταστάσεις για το κράτος (αδύναμο, αποτυχημένο, που κατέρρευσε, εύθραυστο, σε κίνδυνο ή επισφαλής), (“weak”, “failed”, “collapsed”. “fragile”. “at risk”, ή “precarious”), έχει καταστεί σαφές ότι αυτά τα κράτη συνδέονται με απειλές όπως το διεθνές έγκλημα, η εμπορία όπλων, ναρκωτικών και ανθρώπων, η εξάπλωση των ασθενειών, οι ενδοκρατικές και περιφερειακές βίαιες συγκρούσεις, η γενοκτονία και η τρομοκρατία. Δεδομένου ότι το ευρύ φάσμα των απειλών δεν περιορίζεται στα εδάφη αυτών των κρατών, η επισφαλής πολιτειακή κατάσταση, θεωρείται ότι έχει επιπτώσεις για την περιφερειακή και παγκόσμια ασφάλεια. Το γεγονός ότι τα ευάλωτα κράτη μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, καταδεικνύει την ανάγκη επέμβασης ενός συνδυασμού από μέσα, κινήτρων και παρεμβάσεων, καθώς και φορέων που θα εμπλακούν. (Whole-of-Government Approaches to Fragile States 2008)

Οι ασταθείς περιοχές εκτός της τρομοκρατίας «εξάγουν» επίσης οργανωμένο έγκλημα και «λαθρεμπόριο» ανθρώπων⁵³. Η πολλαπλότητα αυτών των προκλήσεων και των τομέων που εμπλέκονται, συνεπάγεται ότι το NATO πιθανότατα θα πρέπει να αντιμετωπίσει μεγαλύτερες και πολυπλοκότερες προκλήσεις όσον αφορά την αλληλεπίδραση του με άλλους εξωτερικούς

⁵² Ο όρος διεθνής τρομοκρατία “Transnational terrorism”, αφορά την τρομοκρατία που εμπλέκει τους πολίτες ή το έδαφος περισσότερων των μία χωρών. Τρομοκρατική ομάδα είναι οποιαδήποτε ομάδα καταφεύγει στη διεθνή τρομοκρατία ή αποτελείται από υπό-ομάδες που καταφεύγουν σ’ αυτήν. (BONIFARE 2004)

⁵³ Το λαθρεμπόριο ανθρώπων “smuggling of human beings” (people smuggling που ονομάζεται επίσης και human smuggling), σε διεθνές επίπεδο, ο όρος αυτός νοείται ως και συχνά χρησιμοποιείται, εναλλακτικά με το μεταναστευτικό λαθρεμπόριο “migrant smuggling”, το οποίο ορίζεται στο Πρωτόκολλο κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών από το έδαφος, τη θάλασσα και τον αέρα, συμπληρώνοντας τη Σύμβαση των (HE) κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος. Ως «λαθρεμπόριο μεταναστών», νοείται η προμήθεια, προκειμένου να αποκτηθεί, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος, από την παράνομη είσοδο ενός προσώπου σε ένα συμβαλλόμενο κράτος του οποίου το πρόσωπο δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος. Ως «παράνομη είσοδος» νοείται η διέλευση των συνόρων, χωρίς να πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για νόμιμη είσοδο στο κράτος υποδοχής και φυσικά την ασφάλεια των συνόρων “border security”. (International Criminal Police Organization-INTE 2018)

παράγοντες – παίκτες (δηλαδή με περισσότερους ΔΟ και περισσότερους εμπλεκόμενους ΜΚΟ από ό, τι στο παρελθόν), και πιθανότατα το ΝΑΤΟ δεν θα είναι στη προσπάθεια σταθεροποίησης (ή ορισμένων βασικών πτυχών της). Αυτό οφείλεται επίσης στο γεγονός ότι η πολιτική κόπωση και η ανάγκη για στρατιωτική ανάκαμψη από μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις εκτός περιοχής “out of area operations”, καθιστούν τις χώρες του ΝΑΤΟ, λιγότερο πρόθυμες και ικανές να είναι σε θέση να δεσμευτούν για επιχειρήσεις τύπου ISAF. Από τη δυτική άποψη, αυτή η απροθυμία / ανικανότητα θα μπορούσε συνεπάγεται μια τριπλή πτυχή για την μετατόπιση των προσεγγίσεων στις επιχειρήσεις σταθερότητας: (1) από τη διαχείριση κρίσεων έως τις εκπαιδευτικές αποστολές (2) από ολοκληρωμένες αποστολές υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ στην παροχή "εξειδικευμένων" δυνατοτήτων. και (3) από τις επιχειρήσεις στη ξηρά σε επιχειρήσεις αεροπορικές, ναυτικές και αυτές ειδικών δυνάμεων. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.8/68)

Η πολιτική συνεργασίας μεταξύ των ΔΟ.

Ενώ η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων ΔΟ, αποτελεί συχνά απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της σταθεροποίησης, η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και η πρακτική εμπειρία συχνά υπογράμμισαν τον τρόπο με τον οποίο παρεμποδίζεται αυτή η συνεργασία από ανταγωνιστικές πιέσεις. Οι ΔΟ μπορούν να ανταγωνίζονται μεταξύ τους στο ίδιο περιβάλλον, για παράδειγμα με τους όρους των χρηματοδοτήσεων των κρατών μελών, των δυνατοτήτων, του πολιτικού κεφαλαίου. Αυτή η αντιπαράθεση μεταξύ των υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε μια γενική έλλειψη στη συνοχή των μέτρων που έχουν ληφθεί, την αλληλεπικάλυψη των προσπαθειών, την κατασπατάληση των πόρων που με τη σειρά τους μειώνουν την πιθανότητα επιτυχίας. Η «πολιτική» αλληλεπίδρασης και πώς να χειριστεί τη στρατηγική αυτονομία κάθε παίκτη είναι συνεπώς άμεσες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των ΔΟ ως προσέγγιση θα επωφεληθεί λαμβάνοντας υπόψη τα τρία βασικά επίπεδα στα οποία εμφανίζεται. Στο ανώτερο επίπεδο, θα ήταν απαραίτητο να επιτευχθεί εκ των προτέρων μια συμφωνία και ένας οδικός χάρτης πορείας που θα παρέχει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για το τι επιθυμούν να επιτύχουν οι ΔΟ μαζί. Αυτό συνεπάγεται ότι η αντίστοιχη ηγεσία και οι ΔΟ των κρατών μελών, πρέπει να δεσμευτούν εποικοδομητικά στους στόχους που μοιράζονται και στη

συνέχεια, να προχωρήσουν σε μια γόνιμη προσπάθεια με τις ελάχιστες συγκρούσεις και καταμερισμό της εργασίας μέσω αναγνώρισης των συνεργειών. Σε μεσαίο επίπεδο, με βάση κατευθυντήριες γραμμές τέτοιες από την κορυφή προς τα κάτω, μια σωστή θεσμοθέτηση των σχέσεων μεταξύ των ΔΟ είναι απαραίτητες για τη δημιουργία μόνιμων τοποθετήσεων που λειτουργούν ως κίνητρα για διάλογο. Στο κατώτερο επίπεδο, στο θέατρο των επιχειρήσεων, οι ΔΟ πρέπει να σχεδιάζουν τις οργανώσεις τους (από την αλυσίδα εντολών έως τα συστήματα παρακολούθησης) ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αποφάσεις που έχουν θεσπιστεί στα ανώτερα επίπεδα έχουν εφαρμοστεί ενώ παράλληλα αξιοποιούν την ήδη καλή συνεργασία, επί τόπου, στο πλαίσιο των επιχειρήσεων σταθεροποίησης που μπορεί να υπάρχουν. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.9/68)

Επίσης η δημιουργία επιτροπών καθοδήγησης, ο προσδιορισμός σημείων επαφής, η δημιουργία ανταλλαγής πληροφοριών και η από κοινού χρήση μηχανισμών ανάλυσης, οι οποίοι επιτρέπουν τις ανταλλαγές προσωπικού κ.λπ., αντιπροσωπεύουν όλες τις στρατηγικές που βασίζονται στην εμπειρία, που μπορεί να φέρουν σαφή οφέλη.

Οι σχέσεις μεταξύ του NATO και των ΜΚΟ.

Όσον αφορά τις σχέσεις NATO-ΜΚΟ, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τις διαφορετικές προοπτικές που αναπτύσσει η κάθε πλευρά. Από την πλευρά των ΜΚΟ, η μεγαλύτερη ανησυχία είναι η απώλεια της ουδετερότητας, με συνέπειες που συνεπάγονται για την αξιοπιστία των δραστηριοτήτων τους. Η αντίληψη της εμπλοκής τους με φορείς-παίκτες που αναλαμβάνουν στρατιωτική δράση μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρά προβλήματα στην αντιμετώπιση των τοπικών παραγόντων και στη φροντίδα των πολιτών εάν εμπλακούν σε «στρατιωτικές δραστηριότητες». Ο φόβος να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο για το NATO, προκειμένου να αποκτήσει σχετικές πληροφορίες θα πρέπει επίσης να θεωρείται πρωταρχικό πρόβλημα και πηγή απόκλισης. Ένα άλλο πρόβλημα περιλαμβάνει τη διαφορετική οργανωτική κουλτούρα και δομή, που είναι χαρακτηριστική για αρκετές ΜΚΟ (η οποία, παρεμπιπτόντως, μπορεί να διαφέρει πολύ σε αυτή την πτυχή και μεταξύ τους). Όταν ασχολούνται με το NATO, διαφορετικές αντιλήψεις για την «ιεραρχία» μπορούν να αποτελούν ένα πρόβλημα, όπως και το ίδιο ισχύει και για την αντίληψη ότι υπάρχει κίνδυνος να «διοικείται» και να ελέγχεται από

ένοπλες δυνάμεις (που υπερτερούν σε υλικούς πόρους). Επιπλέον, αυτό συνδέεται με τον αντιληπτό κίνδυνο μιας συνολικής «στρατιωτικοποίησης» των επιχειρήσεων οικοδόμησης της ειρήνης “peace-building operations”, που επίσης οδηγεί σε εκτροπή κεφαλαίων από την αρωγή-βοήθεια και από δραστηριότητες που συνδέονται με την ανάπτυξη σε περισσότερες στρατιωτικές πρωτοβουλίες. Αντίθετα, από την πλευρά του NATO, τα βασικά εμπόδια οφείλονται στην έλλειψη συνοχής μεταξύ των στόχων τους και εκείνων πολλών ΜΚΟ οι οποίοι θεωρούνται ότι ακολουθούν τις συγκεκριμένες οργανωτικές τους ατζέντες, καθώς και από τον αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των ΜΚΟ προκειμένου να αποκτήσουν πόρους από διεθνείς οργανισμούς. Οι στρατιωτικοί του NATO είναι επίσης αυτοί που πλήττονται από πολιτικούς και ιδεολογικούς λόγους. (LUCARELLI, MARRONE and MORO 2017, p.9/68)

Ανθρωπιστική δράση και Στρατιωτική Στρατηγική σε Αδύναμα και Εύθραυστα Κράτη

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 πολλές διεθνείς παρεμβάσεις έχουν ως στόχο τη διάδοση των φιλελεύθερων θεσμών (για παράδειγμα, η ελευθερία λόγου και η θρησκευτική λατρεία), κανόνων και αξιών σε μια σειρά από λεγόμενα «αδύναμα» “weak” ή «αποτυχημένα κράτη»⁵⁴ “failing states” μέσω της χρήσης μιας ποικιλίας στρατιωτικών και πολιτικών εργαλείων. Οι παρεμβάσεις αυτές, λαμβάνουν χώρα, εν μέσω ενός σε εξέλιξη πολέμου ή κατά τη διάρκεια της ειρηνευτικής διευθέτησης, διαδικασία που και οι ΔΟ και τα (κυρίως Δυτικά) κράτη, επιδιώκουν για να αποφύγουν την υποτροπή του πολέμου ενώ παράλληλα

⁵⁴ Ο όρος αναφέρεται ειδικότερα στους ακόλουθους τομείς: 1) Απώλεια ελέγχου της γεωγραφικής τους επικράτειας ή της αποκλειστικής άσκησης ισχύος εντός αυτής. 2) Αδυναμία της νόμιμης αρχής εξουσίας στη λήψη αποφάσεων. 3) Αδυναμία παροχής δημοσίων υπηρεσιών. 4) Αδυναμία συνεργασίας με άλλα κράτη και λειτουργίας ως μέλη της διεθνούς κοινότητας.

Η κεντρική κυβέρνηση ενός αποτυχημένου κράτους είναι εξαιρετικά αδύναμη και μη-αποτελεσματική. Πρακτικά, ασκεί ελάχιστο έλεγχο στην επικράτειά της, δεν είναι σε θέση να παράσχει αποτελεσματικές δημόσιες υπηρεσίες, η διαφθορά και η εγκληματικότητα έχουν εξαπλωθεί, η οικονομία καταρρέει απότομα, ενώ ο πληθυσμός αναγκάζεται σε μη-ηθελημένη μετανάστευση.

Το επίπεδο του κυβερνητικού ελέγχου που απαιτείται για να αποφευχθεί να χαρακτηριστεί ένα κράτος αποτυχημένο ποικίλει σημαντικά, ανάλογα με την εκάστοτε αρχή. Επιπρόσθετα η ανακήρυξη ενός κράτους ως «αποτυχημένου» είναι γενικά αμφιλεγόμενη και, όταν γίνεται έγκυρα, δύναται να προκαλέσει σημαντικές γεωπολιτικές συνέπειες. (wikipedia.org/wiki/Αποτυχημένα_κράτη 2017)

οικοδομούν βιώσιμους δημοκρατικούς θεσμούς και «οικονομία της αγοράς».⁵⁵ Από τις επιθέσεις του Σεπτεμβρίου 2001 (9/11) στις ΗΠΑ, η αντίληψη ότι τα «αδύναμα» ή «αποτυχημένα κράτη» συνιστούν απειλή για τη διεθνή ειρήνη και σταθερότητα προκάλεσε τη περαιτέρω διεθνή παρέμβαση σε ασταθείς περιοχές. (BELLONI 2017, p.12)

Σύμφωνα με τους περισσότερους υπολογισμούς, μετά από προσπάθειες σχεδόν δύο δεκαετιών τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών είναι μικτά. Οι διεθνείς παρεμβαίνοντες έχουν μάθει με τον σκληρό τρόπο σχετικά με τις πρακτικές προκλήσεις της επιβολής της ειρήνης “peace enforcement”, της εφαρμογής της ειρήνης “peace implementation” και της οικοδόμησης του κράτους “state-building”. Οι αποστολές αυτές είναι συνήθως μακρές, ακριβές, περίπλοκες και περιορισμένες στην αποτελεσματικότητά τους λόγω των δυσκολιών που ενυπάρχουν στην τοπική εφαρμογή των κρατικών θεσμών με οποιαδήποτε βιώσιμο και νόμιμο τρόπο. Αυτές οι δυσκολίες έχουν διαφορετικές εξηγήσεις. Ενώ ορισμένοι επικριτές έχουν καταγγείλει τη Δυτική αλαζονεία στην προσπάθεια εξάπλωσης των νεοφιλελεύθερων κανόνων και θεσμών, άλλοι επικεντρώθηκαν στην ανάλυσή των τεχνικών εμποδίων στην εφαρμογή τους. Όσο και αν είναι, η συνειδητοποίηση τόσο της πολυπλοκότητας όσο και της αβεβαιότητας που χαρακτηρίζει την πολιτική και την κοινωνική διαδικασία, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι διεθνείς παράγοντες κατά την προσπάθεια αντιμετώπισής τους, έχουν προτείνει περισσότερα μέτρια και συνετή προσέγγιση. (BELLONI 2017, p.12)

Ο αυξανόμενος γεωπολιτικός ανταγωνισμός με ανερχόμενες δυνάμεις, ειδικά αυτών της Κίνας και της Ρωσίας, οδήγησαν τη Δύση και τους φορείς της χάραξης πολιτικής να επανεξετάσουν τη στάση τους για παρεμβατισμό σε αδύναμα και αποτυχημένα κράτη. Η Κίνα και η Ρωσία όλο και περισσότερο δυναμικά προσδιορίστηκαν (ή επαναπροσδιορίστηκαν) οι ίδιοι και διεκδίκησαν μια θέση στη διεθνή σκηνή. Σε περιφερειακό επίπεδο, η Σαουδική Αραβία και υψίστου πρωταρχικής σημασίας, το Ιράν, προωθούν με σταθερή εμπιστοσύνη, αφοσίωση και αυτοπεποίθηση την εξωτερική τους πολιτική όσον αφορά τις διεκδικήσεις τους

⁵⁵ Είναι ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο οι αποφάσεις σχετικά με την επένδυση, την παραγωγή και τη διανομή καθοδηγούνται από τα σήματα τιμών που δημιουργούνται από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης.

στη Μέση Ανατολή. Όλα αυτά τα κράτη, επειδή σπανίως ενδιαφέρονται-κινούνται, ίσως και καθόλου, με δημοκρατικούς όρους, αποτελούν μια νέα πρόκληση για τον δυτικό παρεμβατισμό. Αντίθετα, προτιμούν να ασκούν την επιρροή τους μέσω διαφόρων στρατιωτικών, διπλωματικών και οικονομικών μέσων, τα οποία αναπτύσσονται λαμβάνοντας υπόψιν τους, ελάχιστα ή και καθόλου τα δημοκρατικά ζητήματα ή τα θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα δυτικά κράτη έχουν ανταποκριθεί σε αυτή την πρόκληση μειώνοντας τις απαιτήσεις τους στα αδύναμα και εύθραυστα κράτη και μειώνοντας τις μετασχηματιστικές προσδοκίες τους στην εξωτερική πολιτική. (BELLONI 2017, p.12)

Ως αποτέλεσμα τόσο της περιορισμένης επιτυχίας των δυτικών φιλελεύθερων παρεμβάσεων από τη δεκαετία του 1990 όσο και του γεωπολιτικού ανταγωνισμού των αναδυόμενων δυνάμεων, η διεξοδική αξιολόγηση της δυτικής πολιτικής, ο αντίκτυπός της και οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις, έχουν ξεκινήσει. Σύμφωνα με τις απόψεις αρκετών αναλυτών, «η πρόσφατη εποχή του παρεμβατισμού του αμερικανικού κράτους φτάνει στο τέλος της». Πλανάται βέβαια η ερώτηση, για το τι θα αντικαταστήσει την φιλελεύθερη κυριαρχία και τις παρατεταμένες, μεγάλης κλίμακας χερσαίες στρατιωτικές παρεμβάσεις που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο του ονόματος του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Η απάντηση για τους παρεμβατισμούς και στην απογοήτευση για τα αποτελέσματα της διεθνούς συμμετοχής σε επεμβάσεις, βρίσκεται στο ότι, η σταθεροποίηση (stabilization) αντιπροσωπεύει την λύση. Ενέργειες σταθεροποίησης εμπλέκουν τόσο τη καταναγκαστική δύναμη όσο και τις διάφορες μορφές αναπτυξιακής βοήθειας που έχουν αναπτυχθεί για τουλάχιστον έναν αιώνα, αν όχι περισσότερο, προκειμένου να προωθηθεί η ειρήνη και η ασφάλεια σε απείθαρχα μέρη του κόσμου. Παρεμβάσεις στις Φιλιππίνες (1898-1902), στην Αλγερία (1956-62), το Βιετνάμ (1967-1975) και το Ελ Σαλβαδόρ (1980-1992), μεταξύ άλλων⁵⁶, όλα κατευθύνονταν από τη λογική της σταθεροποίησης. Η τρέχουσα συζήτηση είναι διαφορετική, όχι μόνο επειδή εισάγει τον ιδιωτικό τομέα και ενσωματώνει την

⁵⁶ Από το 1945 οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ έχουν αναλάβει 63 αποστολές, οι οποίες, μεταξύ άλλων, έδωσαν τη δυνατότητα σε πολίτες δεκάδων χωρών να ψηφίσουν σε ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, ενώ συνέβαλαν, μόνο την τελευταία δεκαετία, στον αποπλιτισμό περισσότερων από 400.000 πρώην μαχητών. (UNRIC 2018)

ανθρωπιστική δράση στην στρατιωτική στρατηγική,⁵⁷ αλλά επειδή εξελίσσεται, τόσο από τη γενική απογοήτευση με τα αποτελέσματα πολλών διεθνών επιχειρήσεων, καθώς και από την άνοδο και τον ανταγωνισμό για την επιρροή μη δυτικών κρατών όπως η Κίνα, η Ρωσία και σε κάποιο βαθμό, η Σαουδική Αραβία και το Ιράν. Ως αποτέλεσμα αυτών των ζητημάτων, οι πολυμερείς οργανισμοί και τα δυτικά κράτη διατηρούν γενικά τη ρητορική τους για την προώθηση του εκδημοκρατισμού και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ στην πραγματικότητα, μειώθηκαν σημαντικά οι φιλοδοξίες τους. (BELLONI 2017, p.12)

Εννοιολόγηση της σταθεροποίησης “Conceptualizing Stabilization”.

Αν και η έννοια της "ευθραυστότητας" αμφισβητείται και ίσως δεν ορίζεται επαρκώς, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ευρέως για τον εντοπισμό ασταθών καταστάσεων. Στα εύθραυστα κράτη “fragile states”, συμπεριλαμβάνονται εκείνα που πάσχουν από την δίνη του πολέμου, αυτά που αναδύονται από ένοπλες συγκρούσεις ή βιώνουν ακραίες μορφές βίαιου οργανωμένου εγκλήματος. Υπολογίζεται ότι ανέρχονται μεταξύ των 40 και 60 κρατών παγκοσμίως. Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν αυτά τα κράτη, τόσο οι δυτικές χώρες όσο και οι πολυμερείς οργανώσεις αναφέρθηκαν στην ανάγκη να επανέλθουν σε επιχειρήσεις σταθερότητας. Η συζήτηση για τη σταθεροποίηση έχει αγκαλιαστεί όχι μόνο από πολυμερείς οργανισμούς - κυρίως από τα ΗΕ - και από τα Δυτικά κράτη, αλλά και από αρκετές κυβερνήσεις σε περιοχές συγκρούσεων που επιθυμούν να πλαισιώσουν τους αμφισβητούμενους εμφύλιους πολέμους ως νόμιμες επιχειρήσεις σταθερότητας “stabilization operations”. Κατά συνέπεια, η συναίνεση γύρω από τη σταθερότητα και τη σταθεροποίηση είναι μεγάλη και αυξάνεται. (BELLONI 2017, p.13)

Ο συνολικός αριθμός των φορών που αναφέρεται η «σταθεροποίηση» στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ αυξήθηκε σημαντικά από 59 φορές το 2001 σε 671 φορές το 2014. Η αναθεωρημένη⁵⁸ Ευρωπαϊκή Πολιτική

⁵⁷ Η στρατιωτική στρατηγική “military strategie” είναι ένα σύνολο ιδεών που εφαρμόζουν οι στρατιωτικές οργανώσεις για την επίτευξη των επιθυμητών στρατηγικών στόχων και ένα από τα τέσσερα επίπεδα του πολέμου κατά την ελληνική θεώρηση της στρατηγικής)

⁵⁸ Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ) επανεξετάστηκε το 2015 για να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις των μεταβαλλόμενων συνθηκών στις γειτονικές χώρες. Η αναθεωρημένη ΕΠΓ εστιάζει στη διασφάλιση μιας διαφοροποιημένης προσέγγισης έναντι των εταίρων, η οποία αναγνωρίζει τις διαφορετικές προσδοκίες κάθε χώρας, στην αμοιβαία ανάληψη ευθύνης, με βάση τις ανάγκες των

Γειτονίας (ΕΠΓ)⁵⁹ προσδιορίζει την «σταθεροποίηση ως την κύρια πολιτική προτεραιότητά της». (BELLONI 2017, p.13)

Κατά την επανεξέταση της ΕΠΓ (18/11/2015) με στόχο την ενίσχυση των εταιρικών σχέσεων για πιο ισχυρές γειτονικές χώρες, η Ύπατη Εκπρόσωπος/Αντιπρόεδρος Federica Mogherini⁶⁰ δήλωσε. «Η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης με τους γείτονές μας είναι ζωτικής σημασίας για την ΕΕ, ... Πρέπει να οικοδομήσουμε μαζί ένα ασφαλέστερο περιβάλλον, να προσπαθήσουμε να επιλύσουμε τις πολλές κρίσεις της κοινής μας γειτονιάς, να υποστηρίξουμε την ανάπτυξη και την οικονομική μεγέθυνση των φτωχότερων περιοχών και να αντιμετωπίσουμε τα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης. Αυτός είναι ακριβώς ο σκοπός της παρούσας επανεξέτασης της ΕΠΓ, η οποία θα προωθή τις κοινές μας αξίες και τα κοινά μας συμφέροντα, καθώς και θα επιδιώκει τη συμμετοχή των εταίρων στην ενισχυμένη συνεργασία σε θέματα ασφαλείας. Τα μέτρα που καθορίζονται σήμερα αναζητούν τρόπους για να ενισχύσουν, αφενός, την ανθεκτικότητα των κοινωνιών μας και των κοινωνιών των εταίρων μας και, αφετέρου, την ικανότητά μας να συνεργαζόμαστε αποτελεσματικά για τους κοινούς μας στόχους». (EUROPA 2015)

Ο Επίτροπος για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας και τις διαπραγματεύσεις για τη Διεύρυνση, Johannes Hahn προσέθεσε «Η πιο πιεστική πρόκληση είναι η σταθεροποίηση των γειτονικών μας χωρών. Οι συγκρούσεις, η τρομοκρατία και η ριζοσπαστικοποίηση συνιστούν απειλές για όλους μας. Ωστόσο, η φτώχεια, η διαφθορά και η κακή διακυβέρνηση αποτελούν επίσης πηγές ανασφάλειας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θα επικεντρώσουμε εκ νέου τις σχέσεις με τους εταίρους μας, όπου χρειάζεται, στα πραγματικά κοινά μας

εταίρων και τα συμφέροντα της ΕΕ, και στην πιο ευέλικτη χρήση των μέσων της ΕΕ. Η νέα προσέγγιση υπήρξε καθοριστική για την αναθέρμανση των σχέσεων της ΕΕ με τις χώρες εταίρους της ΕΠΓ, μεταξύ άλλων, μέσω της διαπραγμάτευσης και της έγκρισης νέων προτεραιοτήτων εταιρικής σχέσης και της συνεχούς επικαιροποίησης των θεματολογίων σύνδεσης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος για την επόμενη διετία. (EUROPA.EU 2017)

⁵⁹ Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ) "European Neighbourhood Policy" (ENP) διέπει τις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 16 από τις πλησιέστερες ανατολικές και νότιες χώρες-εταίρους της. Βασικό στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας επικεντρώνεται στη σταθεροποίηση της περιοχής από πολιτική και οικονομική άποψη καθώς και από άποψη ασφάλειας. (EC.EUROPA.EU 2018)

⁶⁰ Η Φεντερίκα Μογκερίνι (Federica Mogherini) είναι Ιταλίδα πολιτικός, η οποία επί του παρόντος κατέχει το αξίωμα της Ύπατης Εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (1/11/2014). Είναι, επίσης, από τον Νοέμβριο του 2014, και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

συμφέροντα. Ειδικότερα, η οικονομική ανάπτυξη με μεγάλη έμφαση στην απασχόληση και τις δεξιότητες των νέων θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα». (EUROPA 2015)

Τα περισσότερα κράτη μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης⁶¹ (ΟΟΣΑ), έχουν υιοθετήσει τον όρο στην γραφειοκρατία της εξωτερικής τους πολιτικής. Τουλάχιστον δύο ακαδημαϊκά επιστημονικά περιοδικά "PRISM" που εδρεύει στο Εθνικό Αμυντικό Πανεπιστήμιο και το "Stability": Διεθνές Ενημερωτικό Δελτίο Ασφάλειας και Ανάπτυξης - έχουν ιδρυθεί για να βρουν την τομή μεταξύ της λογικής και τις συνέπειες της σταθεροποίησης. Θα ήταν δελεαστικό να απορρίψουμε αυτόν τον δυναμισμό ως καθαρή ρητορική και τη σταθεροποίηση ως μια λέξη της μόδας (buzzword) στη διεθνή ορολογία παράλληλα με τις λέξεις "ολοκληρωμένη προσέγγιση" "comprehensive approach," "ανθεκτικότητα" "resilience" και πολλές άλλες παρόμοιες εκφράσεις που χρησιμοποιούνται τακτικά κατά τη διάρκεια ακαδημαϊκών και πολιτικών συζητήσεων. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις σταθερότητας "stability operations" βρίσκονται σε εξέλιξη για λίγο. Πιο συγκεκριμένα, αμερικανικές επιχειρήσεις σταθερότητας σήμερα λειτουργούν σε τουλάχιστον 50 ευάλωτα κράτη "fragile states" (ο όρος fragile χρησιμοποιείται στο κείμενο ως έθραυσα ή ευάλωτα ως προσδιορισμός κρατών), ιδίως στην Αμερική, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Ο ΟΗΕ έχει ξεκινήσει τουλάχιστον 4 επιχειρήσεις, οι οποίες θα συζητηθούν συνοπτικά παρακάτω, με τη «σταθερότητα» ως κύρια αποστολή τους. (BELLONI 2017, p.13)

Αν και, ο όρος "σταθεροποίηση" χρησιμοποιείται διάχυτα, απρόσεκτα και συγκεχυμένα στο πλαίσιο των διεθνών παρεμβάσεων, παρατηρείται ότι έχει

⁶¹ Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Δημιουργήθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (Organisation for European Economic Co-operation - OEEC), με πρώτο γενικό γραμματέα τον Γάλλο Robert Marjolin, με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ (Marshall) για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα η ιδιότητα μέλους της επεκτάθηκε και σε μη ευρωπαϊκά κράτη, και το 1960 μετασχηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Αυτήν την στιγμή υπάρχουν 36 πλήρη μέλη. Από αυτά τα 2 (Τουρκία και Μεξικό) αναφέρονται ως χώρες μέσου εισοδήματος από την Παγκόσμια Τράπεζα το 2015. Οι υπόλοιπες αναφέρονται ως χώρες υψηλού εισοδήματος, με πολύ υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI) και θεωρούνται ανεπτυγμένες χώρες.

Η Λιθουανία έγινε επίσημα το 36ο μέλος του ΟΟΣΑ την 5η Ιουλίου του 2018

συγχωνευθεί με άλλους που υιοθετήθηκαν σε συζητήσεις που σχετίζονται με τη διατήρηση της ειρήνης “peacekeeping”, την οικοδόμηση της ειρήνης “peace-building”, την οικοδόμηση του κράτους “state-building”, την ανάπτυξη “development” και την ασφάλεια “security”. «Οι εννοιολογικές και επιχειρησιακές παράμετροι αυτών των παρεμβάσεων σταθεροποίησης παραμένουν αδιαφανείς». (MUGGAH 2014) Οι φωνές, από διάφορους παίκτες, για διευκρίνιση του όρου έχουν αυξηθεί σημαντικά, απαιτώντας την όλο και περισσότερο. Για παράδειγμα, το High Level Independent Panel για τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις των ΗΕ πρότεινε την ανάγκη για τον ΟΗΕ να διευκρινίσει το νόημα της «σταθεροποίησης» “stabilization”, καθώς ο όρος «έχει ένα ευρύ φάσμα ερμηνειών». Το πιο σημαντικό, είναι μια τελική κατάσταση (μεταξύ σύγκρουσης και ειρήνης) ή μια διαδικασία (ένας τρόπος παρέμβασης), για κάποια «σταθεροποίηση» που θα αναφέρεται σε μια ενιαία κατηγορία, ενώ άλλες χρησιμοποιούν αυτήν την έννοια για μια ευρεία σειρά δραστηριοτήτων που αποσκοπούν-σκοπεύουν στην εδραίωση της ασφάλειας και της ανάπτυξης. (BELLONI 2017, p.14)

Μια σύντομη επισκόπηση της επίσημης θέσης ορισμένων από τους πιο σημαντικούς πολυμερείς οργανισμούς, κράτη και χώρες οι μελετητές υποδεικνύουν ότι δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί ευρέως αποδεκτός ορισμός. Σύμφωνα με το NATO, «η σταθεροποίηση είναι μια προσέγγιση που χρησιμοποιείται για τον μετριασμό των κρίσεων, την προώθηση της νόμιμης πολιτικής εξουσίας και την εδραίωση των συνθηκών για μακροπρόθεσμη σταθερότητα με τη χρήση συνολικών πολιτικών και στρατιωτικών δράσεων για τη μείωση της βίας, αποκατάσταση της ασφάλειας και τερματισμό της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής αναταραχής». Ο ορισμός του NATO είναι σχεδόν ο ίδιος ταυτολογικά στην πρότασή της, ότι απαιτείται δηλαδή σταθεροποίηση για την επίτευξη σταθερότητας, τουλάχιστον αποδεικνύει την απόπειρα για να ορίσει την γενική ιδέα-έννοια του όρου. Αντιθέτως, τα ΗΕ έχουν αφήσει ως επί το πλείστον την κατανόηση της σταθεροποίησης σιωπηρή. Από την προοπτική του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ, υπάρχει αξία στην αποφυγή της εννοιολογικής αντίληψης από τότε που η ασάφεια και η εποικοδομητική ασάφεια επιτρέπουν την ευελιξία στην ερμηνεία και την εφαρμογή της. Την ίδια στιγμή ωστόσο, το χάσμα μεταξύ διδασκαλίας και πρακτικής σημαίνει ότι οι «ειρηνευτές» εκπαιδεύονται με βάση λάθος αντιλήψεις-υποθέσεις και ξεπερασμένα σχέδια - έννοιες. Σε αυτό το

πλαίσιο, οι ακούσιες συνέπειες είναι σχεδόν αναπόφευκτες, όπως καταμαρτυρούν οι πρωτοφανής υψηλοί αριθμοί θανάτων και τραυματισμών στις αποστολές σταθεροποίησης του ΟΗΕ. (Cedric de Coning, Chiyuki Aoi and John Karlsrud 2017)

Εκτός από τους πολυμερείς οργανισμούς, ορισμένα κράτη, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, έχουν αναπτύξει δόγματα για σταθεροποίηση. Το αμερικανικό στρατιωτικό δόγμα επικεντρώθηκε ιστορικά σε συμβατικό πόλεμο υψηλής έντασης. Ωστόσο, το 2006, το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ εξέδωσε οδηγία η οποία δήλωσε ότι οι επιχειρήσεις σταθερότητας “stability operations” αποτελούσαν, μαζί με τη σύγκρουση-μάχη, μέρος του πυρήνα, της βασικής αποστολής του αμερικανικού στρατού. Σύμφωνα με τους Αμερικανούς Αρχηγούς Γενικού Επιτελείου “Joint Chiefs of Staff” (JCS), η σταθεροποίηση είναι «η διαδικασία με την οποία οι στρατιωτικοί και μη στρατιωτικοί φορείς εφαρμόζουν συλλογικά, διάφορα μέσα εθνικής εξουσίας για την αντιμετώπιση των υπευθύνων των συγκρούσεων, να δημιουργήσουν συνθήκες ανθεκτικότητας του κράτους υποδοχής και να δημιουργήσουν συνθήκες που θα επιτρέψουν τη βιώσιμη ειρήνη και ασφάλεια». Το βρετανικό στρατιωτικό δόγμα για τη σταθεροποίηση αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των εκστρατειών στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Η μονάδα επιχείρησης σταθεροποίησης του Ηνωμένου Βασιλείου όρισε τον όρο ως «μία από τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται σε καταστάσεις βίαιης σύγκρουσης η οποία αποσκοπεί στην προστασία και προώθηση της νόμιμης πολιτικής εξουσίας, χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό ολοκληρωμένων πολιτικών και στρατιωτικών δράσεων για τη μείωση της βίας, την αποκατάσταση της ασφάλειας και την προετοιμασία για μακροπρόθεσμη ανάκαμψη με την οικοδόμηση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη δομική διαρθρωτική σταθερότητα “structural stability”. Ενώ ουσιαστικά, δανείζεται από τις προσεγγίσεις των ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο δίνει μεγαλύτερη έμφαση στους πολιτικούς και όχι στους στρατιωτικούς ρόλους. Τέλος, η Γαλλία υιοθέτησε μια προσέγγιση «πολεμιστών» για τη σταθεροποίηση (και, γενικότερα, για τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ) με την οποία η στρατιωτική δύναμη εκτιμάται πιο πολύ ως εργαλείο παρέμβασης, γεγονός που εγείρει το ερώτημα για το πώς αυτή η προσέγγιση μπορεί να συμβιβαστεί με τις πολιτικές,

οικονομικές, ανθρωπιστικές και άλλες μη στρατιωτικές διαστάσεις με αυτή καθ' αυτή η παρέμβαση. (BELLONI 2017, p.14)

Αυτή η ποικίλη ορολογία αντικατοπτρίζεται επίσης και στην επιστημονική βιβλιογραφία για το θέμα. Εκεί ορίζουν τη σταθεροποίηση ως «μια διαδικασία που περιλαμβάνει καταναγκαστική δύναμη σε συνεννόηση με την ανασυγκρότηση και αναπτυξιακή βοήθεια κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά από μια βίαιη σύγκρουση. (BELLONI 2017, p.14) Απώτερος σκοπός ο συνδυασμός δράσεων στρατιωτικής επιλογής επιχειρήσεων αλλά και ανάπτυξης.

Το βασικό στοιχείο κλειδί της σταθεροποίησης, που το διαφοροποιεί από τις ανταγωνιστικές έννοιες (συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της ειρήνης “peacekeeping”, πόλεμος εναντίον των ανταρτών “counter-insurgency”, κρατική οικοδόμηση “state-building” κλπ.) είναι ο άξιος χαρακτήρας του όρου: από αυτή την άποψη, η σταθεροποίηση δεν συνδέεται με καμία ιδιαίτερη κατανόηση της (αν)ασφάλειας και της ανάπτυξης. Με ιδιαίτερη αναφορά στις επιχειρήσεις σταθεροποίησης των ΗΕ, ορίζετε η σταθεροποίηση ως οι παρεμβάσεις βοήθειας των κρατών, που βρίσκονται σε κρίση, για να αποκατασταθεί η τάξη και η σταθερότητα. Συγκεκριμένα ελλείπει ειρηνευτικής συμφωνίας, χρησιμοποιώντας δύναμη στρατιωτική και πολιτική, αναπτυξιακά και μαζί με άλλα μέσα για να βοηθήσουν τις εθνικές και τοπικές αρχές να περιορίσουν τους επιτιθέμενους, για την επιβολή του νόμου και της τάξης και για την προστασία των αμάχων, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης διαδικασίας που επιδιώκει διαρκή εξέλιξη πολιτικής λύσεις στην κρίση.” (BELLONI 2017, p.14)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ “PROJECTING STABILITY”.

Σε μια προσπάθεια ανακεφαλαίωσης του όρου θα τη διακρίνουμε σε τέσσερις σημαντικές παρατηρήσεις για τη δράση προβολής σταθερότητας.

Συγκεκριμένα θα δούμε ότι οι επιχειρήσεις σταθερότητας αφορούν δράσεις για τον έλεγχο κρατών στην περιφέρεια της Συμμαχίας που είναι ασταθή και απείθαρχα. Φυσικά θα πρέπει να γίνει η διάκριση στο ότι κάθε δράση είναι μοναδική και πρέπει να εστιάζει στις «καρδιές και τα μυαλά» ενός πληθυσμού. Οι παρεμβάσεις πρέπει να εστιάζουν στη συνεργασία με τις τοπικές πρακτικές (που έχουν προοπτικές ανάπτυξης) με κατανόηση. Η σταθεροποίηση πρέπει να προνοεί για την ενίσχυση κρατικών θεσμών.

Πρώτον, η σταθεροποίηση είναι μια δυτική ιδέα που διαμορφώνεται από τα στρατηγικά συμφέροντα και προτεραιότητες των Δυτικών κυβερνήσεων. Ο όρος «σταθεροποίηση» συσχετίζεται συχνά με τις παρεμβάσεις στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, όπου πραγματοποιήθηκαν σημαντικές στρατιωτικές επιχειρήσεις, ακολουθούμενες από προσπάθειες να «σταθεροποιηθούν» αυτά τα κράτη, ευνοώντας την ανάπτυξη υπεύθυνων και νόμιμων εγχώριων ιδρυμάτων. Αυτές οι μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις είναι απίθανο να επαναληφθούν, δεδομένης της αναντιστοιχίας μεταξύ του κόστους και της αναπτυσσόμενης δέσμευσης σε συνδυασμό με την έλλειψη εγγυημένης επιτυχίας. Ωστόσο, η σταθεροποίηση παραμένει υψηλά στην ημερήσια ατζέντα, αν και επικεντρώθηκε κυρίως στην αντιμετώπιση άμεσων απειλών κατά της ασφάλειας, και κυρίως της τρομοκρατίας. Τα βασικά στοιχεία των επιχειρήσεων σταθεροποίησης περιλαμβάνουν παρεμβάσεις σε «αδύναμες και αποτυχημένες πολιτείες» “weak and failing states” που θεωρούνται ως πηγές αστάθειας λόγω της πιθανότητας να φιλοξενούν τρομοκρατικές οργανώσεις και δραστηριότητες. Η σταθεροποίηση περιλαμβάνει ισχυρά κράτη που προσπαθούν να διαμορφώσουν μια πολιτική τάξη σύμφωνα με τα στρατηγικά τους συμφέροντα. Σε μια περιορισμένης ετοιμολογίας - νοήματος, ο όρος εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου δεν υπάρχει πολιτική διευθέτηση, και κατά συνέπεια οι αρχές διατήρησης και οικοδόμησης της ειρήνης “peacekeeping and peacebuilding principles” είναι άνευ σημασίας. Με την ευρύτερη έννοια, αναφέρεται σε καταστάσεις ανασφάλειας και αστάθειας σε αδύναμα και εύθραυστα κράτη που απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και ενσωματωμένη τοπικά για

την επίτευξη σταθερότητας. Για τους κριτικούς θεωρητικούς, η σταθεροποίηση είναι κατά κύριο λόγο, για τον δυτικό έλεγχο, των απείθαρχων περιφερειών του κόσμου. (BELLONI 2017, p.15)

Δεύτερον, η σταθεροποίηση είναι ρεαλιστική και επιλύει προβλήματα. Ο Τολστόι υποστήριξε κάποτε ότι όλες οι ευτυχείς οικογένειες είναι ίδιες, αλλά κάθε δυστυχής οικογένεια είναι δυστυχής με τον δικό της τρόπο. Ομοίως, ο λόγος για τη σταθεροποίηση προσελκύει την προσοχή στη μοναδικότητα κάθε εύθραυστου κράτους και στην ανάγκη να αντιμετωπιστεί με την πιο κατάλληλη μορφή παρέμβασης. Δεν υπάρχει καθολικό μοντέλο σταθεροποίησης. μόνο καταστάσεις – και συγκεκριμένες απαντήσεις για τις καταστάσεις υπάρχουν. Η σταθεροποίηση απαιτεί συντονισμένη πολυφασική “multi-phase” στρατηγική, και όχι αυτόνομες “stand-alone” δραστηριότητες όπως αντί αντάρτικο “counter-insurgency” ή “counterinsurgency” (COIN)” ή ανθρωπιστική βοήθεια. «Γραμμικές προσεγγίσεις, όπως η πρώιμη εστίαση στην ασφάλεια, εν συνεχεία στη πολιτική και στη συνέχεια, στην ανάπτυξη δεν είναι χρήσιμες». (BELLONI 2017, p.15)

Αντίθετα, η σταθεροποίηση περιλαμβάνει ένα σύμπλεγμα στρατιωτικών, ανθρωπιστικών και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων που στοχεύουν στη σταθερότητα σε ευάλωτα-εύθραυστα κράτη. Η ασφάλεια, η διακυβέρνηση και η ανάπτυξη είναι αλληλεξαρτώμενα και συνεπώς ολοκληρωμένα προγράμματα που καλύπτουν όλα αυτά τα ζητήματα είναι που απαιτούνται για να σπάσει ο φαύλος κύκλος της υποανάπτυξης και της βίας. Αναλόγως, οι περισσότερες δυτικές κυβερνήσεις και οι πολυμερείς οργανισμοί υιοθετούν όρους όπως «η ολοκληρωμένη κυβέρνηση» “Whole-of-Government Approach” (“WGA”)⁶², «Ολοκληρωμένες» και «Συνολικές» προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν μια σειρά σκληρών και μαλακών μέτρων σταθεροποίησης. Ο κύριος στόχος είναι να υποστηρίξει τη διατήρηση της ασφάλειας και την παροχή βασικών υπηρεσιών όταν οι εθνικές αρχές δεν το πράξουν έχουν τη νομιμότητα ή/και τους πόρους για να ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο επί του εδάφους τους ή να παρέχουν βασικές υπηρεσίες. Η σταθεροποίηση αποσκοπεί στη δημιουργία ενός σταθερού και

⁶² Η ολοκληρωμένη κυβέρνηση “Whole-of-Government Approach” (“WGA”), αναφέρεται στις κοινές δραστηριότητες που εκτελούνται από διάφορα Υπουργεία, Δημόσιες Διοικήσεις και Δημόσιους Οργανισμούς προκειμένου να παράσχουν μια κοινή λύση σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή ζήτημα. Η προσέγγιση και το περιεχόμενο των πρωτοβουλιών μπορεί να είναι επίσημη ή άτυπη. Οι τομείς που καλύπτονται μπορεί να σχετίζονται με την ανάπτυξη πολιτικής, τη διαχείριση δημόσιων έργων ή με δημόσιες υπηρεσίες.

νόμιμου κράτους, παρέχοντας παράλληλα ασφάλεια στον πληθυσμό. Η παροχή υπηρεσιών θεωρείται ευρέως κρίσιμη συνιστώσα για να κερδίσει τις «καρδιές και τα μυαλά» “hearts and minds” ενός πληθυσμού και για την παροχή οφέλους ασφαλείας. Η παροχή βασικών υπηρεσιών και μερικά εικονικά έργα ανοικοδόμησης “iconic reconstruction” συμβάλλουν στην ανάπτυξη του κράτους υποδοχής νομιμότητα και βασικές δυνατότητες. (BELLONI 2017, p.15)

Τρίτον, τα απογοητευτικά αποτελέσματα με τις δυτικές παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας από τη δεκαετία του 1990 έχουν διδάξει ότι δυνητικά, παρεμβαίνοντας, δεν μπορεί να «λυθούν» μια για πάντα οι συγκρούσεις, αλλά πρέπει να αναπτυχθούν τοπικές ικανότητες, για να αντιμετωπιστούν με αυτούς. Αυτό απαιτεί εγχώρια ιδιοκτησία και εγχώρια ανθεκτικότητα. Προβλήματα σύγκρουσης και φτώχειας δεν μπορούν πλέον να υποβάλλονται σε παρεμβατικές λύσεις, αλλά οι παρεμβαίνοντες πρέπει να βασίζονται στη διευκόλυνση του τοπικού πληθυσμού με ανάπτυξη των υφιστάμενων δυνατοτήτων. Η έμφαση δεν δίνεται πλέον στην εφαρμογή του εξωτερικών πλαισίων, αλλά στη διευκόλυνση της υπηρεσίας και της ενδυνάμωσης των τοπικών παραγόντων. Η σταθεροποίηση δεν είναι σχετικά με τον «διόρθωση των αποτυχημένων κρατών», “fixing failed states” αλλά, πιο ρεαλιστικά, στοχεύει στην υποστήριξη των κρατικών θεσμών για την αποκατάσταση και την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής τάξης καθώς και την ανάπτυξη εκείνων των ικανοτήτων για αύξηση της αντοχής σε εξωτερικούς κραδασμούς. Έτσι, οι τοπικοί παράγοντες καθίστανται και αποτελούν προτεραιότητα: «η στενή συνεργασία με τους εθνικούς φορείς είναι καθοριστική για τη μετάβαση σε βιώσιμα τοπικά πολιτικά ιδρύματα». Οι παρεμβάσεις «πρέπει να συνεργαστούν με - και όχι εναντίον - οργανικών τοπικών πρακτικών και με κατανόηση.” (BELLONI 2017, p.15)

Σε αυτό το πλαίσιο, η σταθερότητα σημαίνει κυρίως ανθεκτικότητα στις πολιτικές διαταραχές. Η “ανθεκτικότητα” είναι ο όρος που χρησιμοποιείται συχνά τόσο στην ακαδημαϊκή όσο και στην πολιτική βιβλιογραφία, για να δείξει την ικανότητα συστημάτων και δομών να αντισταθούν σε σοκ και σε καταστροφές, είτε με τη μεταβολή της φύσης των κινδύνων προτού προκαλέσουν τη ζημία τους είτε με την ταχεία ανάκαμψη από καταστροφικά γεγονότα - ή και τα δύο. Η Παγκόσμια Στρατηγική 2016 της ΕΕ αναφέρει “ανθεκτικότητα” περισσότερες από 40 φορές, γεγονός που μαρτυρεί την αυξανόμενη σημασία του όρου στην εξωτερική πολιτική.

Η λογική της ανθεκτικότητας περιλαμβάνει την ενίσχυση των ατομικών, οργανωτικών και διαρθρωτικών πόρων προκειμένου να προβλεφθούν ή να υποστούν σοκ, και να ανακατασκευαστούν όταν είναι απαραίτητο. Η εστίαση στις εσωτερικές ικανότητες και ικανότητες υποδηλώνει την ανάγκη να «αντιμετωπίσουμε με» ή να «διαχειριστεί» τη σύγκρουση, αντί να το λύσει. Οι προσεγγίσεις με βάση την ανθεκτικότητα υπογραμμίζουν-τονίζουν στρατηγικές αντιμετώπισης αντί για κοινωνικό μετασχηματισμό. Μια ανθεκτική χώρα μπορεί να είναι εύθραυστη, αλλά μπορεί να είναι τουλάχιστον ικανή να χειριστεί διάφορες καταστάσεις. (BELLONI 2017)

Τέταρτον, η κίνηση προς τη κατεύθυνση της σταθεροποίησης ενός αγωνιζόμενου κράτους και το σχετικό σχέδιο της ενδυνάμωσης της ανθεκτικότητας του, σημαίνει ότι τα πρότυπα επιτυχίας για τις διεθνείς αποστολές έχουν μειωθεί. Είναι δύσκολο να εντοπιστούν οι δείκτες που δείχνουν ότι η σταθεροποίηση λειτουργεί, η οποία αναπαράγει κατά κάποιο τρόπο τις δυσκολίες προσδιορισμού των καθαρών ενδείξεων και δεικτών επιτυχίας, για φιλελεύθερες παρεμβάσεις. Συγκεκριμένα, η απόδοση της αιτιότητας-αιτιολογίας στα προγράμματα σταθεροποίησης, σε ευμετάβλητα, πολιτικά και κοινωνικά πολύπλοκα περιβάλλοντα είναι προκλητική, οπότε το σημείο αναφοράς της επιτυχίας αυτών των αποστολών είναι «η πρόληψη και η μείωση της καθαρής ζημιάς για τους ανθρώπους και τις πολιτείες». Από αυτή την άποψη, η σταθεροποίηση δεν συνεπάγεται πλέον φιλόδοξους μετασχηματιστικούς στόχους. Κατά συνέπεια, εκφράσεις όπως η «αρκετά καλή διακυβέρνηση», η οποία έχει αγκαλιαστεί-εκφραστεί από τη μονάδα σταθεροποίησης του Ηνωμένου Βασιλείου ή η «σταθερή διακυβέρνηση» δείχνει τον υποβιβασμό και τη μείωση των προσδοκιών που συνδέονται με τη διεθνή παρέμβαση σε αυτά τα κράτη. Αντί να αναπτυχθούν και να επιβληθούν λεπτομερείς θεσμικά πρότυπα στα ευάλωτα κράτη, οι ΔΟ έχουν όλο και περισσότερο τονίσει την ανάγκη να επικεντρωθούν στο τοπικό πολιτικό πλαίσιο, όπου μπορούν να υπάρχουν χαμηλότερα κριτήρια αναφοράς και πρότυπα θεωρείται καταλληλότερο. Γενικότερα «τα τοπικά έθιμα και οι δομές που είναι νόμιμες είναι καλύτερες από τα μεταμοσχευμένα μοντέλα που είναι άγνωστα». (BELLONI 2017, p.16)

Ενώ είναι δυνατόν να προσδιοριστούν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά των πράξεων σταθεροποίησης, τα μέσα με τα οποία οι στόχοι - πάνω απ' όλα της

ασφάλεια και της ανάπτυξη - μπορούν να επιτευχθούν είναι αμφιλεγόμενοι. Η κύρια ερώτηση περιλαμβάνει ποιες δραστηριότητες πρέπει να υλοποιηθούν, από ποιον και με ποια σειρά. Γενικά, η προσέγγιση «η ασφάλεια πρώτα», “security first” που υιοθετήθηκε στις παρεμβάσεις υπό την ηγεσία των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, επικεντρώθηκε στην αντιμετώπιση των απειλών που θέτουν οι αντάρτες ή οι τρομοκράτες. Απαιτούνται ανθρωπιστικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες που να συνεισφέρουν στους στόχους ασφαλείας και να νομιμοποιήσουν το κράτος υποδοχής και το διεθνώς επιβαλλόμενο πολιτικό διακανονισμό. Σε άλλες περιπτώσεις, οι εθνικές στρατιωτικές προσπάθειες υποστήριξαν διεθνείς στρατιωτικούς και άλλους τύπους συμμετοχής, όπως και στον αριθμό των παρεμβάσεων του ΟΗΕ. (BELLONI 2017, p.16)

Η βασική διαφορά μεταξύ της στρατιωτικής μάχης και της σταθεροποίησης είναι η αναγνώριση ότι από μόνη της η στρατιωτική προσπάθεια δεν μπορεί να επιτύχει αλλά πρέπει να συνδυαστεί με πολιτικές, οικονομικές, διακυβερνητικές και αναπτυξιακές προσπάθειες. Συνεπώς, η επιδίωξη ενός προγράμματος σταθεροποίησης απαιτεί σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ στρατιωτικής/ασφάλειας και ασφάλειας πολιτικών στοιχείων, χρησιμοποιώντας την «περιεκτική» ή «ολοκληρωμένη» προσέγγιση που προαναφέρθηκε. Σταθεροποίηση επίσης περιλαμβάνει συνήθως μια ευρύτερη ατζέντα πολιτικής, η οποία περιλαμβάνει την ανθρωπιστική δράση, την ανάπτυξη, την οικοδόμηση του κράτους και την οικοδόμηση της ειρήνης. Συνεπώς, η σταθεροποίηση είναι ταυτόχρονα συντηρητική, ενδεχομένως μετασχηματιστική και μακροπρόθεσμο έργο. Πράγματι, μια βασική δυσκολία στην σταθεροποίηση βρίσκεται στις αντιφάσεις μεταξύ μιας συντηρητικής αντίληψης επικεντρωμένης στην ασφάλεια και τους στόχους μετασχηματισμού που συνδέονται με τις μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές παρεμβάσεις. (BELLONI 2017, p.16)

Στρατιωτικά δρομολογημένες επιχειρήσεις.

Ενώ οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης περιλαμβάνουν τόσο στρατιωτικές όσο και αναπτυξιακές και ανθρωπιστικές πτυχές, το σχετικό βάρος αυτών των στοιχείων μεταβάλλεται από περίπτωση σε περίπτωση και μερικές φορές συναρτήσκει του συγκεκριμένου θεάτρου. Η βασική διάκριση στους τύπους και τους λόγους πίσω από τις λειτουργίες, που χρησιμοποιούνται, περιλαμβάνει δύο

ιδεατούς τύπους: τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και τις μη στρατιωτικές επιχειρήσεις. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις αναπτύσσονται σε κράτη όπου δεν υπάρχει πολιτική έχει επιτευχθεί διακανονισμός ή όταν ο διακανονισμός κινδυνεύει να εκτροχιαστεί. Σε μια τέτοια κατάσταση, το φάσμα των δραστηριοτήτων που εκτελούνται από πολιτικούς παράγοντες, όπως οι ανθρωπιστικές και αναπτυξιακές ΜΚΟ, είναι σε μεγάλο βαθμό περιορισμένη λόγω ζητημάτων ασφάλειας. Στις περιπτώσεις του Αφγανιστάν, του Ιράκ, της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, του Μάλι και η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία αποτελούν παράδειγμα αυτής της προσέγγισης. Αντίθετα, οι μη στρατιωτικές επιχειρήσεις, αναπτύσσονται όταν οι ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια είναι λιγότερο απειλητικές και όπου υπάρχει πολιτική διευθέτηση. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύσσονται πολιτικοί, οικονομικοί, ανθρωπιστικοί και αναπτυξιακοί οργανισμοί για να στηρίξουν τη μεταρρύθμιση των εγχώριων θεσμών. Σε μεγάλο βαθμό, οι ενέργειες αυτές εξελίσσονται από την απογοήτευση με φιλελεύθερες επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης. Περιπτώσεις τόσο διαφορετικές όσο η Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο στα Βαλκάνια, η Σιέρα Λεόνε, το Νότιο Σουδάν και το Μπουρούντι στην Κεντρική Αφρική και το Ανατολικό Τιμόρ στην Ασία δείχνουν πώς τα πρότυπα διακυβέρνησης έχουν μειωθεί και έχει προκύψει μια νέα εστίαση στην ανθεκτικότητα και την τοπική κυριότητα έχει αναδυθεί. (BELLONI 2017, p.17)

Περιττό να πούμε, ότι η διάκριση, μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών οργανώσεων είναι συχνά ασαφής, με καταστάσεις που δεν πέφτουν καθαρά μέσα σε ένα από τα δύο στρατόπεδα, ή με αποστολές που εξελίσσονται από στρατιωτικούς σε μη στρατιωτική περιοχή ενδιαφέροντος και το αντίστροφο "viceversa". Ωστόσο, η διάκριση αυτή, είναι χρήσιμη στο βαθμό που ελκύει την προσοχή στις βασικές αρχές διακρίσεις μέσα στις δυτικές παρεμβάσεις. Στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, η σταθερότητα γίνεται κατανοητή κυρίως στο φυσικούς όρους ασφάλειας. Μετά την απογοήτευση με την εκτεταμένη παρέμβαση των Η.Π.Α. στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης έχουν εντοπιστεί μέσω της χρήσης βίας σε πιο στοχοθετημένες και επιλεκτικές τρόπους. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι δραστηριότητες πολιτικού τύπου θεωρούνται ως πρόσθετο δευτερεύον τακτικό εργαλείο μάχης για να κερδίσουν τις «καρδιές και τα μυαλά» του τοπικού πληθυσμού. Αμφισβητούμενα, αυτές οι μη στρατιωτικές δραστηριότητες έχουν ανατεθεί σε στρατιωτικούς διοικητές. Για παράδειγμα, στο

Αφγανιστάν χρηματοδοτήθηκαν Αμερικανοί στρατιωτικοί διοικητές για τα σχέδια άμεσης επίδρασης που περιλαμβάνουν μικρής κλίμακας ανθρωπιστικές δράσεις ανακούφισης και δραστηριότητες ανασυγκρότησης για την ειρήνευση σε άστατες περιοχές και να παράσχουν νομιμότητα στο νέο πολιτικό σύστημα και στους νεοσυσταθέντες εθνικούς θεσμούς. Στο πλαίσιο αυτό, η βοήθεια θεωρείται ουσιαστικά ως πολιτικό εργαλείο, το οποίο μπορεί να αναπτυχθεί σύμφωνα με τον επιθυμητό αντίκτυπο στην προώθηση μιας πιο σταθερής πολιτικής τάξης και όχι με βάση τις ανθρωπιστικές ανάγκες. Οι ΜΚΟ αμφισβητούν αυτήν την ασάφεια των γραμμών μεταξύ της ατζέντας για την ασφάλεια και της βοήθειας, διότι η πρόσβαση τους στους πληθυσμούς καθίσταται περισσότερο επικίνδυνη, από τις δραστηριότητες σταθεροποίησης και τις αντι-αντάρτικες επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι ΜΚΟ καταδικάζουν περαιτέρω την παροχή βοήθειας και αναπτυξιακής βοήθειας όχι βάσει των αναγκών ή των δικαιωμάτων αλλά ως μέρος των τακτικών εκτιμήσεων. (BELLONI 2017, p.17)

Οι ανησυχίες των ΜΚΟ προκύπτουν τόσο από τη στιβαρή προσέγγιση των ΔΟ όσο και από τη δυναμική προσέγγιση των δυτικών κρατών να ασχολούνται με τα αδύναμα και αποτυχημένα κράτη. Η χρήση βίας, σε αυτά τα κράτη, ολοένα και περισσότερο εγκρίνεται από τον ΟΗΕ, ο οποίος, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, είχε κατηγορηθεί για παθητικότητα, μπροστά σε ευρείες φρικαλεότητες. Τότε όχι μόνο δεν απάντησε ο ΟΗΕ σε αυτή την κριτική, επικαλούμενος μια πιο σθεναρή προσέγγιση, αλλά επίσης είχε αναγνωρίσει αλλαγές στο πλαίσιο των παρεμβάσεων και άρχισε να σχεδιάζει ανάλογα. Ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 2000 οι περισσότερες ειρηνευτικές επιχειρήσεις των ΗΕ ήταν αποστολές που υλοποιούνταν μετά από διακανονισμό, σήμερα περισσότερο από τα δύο τρίτα αυτών των επιχειρήσεων αναπτύσσονται εν μέσω συνεχιζόμενων συγκρούσεων. Ως αποτέλεσμα, για να μπορέσει να πάρει μέτρα για την προστασία των πολιτών, η οποία έχει αναδειχθεί ως βασικό στοιχείο στις εντολές των αποστολών των ΗΕ, οι επιχειρήσεις του ΟΗΕ έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τα άρθρα, κεφαλαίου VII, του Χάρτη των ΗΕ.⁶³ (BELLONI 2017, p.17)

Συχνά τονίζεται ότι η αστάθεια συμβαίνει σε τοπικό και όχι σε εθνικό επίπεδο. Για παράδειγμα, η αστάθεια βρίσκεται στο Βόρειο Κίβου (του Κονγκό),

⁶³ Βλέπε: https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14

στο Δέλτα του Νίγηρα (της Νιγηρίας), στο Νταρφούρ (του Σουδάν) και στο Ντόνμπας (της Ουκρανίας), για να αναφέρουμε μόνο μερικές περιοχές. Ωστόσο, σε αυτές και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, οι βασικοί λόγοι αστάθειας μπορεί να βρεθούν στο διεθνές επίπεδο, όπως στην περίπτωση Ντόνμπας, όπου η Ρωσία παίζει καθοριστικό ρόλο στην αποσταθεροποίηση της περιοχής. Κατά την προσπάθεια για την αντιμετώπιση της διεθνούς διάστασης (μέσω της επιβολής κυρώσεων στη Ρωσία), η παρέμβαση μπορεί επικεντρωθεί στη βελτίωση της ασφάλειας σε τοπικό επίπεδο. Η ατζέντα για την προστασία των πολιτών δεν αντικατοπτρίζει απλώς την ανάγκη για ανθρωπιστική βοήθεια αλλά για να διασφαλιστεί η ασφάλεια του πληθυσμού, όπως υποδηλώνεται από την Ευθύνη για προστασία (R2P), αλλά συμπεριλαμβάνει το ευρύτερο ενδιαφέρον που δίνει στους ανθρώπους να βρουν την κανονική τους ζωή, δημιουργώντας μια αίσθηση σταθερότητας ακόμη και εν μέσω εντάσεων. Στα πιο βίαια πλαίσια και απουσία τοπικών ηγεμόνων, που αντιτίθενται στη στρατιωτική παρέμβαση, αναπτύσσονται αντι-επιδρομικές επιχειρήσεις για την προστασία των αμάχων και για να ματαιώσουν τις προσπάθειες αυτών που προσπαθούν να αποσταθεροποιήσουν την κατάσταση. Η βρετανική επιχείρηση⁶⁴ στη Σιέρα Λεόνε το 2000 είναι ένα πολύ καλό παράδειγμα του πώς μια σχετικά μικρή παρέμβαση μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σταθεροποίηση μιας χώρας. (BELLONI 2017, p.17)

Ο αριθμός των αποστολών σταθεροποίησης των ΗΕ αυξάνεται. Οι αποστολές στην Αϊτή (2004), στην Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (ΛΔΚ) (2010-), στο Μάλι (2013-) και στη Κεντροαφρικανική Δημοκρατία (2014-) έχουν όλες «σταθεροποίηση» στον τίτλο τους. Πολλές άλλες αποστολές περιλαμβάνουν στόχους σταθεροποίησης: Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κοσσυφοπέδιο, Τιμόρ Λέστε, Αφγανιστάν, Σομαλία και Νότιο Σουδάν. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις, ιδίως όσον αφορά τη ΛΔΚ, το Μάλι και την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, ο ΟΗΕ έχει αναπτύξει την αποστολή του, σε ένα πλαίσιο, στο οποίο μια πολιτική λύση διαφαίνεται ότι εξακολουθεί να λείπει. Ο στόχος δεν είναι μόνο η επίτευξη στρατηγικής σταθερότητας με τη μορφή ειρηνευτικής συμφωνίας μεταξύ των

⁶⁴ Η Επιχείρηση "Barras" ήταν η κωδική ονομασία που δόθηκε σε επιχείρηση διάσωσης ομήρων, που έγινε στις 10 Σεπτεμβρίου 2000, από τμήματα των Βρετανών SAS (Special Air Service), SBS (Special Boat Service) και Αλεξιπρωτιστών, στα βάθη της ζούγκλας της Σιέρα Λεόνε, στις δυτικές ακτές της Αφρικής. Η αποστολή των επίγειων τμημάτων θεωρήθηκε τόσο δύσκολη που οι ίδιοι ονόμασαν την επιχείρηση ειρωνικά: Επιχείρηση "Βέβαιος Θάνατος" (Operation Certain Death), εξελίχθηκε για τους Βρετανούς, σε μία εξαιρετικά επιτυχημένη ειδική επιχείρηση στις αρχές του 21ου αιώνα, και συντόμευσε το τέλος του εμφύλιου πολέμου.

μερών μιας σύγκρουσης, αλλά και της υποστήριξης της ανάπτυξης μιας νόμιμης κρατικής εξουσίας και το μονοπώλιο της, για τη χρήση βίας όταν απαιτηθεί. Συχνά, αυτές οι αποστολές περιλαμβάνουν ρητή αναφορά και εντολή για προληπτική προστασία των αμάχων, καθώς θα διασφαλίζεται η πρόσβαση ανθρωπιστικής βοήθειας και / ή υποστήριξη της κρατικής εξουσίας. Ενώ αυτές οι αποστολές είναι σαφώς ισχυρές και εξακολουθούν να εμπίπτουν στο πεδίο της διατήρησης της ειρήνης εξακολουθούν όμως να χρειάζονται τη συγκατάθεση της χώρας υποδοχής για τη χρήση στρατιωτικής δύναμης όταν απαιτηθεί. Στην πράξη, οι επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης μοιάζουν όλο και περισσότερο σε αποστολές σταθεροποίησης εν εξελίξει. Οι αποστολές στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ έχουν σβήσει τη γραμμή μεταξύ διατήρησης της ειρήνης και επιβολή της ειρήνης. Η ισχυρή διατήρηση της ειρήνης συνεπάγεται σημαντικό επίπεδο βίας έναντι των μη κρατικών φορέων που δεν απολαμβάνουν διεθνής νομιμότητας, εξαιτίας της συχνά αβυσσαλυσίας τους καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρόμοια με τις αποστολές στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, ο ΟΗΕ αντιμετωπίζει εξτρεμιστικές μη κρατικές συγκρούσεις (όπως ο Al-Shabaab⁶⁵, ο M23⁶⁶, ο Boko Haram⁶⁷ και άλλοι ισλαμιστικοί σχηματισμοί στο Μαγκρέμπ⁶⁸), αλλά μια μικρότερη κλίμακα με πρωταρχικό σκοπό να περιέχει αυτές τις συγκρούσεις. Σημαντικό είναι και το ότι η σθεναρή προσέγγιση για την ειρήνευση των απείθαρχων περιοχών αντικατοπτρίζει την θέση τόσο των δυτικών κρατών όσο και της Αφρικανικής Ένωσης (ΑΕ)⁶⁹. Έτσι, τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις του ΟΗΕ αναπτύχθηκαν

⁶⁵ Harakat al-Shabaab al-Mujahideen (HSM) «Η Νεολαία» ή «οι νέοι», αλλά μπορεί να μεταφραστεί ως «τα παιδιά», είναι μια τζιχαντική φονταμενταλιστική ομάδα που εδρεύει στην Ανατολική Αφρική. Από το 2015, η ομάδα έχει υποχωρήσει από τις μεγάλες πόλεις, ωστόσο η al-Shabaab εξακολουθεί να ελέγχει μεγάλα τμήματα των αγροτικών περιοχών της Σομαλίας.

⁶⁶ Η March 23 Movement (M23), επίσης γνωστή ως και Επαναστατικός Στρατός του Κονγκό (Congolese Revolutionary Army), ήταν επαναστατική στρατιωτική ομάδα που δραστηριοποιούνταν στις ανατολικές περιοχές της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό (ΛΔΚ), κυρίως στην επαρχία του Βόρειου Κίβου.

⁶⁷ Η Islamic State in West Africa (ISWA ή ISWAP) κοινώς γνωστή ως Boko Haram, είναι εξτρεμιστική ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση που δρα στη βόρειοανατολική Νιγηρία, ενώ έχει επιτεθεί σε περιοχές του Τσαντ, του Νίγηρα και του Καμερούν. Η οργάνωση αρχικά συνδεόταν με την αλ Κάιντα, αλλά το 2014 υποστήριξε το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε (ΙΚΙΛ) πριν δεσμευτεί επίσημα την υποταγή της σε αυτό τον Μάρτιο του 2015.

⁶⁸ Μαγκρέμπ, ονομάζεται η περιοχή της Βορειοδυτικής - Βόρειας Αφρικής που περιλαμβάνει το Μαρόκο, την Αλγερία και την Τυνησία. Με τον όρο Μεγάλο Μαγκρέμπ περιλαμβάνονται επιπλέον οι περιοχές της Δυτικής Σαχάρας, Μαυριτανίας και της Λιβύης.

⁶⁹ Η Αφρικανική Ένωση (ΑΕ) είναι ένας οργανισμός που αποτελείται από όλα τα 55 αφρικανικά κράτη (αναγνωρισμένα διεθνώς). Μέλος είναι και η Δυτική Σαχάρα, αλλά δεν αναγνωρίζεται διεθνώς. Απώτερος σκοπός της ΑΕ είναι να αποκτήσει ενιαίο νόμισμα και ενιαία αμυντική δύναμη, όπως και άλλους κρατικούς θεσμούς, συμπεριλαμβανομένου και ενός υπουργικού συμβουλίου για τον ηγέτη της ΑΕ. Σκοπός της ένωσης είναι να συνεισφέρει στη διασφάλιση της δημοκρατίας στην

εν μέσω συνεχιζόμενων συγκρούσεων, με εντολή να προστατεύσουν τους πολίτες, να αποκαταστήσουν και να διατηρήσουν τη σταθερότητά τους, υποστηρίζοντας την κυβέρνηση να επεκτείνει την εξουσία της σε όλη την επικράτεια. Παρά το γεγονός ότι τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τη βία προληπτικά, οι αποστολές του ΟΗΕ, όχι μόνο προσπαθήσαν να πετύχουν μια στρατιωτική λύση σε μια σύγκρουση, αλλά προσπάθησαν να υποστηρίξουν και την αναζήτηση πολιτικών λύσεων, βοηθώντας για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ασφαλείας. (BELLONI 2017, p.18)

Αυτός ο τύπος «θερμής σταθεροποίησης», “hot stabilization” όπου οι στρατιωτικές και σταθεροποιητικές επιχειρήσεις συγχωνεύονται, είναι αμφισβητήσιμες. Πρώτον, μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερη στρατιωτικοποίηση και στην πραγματικότητα να θέσουν σε κίνδυνο τους αμάχους που βρίσκονται στο μέσων διασταυρούμενων πυρών ή μπορεί να στοχεύουν κατά τη διάρκεια επιθέσεων εκδίκησης εάν θεωρηθούν ότι βρίσκονται στην πλευρά του ΟΗΕ (ή του συνόλου των εταίρων του). Οι ίδιοι οι ειρηνευτές μπορεί να θεωρούνται θεμιτός στρατιωτικός στόχος και έτσι γίνεται πιο ευάλωτος. Δεύτερον, οι ανθρωπιστικοί παράγοντες είναι ανησυχούν για το ενδεχόμενο κόστος, συμπεριλαμβανομένης της λιγότερης ανθρωπιστικής πρόσβασης και μεγαλύτερης ανασφάλειας για τους εργαζομένους τους. Οι προσπάθειες σταθεροποίησης που επικεντρώνονται στην ασφάλεια ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τον «ανθρωπιστικό χώρο» που θεωρείται ευρύτερος πολιτικό, κοινωνικό ή γεωγραφικό χώρο εντός του οποίου τα άτομα εφαρμόζουν στρατηγικές αντιμετώπισης και επιβίωσης στο μέσον της σύγκρουσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο στρατός προσδιορίζει και διαχειρίζεται έργα ταχείας επίπτωσης και ασχολείται παροχή βοήθειας, οδηγώντας στη στρατιωτικοποίηση και τιτλοποίηση της βοήθειας. Όπως αναφέρθηκε, αυτός ο τύπος υπηρεσίας η διάταξη μετασχηματίζει τις προτεραιότητες βάσει των αναγκών σε πολιτικές ή στρατιωτικές Αναλόγως, η στάση της διεθνούς ανθρωπιστικής κοινότητας κυμαίνεται από δύσκολες και αμυντικές έως ανοιχτά εχθρικές σε πολλά από αυτά που έχουν προχωρήσει κάτω από το κεφάλαιο σταθεροποίησης. (BELLONI 2017, p.18.19)

Παρόλο που τα προβλήματα αυτά παρατηρούνται συχνά, λίγες συζητήσεις γίνονται για τις δυσκολίες που ανακύπτουν από τη σχέση μεταξύ της χρήσης της στρατιωτικής δύναμης και της πολιτικής διαδικασίας. Πρώτον, την ικανότητα των ΗΕ να συμμετάσχουν σε πολιτικές διαπραγματεύσεις αχρηστεύετε εάν οι διεθνείς δυνάμεις χρησιμοποιούνται για την επίτευξη μιας συγκεκριμένης πολιτικής πραγματικότητας επί τόπου. Είναι δύσκολο να ενεργεί ως ένας αμερόληπτος μεσίτης στην ειρηνευτική διαδικασία, προσπαθώντας παράλληλα να νικήσει ένα από τα μέρη στρατιωτικά. Δεύτερον, η επέκταση της εξουσίας του κράτους είναι συχνά ο στόχος της αποστολής. Στην πράξη, οι επιχειρήσεις του ΟΗΕ μπορούν να αποκλείσουν συγκεκριμένες πολιτικές λύσεις με συνεννοήσεις με τις κυβερνήσεις που έχουν αμφισβητηθεί. Η ατζέντα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το “peacebuilding” μπορεί υποφέρουν από την εγγύτητα μεταξύ των διεθνών παρεμβαινόντων και των κρατικών αρχών. Η δομική σχέση στις επιχειρήσεις σταθεροποίησης μεταξύ εξωτερικών παραγόντων και της κυβέρνησης υποδοχής εμποδίζει τη δέσμευση με μη κρατικούς φορείς των φορέων και της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, περιορίζοντας έτσι τη δυνατότητα συμβολής βιώσιμη ειρήνη. Τρίτον, η εξάρτηση από τη στρατιωτική δράση και τις αναπτυξιακές παρεμβάσεις μπορεί να εμποδίσει τη χρήση του απαραίτητου πολιτικού και διπλωματικού κεφαλαίου που απαιτείται για την επίτευξη πολιτικής συνοχής επίλυση. Το πιο ανησυχητικό είναι ότι η κυβέρνηση υποδοχής μπορεί να ερμηνεύσει τη στάση του ΟΗΕ για την καταπολέμηση πολέμου ως υποστηρικτική στην προσπάθεια νίκης σε στρατιωτικό ρόλο ενός μη κρατικού παίκτη και, ως εκ τούτου, μπορεί να αισθάνεται μικρή πίεση για να διαπραγματευτεί ένα πολιτικό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μη κρατικοί φορείς που στοχεύουν στρατιωτικά από την εξωτερική παρέμβαση μπορούν να απολαμβάνουν σημαντική λαϊκή υποστήριξη από τον τοπικό πληθυσμό, όπως η Al-Shabaab στη Σομαλία. Σε αυτούς τους τύπους περιπτώσεων, ακόμη και αν η εξέγερση είναι νικημένη, η κυβέρνηση που αναδεικνύεται νικηφόρα μπορεί ακόμα να θεωρηθεί παράνομη στα μάτια των πολιτών της. (BELLONI 2017, p.19)

Επιπλέον, είναι δύσκολο για τους κατοίκους της ασταθής περιοχής, να κατανοήσουν το ρόλο εκείνων που παρεμβαίνουν από τότε που η λογική σταθεροποίησης περιλαμβάνει ένα σιωπηρό ή ρητό κρατικό κεντρικό όραμα. «Η σταθεροποίηση των εύθραυστων καταστάσεων είναι συχνά μια άσκηση κρατικής

οικοδόμησης». Η εμπειρία με τις κρατικές “state-building” επιχειρήσεις έχει αποδείξει ότι η προσπάθεια ενίσχυσης της ικανότητας των κρατικών θεσμών μπορεί τελικά να οδηγήσει στην ενδυνάμωση καταστρεπτικών και διεφθαρμένων καθεστώτων. Πολλές εύθραυστες πολιτείες έχουν βιώσει το φαινόμενο της «κατάκτησης του κράτους» “state capture”. Η ενίσχυση του τομέα της κρατικής ασφάλειας, όπως στο Νότιο Σουδάν, συνέβαλε στην ικανότητα της κυβέρνησης να ζημιιά στον άμαχο πληθυσμό. Η ανάπτυξη ενός άκρως διεφθαρμένου, πελάτη κράτους σε καταστάσεις όπως όπως η Βοσνία, το Αφγανιστάν και το Νότιο Σουδάν συγκρούονται με τον στόχο σταθεροποίησης της δημιουργίας νόμιμων, υπεύθυνων και βιώσιμων οργανισμών. Έτσι, παρά τον μετασχηματιστικό λόγο, οι στόχοι ασφαλείας που σχετίζονται με την ύπαρξη κεντρικών αρχών, έχουν προτεραιότητα σε σχέση με την ανάπτυξη και τις ανησυχίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι δυτικές κυβερνήσεις, ήταν πρόθυμες να αναιρέσουν τις ανθρωπιστικές προσπάθειες, όταν αναπτύσσει σχέσεις μεν μια συγκεκριμένη κρατική αρχή, που θεωρείται σύμμαχος για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Η σταθερότητα δεν είναι ένας όρος χωρίς αξία, ο οποίος επηρεάζει εκείνους που λαμβάνουν την υποστήριξη. Στην περίπτωση της Σρι Λάνκα⁷⁰, για παράδειγμα, η σταθερότητα συνδέεται στενά με μια «ειρήνη των νικητών» “victors’ peace” που κυριαρχείται από τα κυβερνητικά συμφέροντα, παράλληλα με καταστροφικές ανθρωπιστικές συνέπειες, για τον άμαχο πληθυσμό. Στη ΛΔΚ, τα ΗΕ παρενέβησαν για να στηρίξουν την κυβέρνηση του Κονγκό⁷¹, η οποία έχει επανειλημμένα λογοκριθεί από ΔΟ για την κατάχρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης κινδυνεύουν να διακριθούν από την

⁷⁰ Η αυτονομιστική οργάνωση των Τίγρων για την Απελευθέρωση του Ταμίλ Ιλάμ (LTTE) στη Σρι Λάνκα ξεκίνησε να πολεμά το 1983 για την εγκαθίδρυση ενός ανεξάρτητου κράτους στις βόρειες και ανατολικές περιοχές της νησιωτικής χώρας. Οι ένοπλες συγκρούσεις της οργάνωσης με το στρατό της χώρας έληξαν το 2009. Στις 16 Μαΐου του 2009 ο πρόεδρος Ραγιαπάκσε ανακοίνωσε τη νίκη του κυβερνητικού στρατού επί των ανταρτών Ταμίλ, σηματοδοτώντας το τέλος ενός εμφυλίου που διήρκεσε σχεδόν 26 χρόνια. Σε έκθεσή του, που δόθηκε το 2015 στη δημοσιότητα, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ κατηγορήσει και τις δύο πλευρές του πολέμου ότι διέπραξαν ωμότητες, περιλαμβανομένων μαζικών δολοφονιών αμάχων, ειδικά τα τελευταία χρόνια του πολέμου. Η κυβέρνηση της Σρι Λάνκα αναγνώρισε το 2016, για πρώτη φορά ότι τουλάχιστον 65.000 άνθρωποι αγνοούνται μετά τον πόλεμο που μαινόταν επί 26 χρόνια με τους αντάρτες Τίγρεις των Ταμίλ, καθώς και εξαιτίας της εξέγερσης μιας αριστερής οργάνωσης.

⁷¹ Χιλιάδες άνθρωποι έχουν σκοτωθεί μέχρι σήμερα στην περιοχή Κασάι, όταν ξέσπασε το 2016, η νέα σύγκρουση στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Το Κονγκό είναι η χώρα της Αφρικής με τους περισσότερους εκτοπισμένους. Πάνω από 4 εκατομμύρια έχουν φύγει από τις εστίες τους. Λόγω της κρίσης, ο ΟΗΕ έχει δεσμεύσει 1,7 δις δολάρια για τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για το 2018, το τρίτο μεγαλύτερο ποσό χρημάτων δηλαδή μετά από αυτά που θα διαθέσει για τη Συρία και την Υεμένη.

ασφάλεια και τη σκληρή στρατηγική συμφέροντα, χάνοντας έτσι τον ευρύτερο ρόλο της οικοδόμησης της ειρήνης. Η εδραίωση της κρατικής εξουσίας μπορεί τελικά να επιδεινώσει τη σύγκρουση. (BELLONI 2017, p.19)

Μη στρατιωτικές λειτουργίες και μετασχηματιστικοί στόχοι.

Σε αυτό το είδος επιχείρησης, το καθήκον των στρατιωτικών φορέων είναι να στηρίξουν μια διαδικασία που βασίζεται στον πολίτη και επικεντρώνεται στην ενίσχυση των κρατικών θεσμών, της νομιμότητάς τους και της ικανότητάς τους να παρέχουν υπηρεσίες. Από αυτή την άποψη, η σταθεροποίηση είναι πρωταρχικός στόχος που περιλαμβάνει μεγαλύτερο ρόλο για τις μη στρατιωτικές δραστηριότητες καθώς και μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές προσεγγίσεις για τη μείωση του κινδύνου μιας υποτροπής στον πόλεμο. Οι στρατιωτικές κατευθυντήριες προσεγγίσεις σταθεροποίησης είναι κρατικο-κεντρικές και τείνουν να είναι βραχυπρόθεσμες και συντηρητικές, ενώ οι μη στρατιωτικές μέθοδοι είναι πιο συνεκτικές, μετασχηματιστικές και μακροπρόθεσμες και έχουν ως στόχο τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών φορέων. Από όλες αυτές τις σημαντικές πτυχές, η ενσωμάτωση θεωρείται το βασικό εργαλείο για την εξασφάλιση βιωσιμότητα. Οι προσπάθειες σταθεροποίησης θα χρειαστούν και τα δύο, να συμπεριλάβουν σε τοπικό επίπεδο και άτυπων θεσμικών οργάνων και να μετριαστεί το ενδεχόμενο επίπεδο αδιαφορίας σε υψηλότερα επίπεδα. (BELLONI 2017, p.20)

Οι πραγματικές ή αντιληπτικές αποτυχίες της διεθνούς παρέμβασης σε μέρη όπως το Ιράκ και το Αφγανιστάν, τα οποία θεωρούνται ευρέως ως δύο από τα πιο έντονα παραδείγματα, οδήγησαν σε μια αυξανόμενη εστίαση ανάπτυξη εσωτερικών ικανοτήτων για την αντιμετώπιση της αστάθειας του κράτους. Οριακά είναι δυνατόν να προσδιοριστούν σαφή κριτήρια για να καθοριστεί αν μια συγκεκριμένη ενέργεια είναι «αποτυχία», «επιτυχία» ή περισσότερα πιθανότατα, κάτι ενδιάμεσα. Ενώ το Ιράκ, με τη συνεχιζόμενη αστάθεια, εσωτερικές διαιρέσεις και τεράστιες απώλειες ανθρώπινης ζωής, είναι σαφώς μια αποτυχία, άλλες περιπτώσεις μπορεί να είναι πιο αμφισβητήσιμες. Για παράδειγμα, η Βοσνία αναγνωρίζεται συχνά ως η χώρα που αντιμετωπίζει οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα, αλλά υπήρξε ειρηνική για περισσότερα από δύο δεκαετίες και έχει σημειώσει σημαντικά ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης. Ακόμη και η

αμφιλεγόμενη περίπτωση του Αφγανιστάν θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως παράδειγμα ενός είδους "επιτυχίας" από τότε που ο Ταλιμπάν έχουν αφαιρεθεί από την εξουσία και οι νόμιμες εγχώριες αρχές, έχουν κυβερνήσει την πλειοψηφία του αφγανικού εδάφους εδώ και χρόνια. Ανεξάρτητα από την τελική αξιολόγηση οποιασδήποτε συγκεκριμένης αποστολής, η οποία μπορεί να παραμείνει αμφιλεγόμενη, οι ΔΟ και τα δυτικά κράτη είναι όλο και περισσότερο αβέβαια για την ικανότητά τους να οικοδομούν δημοκρατικά και νόμιμα ιδρύματα. Έχουν επίγνωση των αυξανόμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν από γεωπολιτικούς ανταγωνιστές όπως της Ρωσία, της Κίνα, της Σαουδικής Αραβίας και του Ιράν και, ως εκ τούτου, έχουν μετατοπίσει την εστίασή τους προς μια λιγότερο μετασχηματιστική ημερήσια διάταξη. Η ρητορική τόσο των ΔΟ όσο και των κρατών του ΟΟΣΑ εξακολουθεί να κάνει αναφορά στους μεγάλους στόχους δημοκρατικής λογοδοσίας, ανθρώπινων δικαιωμάτων και οικονομικής ανάπτυξης. Στην πράξη η σταθεροποίηση έχει εξελιχθεί με τη χρήση άλλων όρων και εκφράσεων, όπως η ανθεκτικότητα και η πολιτική προστασία, γεγονός που υποδηλώνει μια αλλαγή στις δυτικές μεθόδους προς την κατεύθυνση μιας λιγότερο φιλόδοξης ατζέντας. (BELLONI 2017, p.20)

Αυτή η ατζέντα απαιτεί ένα επίπεδο αυτοπεριορισμού από τους δυτικούς διεθνείς παράγοντες, καθώς και ανοικτό πνεύμα για «λύσεις» σε σύγκρουση που μπορεί να είναι λιγότερο από ικανοποιητική από την άποψη της φιλελεύθερης ειρήνης. Το πολιτικό περιβάλλον σε αυτά τα πλαίσια είναι πάντα ακατάστατο και μια βασική προσέγγιση είναι μια ευέλικτη προσέγγιση. Η σταθερότητα απαιτεί ένα μέρισμα ειρήνης όχι μόνο για την πολιτική ελίτ, αλλά και για τον πληθυσμό. Χωρίς ευκαιρίες απασχόλησης και παροχή βασικών υπηρεσιών, η απογοήτευση μπορεί να φτάσει στο σημείο που τροφοδοτεί την αστάθεια και την εξέγερση. Η μαζική απόλυση των μελών του κόμματος Baath,⁷² συμπεριλαμβανομένων εκείνων του στρατού, στο μετά το Σαντάμ Ιράκ, συνέβαλαν στην εξέγερση-αύξηση της τρομοκρατίας που μαστίσει τη Μέση Ανατολή από τότε. Αντίθετα, στα εύθραυστα κράτη με υπερπληθυσμό και αναποτελεσματικότητα, ο δημόσιος τομέας μπορεί να

⁷² Το Αραβικό Σοσιαλιστικό Κόμμα Μπάαθ (Arab Socialist Ba'ath Party) ήταν ένα πολιτικό κόμμα που ιδρύθηκε στη Συρία. Το κόμμα ευαγγελίζεται μπααθισμός (Μπάαθ σημαίνει «αναγέννηση» ή «ανάσταση»), η οποία είναι μια ιδεολογία ανάμειξη αραβικό εθνικιστικό, Παναραβισμός, αραβικό σοσιαλιστικό, και αντι-ιμπεριαλιστικά τα ενδιαφέροντα του. Ο Μπααθισμός ζητά την ενοποίηση του αραβικού κόσμου σε ένα ενιαίο κράτος. Το σύνθημά της, "Ενότητα, Liberty, Socialism", αναφέρεται στην αραβική ενότητα και την ελευθερία από τον μη-αραβικό έλεγχο και παρέμβαση.

είναι απαραίτητος για τη σταθερότητα. Η άλλη πλευρά του φαινομένου του “state capture”⁷³, περιλαμβάνει τη χρήση δημόσιων πόρων για την τροφοδοσία πελατειακών δικτύων. Για παράδειγμα, στη Βοσνία υπερβαίνει το 50% του ΑΕΠ⁷⁴ η διατήρηση μιας αναποτελεσματικής και διεφθαρμένης γραφειοκρατίας. Παρόλο που το ο δημόσιος τομέας μπορεί να συμβάλει ελάχιστα στην αποτελεσματικότητα της παροχής υπηρεσιών και της οικονομικής παραγωγικότητας, δραματικές περικοπές μπορεί να αποδειχθούν εξαιρετικά αποσταθεροποιητικές. Εδώ η ελεύθερη και προσανατολισμένη στην αγορά ατζέντα είναι σαφώς αντίθετη με την ανάγκη εξασφάλισης σταθερότητας. (BELLONI 2017, p.20)

Όπως υποδεικνύει αυτό το παράδειγμα, η σταθεροποίηση δίνει έμφαση στην ευελιξία, στην ευαισθητοποίηση των ιδιομορφιών του καθενός την κατάσταση και τον ρεαλισμό όσον αφορά τον εντοπισμό του ενδεχομένως καταλληλότερου εργαλείου παρέμβασης για κάθε περίπτωση. Είναι απαραίτητο να «επιτραπεί στη τοπική θεσμική ανάπτυξη να προχωρήσει πιο οργανικά και αποτελεσματικά αυθεντικά, με τους δικούς της τρόπους και με τον δικό της ρυθμό». Συνεπώς, η σταθεροποίηση κινείται πέραν αυτού το πρότυπο της φιλελεύθερης ειρήνης, προκειμένου να επικεντρωθεί στο τοπικό πλαίσιο. Ενώ οι φιλελεύθερες παρεμβάσεις ειρήνης τηρούν μάλλον κοντά σε μια τυποποιημένη συνταγή που περιλαμβάνει εργαλεία εκδημοκρατισμού και ελευθέρωσης, και έτσι να πάρει ως δικό τους από την πλευρά της προσφοράς στην παρέμβαση, η σταθεροποίηση τονίζει την πλευρά της ζήτησης της παρέμβασης και εκτιμά τις εξωτερικές ενέργειες όχι λόγω του σεβασμού των φιλελεύθερων αρχών, αλλά βάσει της πρακτικές συνέπειές τους. Αυτή η ρεαλιστική στροφή υποδηλώνει ότι οι καθολικές φιλελεύθερες αξίες πρέπει να προσαρμοστούν στις περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Στην πράξη, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα συνεχίζουν να

⁷³ Είναι ένας τύπος συστημικής πολιτικής διαφθοράς στην οποία τα ιδιωτικά συμφέροντα επηρεάζουν σημαντικά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του κράτους προς όφελός τους. Ο όρος «κρατική σύλληψη» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από την Παγκόσμια Τράπεζα για να περιγράψει την κατάσταση στις χώρες της Κεντρικής Ασίας που πραγματοποιούν τη μετάβαση από τον σοβιετικό κομμουνισμό . Συγκεκριμένα, εφαρμόστηκε σε καταστάσεις όπου μικρές διεφθαρμένες ομάδες χρησιμοποίησαν την επιρροή τους σε κυβερνητικούς αξιωματούχους για την κατάλληλη λήψη κυβερνητικών αποφάσεων προκειμένου να ενισχύσουν τις δικές τους οικονομικές θέσεις. αυτές οι ομάδες θα γίνονταν αργότερα γνωστές ως “business oligarchs”. (State capture 2018)

⁷⁴ Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ή ΑΕΠ) (Gross Domestic Product - GDP) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία σε διάστημα ενός έτους, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που παρήχθησαν εντός μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παρήχθη από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

ενημερώνονται διεθνώς συμμετοχή σε ευάλωτα κράτη, αλλά οι αξίες αυτές θα πρέπει να ακολουθούνται κατά περίπτωση. (BELLONI 2017, p.21)

Οι δραστηριότητες σταθεροποίησης βασίζονται και χτίζονται πάνω στους υφιστάμενους τοπικούς πόρους και δίκτυα. Οι διεθνείς αξιωματούχοι δεν θα πρέπει να αντικαταστήσουν τους τοπικούς, αλλά πρέπει να υποστηρίξουν την ανθεκτικότητα των τοπικών θεσμών και να ευνοήσουν την οικειοποίηση της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής μετάβασης προς σταθερή διακυβέρνηση. Είναι αυτονόητο ότι η εσωτερική κυριαρχία δεν είναι μια νέα αντίληψη των διεθνών παρεμβαινόντων. Αφηρημένα, αυτή η «εκ των κάτω προς τα πάνω» προσέγγιση της οικοδόμησης ειρήνης και ασφάλειας δεν αντικατοπτρίζει το φιλελεύθερο ενδιαφέρον για σεβασμό της ατομικής και ομαδικής αυτονομίας, αλλά μάλλον θεωρείται ως εργαλείο για την επίτευξη στόχων σταθεροποίησης. Για παράδειγμα, η Δυτική έμφαση στην ενίσχυση του κράτους πολιτικών και στρατιωτικών θεσμών στο Ιράκ αντικατοπτρίζει την αναγνώριση της αποτυχίας της φιλελεύθερης εξωτερικής παρέμβασης και την ανάγκη αποτελεσματικότερης καταπολέμησης του ισλαμικού ριζοσπαστισμού, παρά την εκτίμηση της αξίας αυτοδιοίκησης. (BELLONI 2017, p.21)

Έτσι, η σταθεροποίηση επιδιώκει τους στόχους της Δύσης, ενώ μετατοπίζει την πολιτική ευθύνη μακριά από τη Δύση των φορέων και των εγχώριων. Η σταθεροποίηση μοιράζεται με την ατζέντα της ανθεκτικότητας την ικανότητα για να δικαιολογήσει τη δυτική παρέμβαση αποφεύγοντας ταυτόχρονα τις κατηγορίες της νεοαποικιοκρατίας. Η πολιτική ευθύνη δίνεται τους εσωτερικούς στόχους παρέμβασης οι οποίοι, στο όνομα της αρχής της εγχώριας ιδιοκτησίας, είναι τότε υπεύθυνοι για να ορθοποδήσουν το εύθραυστο κράτος τους. Αυτή η προσδοκία συχνά μοιράζεται από τοπικές κυβερνήσεις αδύναμων και εύθραυστων κρατών που απαιτούν ολοένα και μεγαλύτερη ευθύνη για τη διαχείριση των δικών τους υποθέσεων και μπορεί να διαχειριστούν κάποιες (ή περισσότερες) από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν με επιτυχία. Για τους επικριτές της Δυτικής Ατζέντας ωστόσο, αυτή η εστίαση στις τοπικές υπηρεσίες, η συμφραζόμενη νομιμότητα και η τοπική κυριότητα αποκρύπτουν τις σχέσεις εξουσίας και θέματα λογοδοσίας. (BELLONI 2017, p.21)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Οι μείζονες προκλήσεις, για την ασφάλεια και σταθερότητα του σύγχρονου διεθνούς συστήματος, είναι οι εμφύλιοι πόλεμοι, οι περιπτώσεις κρατικής αποτυχίας και η ευρεία διάδοση της βίας.

Σταθερότητα και πώς μπορεί να επιτευχθεί η σχέση Έρευνας-Πολιτικής

Οι εξωτερικές παρεμβάσεις και ειρηνευτικές αποστολές έχουν πολλαπλασιαστεί τις τελευταίες δεκαετίες και το NATO συμμετείχε σε αρκετές από αυτές. Ωστόσο, η φιλόδοξη και εξαιρετικά μετασχηματιστική προσέγγιση που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1990 και ακολουθήθηκε στις περισσότερες αποστολές μέχρι πολύ πρόσφατα, έχει παρουσιάσει αμφίσημα αποτελέσματα.

Συγκεκριμένα, οι περιπτώσεις του Αφγανιστάν και του Ιράκ, αντιπροσώπευαν σημαντικές αρνητικές εμπειρίες, που έπεισαν τη διεθνή κοινότητα και το NATO να αναδιαμορφώσουν τόσο τους στόχους όσο και τα μέσα παρέμβασης σε περιοχές κρίσης. Οι συγκεκριμένες αποστολές, είχαν στόχο την εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών δυτικού τύπου, με βάση ένα κράτος δικαίου και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σήμερα οι λέξεις-κλειδιά φαίνεται να έχουν μεταβληθεί. «Σταθερότητα» και «ανθεκτικότητα» είναι όλο και περισσότερο οι όροι που περιγράφουν τους ζωτικούς στόχους, των σύγχρονων και μελλοντικών αποστολών, αλλά δεν είναι ακόμη σαφές ποια είναι η σταθερότητα και πώς θα επιτευχθεί. (COSTALLI 2017, p.25)

Στη συνέχεια, θα διερευνηθεί πώς η επιστημονική κοινότητα αντιμετωπίζει αυτή την έννοια με στόχο να αποσαφηνίσει τον όρο «σταθερότητα» και να εισηγηθεί προτάσεις σχετικά με το ρόλο του NATO σε ενδεχόμενες μελλοντικές αποστολές σταθεροποίησης.

Πρακτικές Απαιτήσεις Σταθερότητας

Καθώς δεν υπάρχει όπως περιγράψαμε κοινώς αποδεκτός ορισμός της σταθερότητας στην θεωρητικό επίπεδο, θα πρέπει να προσδιορίσουμε τα πρακτικά χαρακτηριστικά αυτής.

Η σταθεροποίηση σημαίνει την κατανόηση των προοπτικών των διαφόρων μερών της σύγκρουσης και την ανάπτυξη ενός πολιτικού σχεδίου που έχει επίγνωση αυτών των διαφορών, αντί να υιοθετηθεί μια μονομερής προσέγγιση. Επιπλέον, παρόλο που η σταθερότητα αναδεικνύεται ως μια έννοια βασισμένη στην ασφάλεια, δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με στρατιωτικά εργαλεία. Οι αποστολές σταθεροποίησης πρέπει να εφαρμόσουν μια συνολική προσέγγιση, που σημαίνει εργασία σε διαφορετικά επίπεδα (εθνικά - τοπικά, στρατηγικά - επιχειρησιακά) και σε διαφορετικές διαστάσεις. Σε παλιότερες αποστολές παρατηρήθηκε, στρατιωτικό προσωπικό συχνά να εργάζεται στην επίλυση πολιτικών προβλημάτων για τα οποία δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένο να αντιμετωπίσει. Αυτό ήταν εν μέρει λόγω του γεγονότος ότι δεν υπήρχαν επαρκείς ανθρώπινοι πόροι τόσο σε ποιότητα όσο και σε ποσότητα, στην πολιτική ιδίως συνιστώσα των αποστολών. (COSTALLI 2017, p.26)

Χρόνος και τόπος επέμβασης: δυο αμφιλεγόμενα θέματα

Δύο ζητήματα αξίζουν περαιτέρω συζήτησης αν και δεν συνδέονται στενά με τον ορισμό της σταθερότητας. Το πρώτο ζήτημα είναι το χρονοδιάγραμμα.

Οι αποστολές σταθεροποίησης πρέπει να προγραμματιστούν και να προσαρμοστούν με μεγάλο χρονικό ορίζοντα. Συχνά αποστολές σταθεροποίησης τείνουν να εγκαταλείψουν πρόωρα τις χώρες στις οποίες παρενέβησαν, λόγω πολιτικών πιέσεων στο εσωτερικό τους, δημοσιονομικών περιορισμών ή διαφωνιών μεταξύ των κρατών που συνθέτουν την αποστολή. Είναι αδύνατον να καθοριστεί η σωστή διάρκεια της αποστολής σταθεροποίησης προτού αντιμετωπιστεί η συγκεκριμένη κατάσταση στην πράξη, αλλά η επίτευξη της πραγματικής σταθερότητας μπορεί να διαρκέσει αρκετά χρόνια. Η διάρκεια της αποστολής εξαρτάται εν μέρει από το νόημα που δίνεται στην έννοια της σταθερότητας στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αποστολής, από την άλλη πλευρά, εξαρτάται από το γεγονός ότι οι λύσεις και οι ενέργειες που απαιτούνται για τη σταθεροποίηση της κατάστασης σε σύντομο χρονικό διάστημα, συχνά πρέπει να αναπροσαρμόζονται, διότι μπορεί να είναι επιζήμιες μακροπρόθεσμα. (COSTALLI 2017, p.27)

Το δεύτερο θέμα που χρήζει διερεύνησης, είναι εάν το NATO πρέπει πραγματικά να εκτελέσει-μεταχειριστεί αποστολές σταθεροποίησης σε χώρες που δεν είναι μέλη της Συμμαχίας (εκτός περιοχής δράσης). Πρόκειται για ένα εξαιρετικά πολιτικό ζήτημα στο οποίο μερικοί εντοπίζουν τις αποστολές σταθεροποίησης ως θεμελιώδες καθήκον του NATO και ως έναν τρόπο πρόληψης μελλοντικών απειλών για τα μέλη της Συμμαχίας, συμπεριλαμβανομένης της διεθνούς τρομοκρατίας. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι το NATO θα πρέπει να επικεντρωθεί σε πιο παραδοσιακά και τυπικά στρατιωτικά καθήκοντα, σε αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 5 του NATO. (COSTALLI 2017, p.27)

Επανασχεδιασμός μελλοντικών αποστολών σταθεροποίησης.

Σε μια προσπάθεια διαφορετικής προσέγγισης του όρου και μετά από μια προσεκτική ανάλυση των αποστολών σταθεροποίησης του NATO, αναγνωρίστηκαν τα ακόλουθα διδάγματα και προτάσεις.

Πρώτων η έλλειψη λεπτομερούς ορισμού της σταθερότητας, δεν είναι ένα κρίσιμο πρόβλημα, εάν οι αποστολές σταθεροποίησης κινηθούν προς την κατεύθυνση παροχής εξειδικευμένων λύσεων και πρωτοβουλιών σε διαφορετικές καταστάσεις. Η έννοια της σταθερότητας, αλλάζει ανάλογα με το γεωγραφικό πλαίσιο και τις χρονικές φάσεις της αποστολής. Η προσαρμοσμένη προσέγγιση πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί λαμβάνοντας υπόψη και συνδυάζοντας την εθνική και τοπική πολιτική δυναμική. Οι προσεγγίσεις «από κάτω προς τα πάνω»⁷⁵ και «από πάνω προς τα κάτω»⁷⁶ πρέπει να χρησιμοποιούνται μαζί σε όλες τις φάσεις. Εστιάζοντας μόνο σε θέματα μακροδομών⁷⁷ που παραβλέπουν τις μικρο-θεμελιώσεις της βίας είναι μια αυτοκαταστροφική στρατηγική γιατί ποτέ δεν επιτρέπει στις αποστολές να επιτύχουν πραγματική σταθερότητα. Εστιάζοντας μόνο στην δυναμική των τοπικών πολιτικών οικονομικών δυνατοτήτων χωρίς μια

⁷⁵ Η προσέγγιση από «κάτω προς τα πάνω» “bottom-up” είναι ένας τύπος επεξεργασίας πληροφοριών που βασίζεται σε εισερχόμενα δεδομένα από το περιβάλλον για να σχηματίσει μια αντίληψη. Αυτή η στρατηγική, συχνά μοιάζει με ένα μοντέλο “σπόρων”, σύμφωνα με το οποίο οι αρχές-εκκίνηση είναι μικρές αλλά τελικά μεγαλώνουν με πολυπλοκότητα και πληρότητα.

⁷⁶ Μια προσέγγιση από την «κορυφή προς τα κάτω» “top-down” (επίσης γνωστή ως σταδιακή σχεδίαση και σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιείται ως συνώνυμο της αποσύνθεσης) είναι ουσιαστικά η διάσπαση ενός συστήματος για να αποκτήσει γνώσεις στα σύνθετα υποσυστήματα του, με τρόπο αντίστροφης μηχανικής “reverse engineering”.

⁷⁷ Στην κοινωνιολογία, οι μακροδομές “macrostructures”, συχνά απλά ονομάζονται «δομή», αντιστοιχούν στη γενική οργάνωση της κοινωνίας, η οποία περιγράφεται σε ένα αρκετά μεγάλο επίπεδο, που περιλαμβάνει για παράδειγμα κοινωνικές ομάδες, οργανώσεις, θεσμούς, έθνη-κράτη και τις αντίστοιχες ιδιότητες και σχέσεις τους.

γενική άποψη της χώρας δημιουργούνται διαφορές, που πιθανώς μελλοντικά, θα οδηγήσουν σε νέα αστάθεια. (COSTALLI 2017, p.27)

Δεύτερον, η στρατιωτική συνιστώσα των αποστολών σταθεροποίησης, πρέπει να συμπεριληφθεί σε ένα ευρύ πολιτικό σχέδιο. Το πολιτικό σχέδιο πρέπει να καθορίσει την τελική κατάσταση της αποστολής “end state of the mission”. Η τελική κατάσταση είναι μια κατάσταση στην οποία οι ντόπιοι θα μπορούν να λύσουν τις αντιθέσεις και τις συγκρούσεις τους χωρίς να καταφύγουν στη βία, αλλά τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της τελικής κατάστασης πρέπει να μελετηθούν και να οριοθετηθούν κατά περίπτωση. Η πολιτική επίλυση πρέπει να είναι περιεκτική, προς το συμφέρον όλων για την επίτευξη συμφωνίας. Τέλος, το πολιτικό πλαίσιο πρέπει να ελέγχεται συνεχώς και να αναδιαμορφώνεται, ακόμη και μετά από χρόνια. Οι αρχικές ρυθμίσεις ενδέχεται να μην είναι οι βέλτιστες και να απαιτούνται τροποποιήσεις. (COSTALLI 2017, p.28)

Τρίτων σε περίπτωση που τα μέλη της Συμμαχίας αποφασίσουν να παρέμβουν και να σταθεροποιήσουν τρίτες χώρες, το NATO θα πρέπει να διαδραματίσει έμμεσο και «ελάχιστο» ρόλο. Συγκεκριμένα δεν θα πρέπει πλέον να ασχολείται με σύνθετα, εξαντλητικά εγχειρήματα οικοδόμησης, αλλά θα πρέπει να συμβάλλει σε πολυδιάστατες αποστολές, που εκτελούν συγκεκριμένα καθήκοντα και παρέχοντάς «εξειδικευμένη τεχνογνωσία». Η σταθεροποίηση μιας χώρας συνεπάγεται την εφαρμογή πολιτικών, σε πολλά διαφορετικά πεδία, αλλά το NATO θα πρέπει να περιορίζεται στις στρατιωτικές υποθέσεις και στην παροχή ασφάλειας. Σε αυτά τα πεδία το NATO μπορεί να υπολογίζει σε σαφές πλεονεκτήματα έναντι άλλων ΔΟ. Επιπλέον, το NATO μπορεί να παράσχει “SA”⁷⁸,

⁷⁸ Επίγνωση της κατάστασης “situational awareness” ή “situation awareness” (SA) είναι η αντίληψη της περιβάλλουσας κατάστασης, στοιχείων και γεγονότων σε σχέση με το χρόνο ή το χώρο, η κατανόηση του νόηματός τους και η προβολή τους μελλοντικά. Ο όρος μπορεί να εντοπιστεί στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου αναγνωρίστηκε ως μια κρίσιμη ικανότητα για τα πληρώματα σε στρατιωτικά αεροσκάφη. Στις μέρες μας, ο όρος ως “SA” χρησιμοποιείται κατά κόρων στην Πολεμική Αεροπορία καταδεικνύοντας την κατάσταση στην οποία, ο κάτοχος του όρου έχει την πλήρη εικόνα της τακτικής κατάστασης αλλά και τον έλεγχο όλων των άλλων.

Στο Wikipedia διαβάζουμε για τον επίσημο ορισμό ότι χωρίζεται σε τρία τμήματα: την αντίληψη των στοιχείων στο περιβάλλον, την κατανόηση της κατάστασης και την προβολή της στο μέλλον. Οι τρεις πτυχές του “SA” επικεντρώθηκαν στην έρευνα: SA states, SA systems και SA processes.

SA states αναφέρει την πραγματική επίγνωση της κατάστασης.

SA systems αναφέρεται στην κατανομή του SA σε ομάδες και μεταξύ αντικειμένων στο περιβάλλον και στην ανταλλαγή SA μεταξύ των τμημάτων του συστήματος.

SA processes αναφέρονται στην ενημέρωση του SA των κρατών και στο τι καθοδηγεί στην αλλαγή στιγμή τη στιγμή του SA.

ως κέντρο συλλογής πληροφοριών και ανταλλαγής εμπειριών, όπου τα μέλη και οι εταίροι μπορούν να ανταλλάσσουν προβολές. (COSTALLI 2017, p.28)

Ουσιαστικά, το NATO θα πρέπει συνέχιση της συμβολή του στις αποστολές σταθεροποίησης, αλλά η σταθερότητα θα πρέπει να σχεδιαστεί με πιο ευέλικτο τρόπο και το μικρότερο αποτύπωμα επέμβασης. Συνεπώς, ο ρόλος του NATO θα πρέπει να περιορίζεται στην παροχή συγκεκριμένων στοιχείων και στην εκτέλεση περιορισμένων καθηκόντων.

Διεθνείς ενδιαφερόμενοι: Προκλήσεις και ευκαιρίες

Η αλληλεπίδραση μεταξύ διεθνώς ενδιαφερομένων, τόσο στρατιωτικών όσο και πολιτικών, βρίσκεται στο επίκεντρο πολλών επιστημονικών συζητήσεων καθώς και άλλων σχετικών με τις επιχειρήσεις σταθερότητας. Πολλές από τις πρόσφατες συνόδους κορυφής του NATO τόνισαν τη σημασία αυτής της αλληλεπίδρασης και ο πρώην γενικός γραμματέας NATO, Άντερς Φογκ Ρασμούσεν⁷⁹, την ονόμασε ακόμη και ως το κύριο μάθημα από το Αφγανιστάν:

«Οι ημέρες κατά τις οποίες ο στρατός θα μπορούσε να νικήσει τον εχθρό, στη συνέχεια να παραδώσει τη σκυτάλη στους πολίτες και να πάει στο σπίτι του, είναι παρελθόν για μας ... Και το Αφγανιστάν δεν είναι μοναδικό. Υπάρχουν σήμερα 16 σημαντικές ένοπλες συγκρούσεις. Όλες είναι εντός κρατών, παρά μεταξύ κρατών. Σε πολλές περιπτώσεις, οι βασικοί πυλώνες της κοινωνίας πρέπει να ξαναχτιστούν. Αυτό σημαίνει ότι οι στρατιωτικοί και οι πολίτες πρέπει να συνεργάζονται πολύ πιο στενά από όσο στο παρελθόν». (RIETJENS 2017, p.32)

Σε μια προσπάθεια θεσμοθέτησης της αλληλεπίδρασης μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών φορέων πολλές χώρες και υπερεθνικοί θεσμοί έχουν αναπτύξει τις δικές τους ιδέες-θεωρίες. Σε εθνικό επίπεδο, οι κυβερνήσεις αναφέρονται σε αυτές όπως η προσέγγιση “3D”⁸⁰ (Άμυνα, Διπλωματία και

⁷⁹ Ο Άντερς Φογκ Ρασμούσεν (Anders Fogh Rasmussen) ήταν δανός πολιτικός. Εξετέλεσε 24ος Πρωθυπουργός της Δανίας (Νοεμβρίου 2001 έως Απρίλιο του 2009) και 12ος Γενικός Γραμματέας του NATO (Αύγουστο του 2009 έως Τον Οκτώβριο του 2014). Σήμερα είναι Διευθύνων Σύμβουλος της πολιτικής συμβουλευτικής εταιρίας Rasmussen Global. (RAMUSSEN GLOBAL 2018)
Στις 27 Μαΐου 2016 ο Anders Fogh Rasmussen έγινε εξωτερικός σύμβουλος “ non-staff advisor” του Προέδρου της Ουκρανίας Poroshenko (5^{ος} υπηρετών πρόεδρος της Ουκρανίας ανέλαβε καθήκοντα του 7 Ιουνίου 2014) (RAMUSSEN GLOBAL/THE UKRAINE INITIATIVE 2018)

⁸⁰ “3D-approach” (Defense, Diplomacy and Development),

Ανάπτυξη), η «ολοκληρωμένης κυβέρνησης» “WGA”⁸¹, ενώ σε υπερεθνικό επίπεδο, οι οργανώσεις τις χαρακτηρίζουν ως την ολοκληρωμένη προσέγγιση (NATO comprehensive approach) ή την «ολοκληρωμένη προσέγγιση» (UN και EU integrated approach). (RIETJENS 2017, p.32)

Παρόλες τις προσπάθειες, η αλληλεπίδραση μεταξύ διεθνών στρατιωτικών και πολιτικών φορέων παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αυτοσχεδιαστικές, ρεαλιστικές και ad hoc⁸². Όταν συναντιούνται στο χώρο του θεάτρου επιχειρήσεων, το προσωπικό επεξεργάζεται λύσεις, που ξεπερνούν τις διαφορές για το κοινό καλό. Ως εκ τούτου, ο συντονισμός εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου, ανταποκρινόμενος στις συγκεκριμένες ανάγκες επιτόπου. Κάποιοι υποστηρίζουν αυτή την προσέγγιση, καθώς επιτρέπει την ευελιξία σε δυναμικά εξελισσόμενες περιστάσεις, αξιοποιώντας τις εμπειρίες τους για να γίνουν περισσότερο αποτελεσματικοί. (RIETJENS 2017, p.32)

Αντιμετώπιση της πολιτικό-στρατιωτικής αλληλεπίδρασης

Η έννοια της αλληλεπίδρασης σημαίνει διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς οργανισμούς και σε μεμονωμένες χώρες. Τα ΗΕ, προσδιόρισαν τρία μεγάλα επίπεδα αλληλεπίδρασης, μεταξύ πολιτών και στρατιωτικών οργανισμών: συνεργασία, συντονισμός και συνύπαρξη. Υποστηρίζουν ότι, ενώ η συνεργασία είναι πιο εύκολη που επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια της ειρήνης (π.χ. κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης ή των ασκήσεων), σε καταστάσεις σύγκρουσης το χάσμα μεταξύ πολιτών και στρατιωτικών δραστηριοτήτων μειώνει τον

⁸¹ Η Ολοκληρωμένη Κυβέρνηση “Whole-of-Government Approach” (“WGA”) ή η «ολοκληρωμένη προσέγγιση», αναφέρεται στις κοινές δραστηριότητες που εκτελούνται από διάφορα Υπουργεία, Δημόσιες Διοικήσεις και Δημόσιους Φορείς προκειμένου να παράσχουν μια κοινή λύση σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή ζήτημα. Η πρώτη αναφορά σε αυτή την επιχειρησιακή προσέγγιση βρίσκεται στη διοίκηση του Tony Blair στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στη συνέχεια αναφέρθηκε ως Συνδυσασμένη Κυβέρνηση “Joined-Up-Government” (“JG”). Μέσω της μεθοδολογίας αυτής η Κυβέρνηση προσπάθησε να ξεπεράσει το υφιστάμενο πρόβλημα του διαμερισματοποίησης μέσα στις άκαμπτες δομές των δημόσιων θεσμών, παρεμποδίζοντας τη χρήση των υφιστάμενων πόρων και κινήτρων. (OECD Journal on Development 2006)

⁸² Κατά το Διεθνές Δίκαιο, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα οι αποφάσεις των διεθνών θεσμικών οργάνων είναι ad hoc. Για παράδειγμα οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ που εκδόθηκαν για Κύπρο, Ιράκ, προσφυγικά ζητήματα κ.λπ. ήταν ad hoc. Επίσης οι διάφορες ένοπλες μονάδες του ΟΗΕ (οι λεγόμενοι κυανόκρανοι) είναι ουσιαστικά μονάδες ad hoc.

Στις Διεθνείς σχέσεις, όλες οι συνομολογούμενες συνθήκες, ή διασκέψεις, ή συναντήσεις κορυφής είναι ad hoc, καθώς επίσης και τα θέματα συζήτησης σ’ αυτές. Η συγκρότηση για παράδειγμα των νατοϊκών μονάδων στις επιχειρήσεις στην άλλοτε Γιουγκοσλαβία και το Ιράκ ήταν ad hoc.

συντονισμό στο επίπεδο συνύπαρξης έως και απομάκρυνσης. (RIETJENS 2017, p.34)

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των διεθνών στρατιωτικών και μη στρατιωτικών φορέων, είναι μια μορφή συνοχής, μεταξύ των υπηρεσιών ή ολόκληρης κυβερνητικής προσέγγισης. Οι περισσότεροι φορείς στον τομέα τους, αντιμετωπίζουν πιέσεις όσον αφορά, το χρόνο, το προσωπικό και τους πόρους. Αυτό μπορεί να είναι ένα κίνητρο για την υιοθέτηση μιας συνολικής προσέγγισης, αλλά είναι επίσης και ένας περιοριστικός παράγοντας. Το τέλειο σχέδιο δεν υπάρχει, ούτε ο τέλειος μηχανισμός συντονισμού. Υπάρχουν όρια για τον πόσο συντονισμό μπορεί και πρέπει να εμπλέξει κάποιος, εν μέσω μιας κρίσης. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση είναι ένα μέσο για το τέλος, όχι αυτοσκοπός. (Friis and Jarmyr 2008)

Στην πολιτικό-στρατιωτική αλληλεπίδραση, εντοπίζονται τρία επαναλαμβανόμενα πρότυπα στην φάση προετοιμασίας και παρατίθενται στη συνέχεια: (1) δόγματα και εγχειρίδια, (2) κατάρτιση και εκπαίδευση, και (3) πολιτικοστρατιωτικός σχεδιασμός.

Δόγματα και εγχειρίδια

Σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, οι χώρες και οι οργανώσεις έχουν αναπτύξει πολιτική καθώς και δόγματα και εγχειρίδια. Αυτά θα πρέπει να συνεισφέρουν στο πλαίσιο σχέσεων των διεθνών φορέων που είναι αναπτυγμένη την περιοχή επιχειρήσεων.

Το NATO, έχει αναπτύξει αρκετά σχετικά έγγραφα. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται ο οδηγός Σχεδιασμού Ολοκληρωμένης Προσέγγισης (COPD⁸³), της Κοινής Δημοσίευσης για την Πολιτικοστρατιωτική Συνεργασία (AJP 3.19⁸⁴) και την MC 411⁸⁵ που ασχολείται με τη στρατιωτική πολιτική στον πολιτικό-

⁸³ Comprehensive Approach Planning Directive (COPD) (SHAPE 2013)

⁸⁴ Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation (AJP 3.19) (NSO 2018)

⁸⁵ MC 411/1 NATO Military Policy on Civil-Military Co-operation (NATO, MC 411/1 2002)

στρατιωτικό τομέα της συνεργασία (CIMIC⁸⁶) και την πολιτική-στρατιωτική αλληλεπίδραση (CMI⁸⁷).

Αυτός ο τύπος καθοδήγησης, είτε με τη μορφή πολιτικής είτε με επιχειρησιακό τρόπο σε δόγματα ή εγχειρίδια, εντούτοις έχει τα ελαττώματά του.

Πρώτον, οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις, είναι εγγενώς δύσκολες. Δεν υπάρχει αποδεδειγμένη γνώση ούτε και σταθερά πρότυπα σχετικά με τον τρόπο επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων. Αυτή η αδυναμία καθιστά δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αναπτυχθεί καθοδήγηση, στην ίδια ένταση, μορφή και σχήμα που έχουν χρησιμοποιηθεί στην εκπαίδευση για τους περισσότερους στρατιώτες.

Δεύτερον, τα δόγματα και τα εγχειρίδια αναπτύσσονται σχεδόν εξ ολοκλήρου από το προσωπικό της άμυνας. Ως αποτέλεσμα, οι απόψεις και οι ανησυχίες των πολιτικών παραγόντων, όπως οι ΜΚΟ, οι ΔΟ ή οι ιδιωτικές στρατιωτικές επιχειρήσεις, περιλαμβάνονται μόνο σε περιορισμένο βαθμό.

Τρίτον, δεδομένου ότι η χάραξη πολιτικής είναι το αποτέλεσμα της μη στρατιωτικών διεργασιών, η πολιτική, της θεωρίας ή της κατευθυντήριας γραμμής που αναπτύσσεται, αντικατοπτρίζει τα συμφέροντα και την ισορροπία ισχύος μεταξύ των μελών μιας συγκεκριμένης πολιτικής οργάνωσης. Είναι επομένως περισσότερο ένας καθρέφτης των συμφερόντων των κρατών μελών της οργάνωσης παρά ένα πρόγραμμα προώθησης των συμφερόντων του έθνους υποδοχής και των πολιτών του. Τέταρτον και τελευταίο, τα έγγραφα καθοδήγησης συχνά παρέχουν μια γενικότητα, "one size fits all" προσεγγίσεις, παραβλέποντας έτσι τις διαφορές στις καταστάσεις όπως στη γεωγραφία, το χρόνο ή τους φορείς. (RIETJENS 2017, p.35)

Ως αποτέλεσμα αυτών των αδυναμιών, πολλοί εκπρόσωποι διεθνών φορέων έρχονται αντιμέτωποι με προκλήσεις που δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς στα εγχειρίδια και έγγραφα οδηγούς. Ένας από τους κύριους μηχανισμούς για την

⁸⁶ Civil - Military Cooperation Centre of Excellence (CCOE), CIVIL-MILITARY CO-OPERATION (CIMIC) (CCOE, CIMIC Field Handbook 4th Edition 2016) Το CIMIC ορίζεται ως «Ο συντονισμός και η συνεργασία, προς υποστήριξη της αποστολής, μεταξύ του Διοικητή του NATO και των πολιτικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου του εθνικού πληθυσμού και των τοπικών αρχών, καθώς και διεθνών, εθνικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων καθώς και των υπηρεσιών». "MC 411/1 (Final), NATO Military Policy for CIMIC, 17 Jul 01 & AJP-9 NATO CIVIL-MILITARY CO-OPERATION (CIMIC) DOCTRINE Jul 03.

⁸⁷ Civil-Military Interaction (CMI)

αντιμετώπιση μιας τέτοιας περιορισμένης καθοδήγησης είναι, το προσωπικό που αναπτύσσεται στο πεδίο επιχειρήσεων, να εκπαιδεύεται και να επιμορφώνεται. (RIETJENS 2017, p.35)

Η ακόλουθη ενότητα αντιμετωπίζει αυτό το θέμα.

Κατάρτιση και εκπαίδευση

Εκπαιδεύσου όπως θα πολεμήσεις “Train as you fight”. Ήδη το 1973, ο πρώτος διοικητής της US Army’s TRADOC⁸⁸, τόνισε ότι ήταν απαραίτητο να εκθέσουν τους στρατιώτες σε ρεαλιστικές συνθήκες πεδίου μάχης πριν βιώσουν πραγματική μάχη. Κάτι τέτοιο θα βελτίωνε την προετοιμασία των στρατιωτών και επομένως τις ικανότητές τους, καθιστώντας τους μακροπρόθεσμα αποτελεσματικότερους. Αυτή η πίστη ήταν ευρέως διαδεδομένη και οδήγησε στην ανάπτυξη νέων μεθόδων κατάρτισης και μια φιλοσοφία που συχνά αναφέρεται ως «εκπαιδεύσου όπως θα πολεμήσεις». (RIETJENS 2017, p.35)

Ιδιαίτερα μετά από την εκστρατεία για το Αφγανιστάν, έχουν αναληφθεί αρκετά υποσχόμενες πρωτοβουλίες με σκοπό να γεμίσουν αυτό το κενό. Αυτές οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν τα μαθήματα κατάρτισης που προσφέρουν τα διαπιστευμένα από το NATO Cimic κέντρα αριστείας⁸⁹. Επίσης, διάφορα παιχνίδια με προσομοίωση όπως το Go4It⁹⁰ έχουν αναπτυχθεί για να δημιουργήσουν μια βαθύτερη κατανόηση της δυναμικής της ολοκληρωμένης προσέγγισης “comprehensive approach”. (LUCIUS and RIETJENS 2016, p.278)

Εκτός από τα εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης, οι χώρες έχουν συμπεριλάβει την πολιτική-στρατιωτική αλληλεπίδραση στις ασκήσεις τους ή

⁸⁸ Η United States Army Training and Doctrine Command (TRADOC) ιδρύθηκε 1 Ιουλίου του 1973. Είναι επιφορτισμένη με την επίβλεψη της εκπαίδευσης των στρατιωτικών δυνάμεων και την ανάπτυξη επιχειρησιακού δόγματος. Η επίσημη δήλωση αποστολής για το TRADOC αναφέρει: Η Εκπαίδευση και η Διοίκηση Διδασκαλίας αναπτύσσει, εκπαιδεύει και διδάσκει στρατιώτες, πολίτες και ηγέτες. Υποστηρίζει την κατάρτιση μονάδων και σχεδιάζει, κατασκευάζει και ενσωματώνει ένα ευέλικτο μίγμα δυνατοτήτων, σχηματισμών και εξοπλισμού για την ενίσχυση του αμερικανικού στρατού ως δύναμη αποφασιστικής δράσης της Αμερικής. (TRADOC 2018)

⁸⁹ Το Civil-Military Cooperation Centre of Excellence (CIMIC COE ή CCOE) είναι ένα πολυεθνικό χορηγούμενο, αναγνωρισμένο από το NATO κέντρο αριστείας. Παρέχει προστιθέμενη αξία, καινοτόμες και έγκαιρες συμβουλές και εμπειρογνώμοσύνη για θέματα σχετικά με το CIMIC τόσο για πολιτικούς όσο και στρατιωτικούς πελάτες. Επιπλέον μαθήματα γίνονται στο γερμανικό CIMIC Competence Center (CCC) στο Νιένμπουργκ της Γερμανίας και στο Australian Civil-Military Centre (ACMC). (CCOE, CIMIC 2018)

⁹⁰ Βλέπε: <https://www.nlr.nl/downloads/gcam---a-modeling-approach-to-the-comprehensiv.pdf>

ακόμη καλύτερα έχουν αφιερώσει ολόκληρες ασκήσεις⁹¹, αξιολογήσεις⁹² στο θέμα. Οι περισσότερες από αυτές τις ασκήσεις, ωστόσο, παρατηρούν συχνά μια ανισορροπία στους πόρους. Αυτό δεν σχετίζεται μόνο στο προσωπικό αλλά και στα οικονομικά και στον διαθέσιμο χρόνο για την προετοιμασία της άσκησης. Από αυτή την άποψη, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στις στρατιωτικές οργανώσεις συχνά απαιτείται να εκπαιδευτούν κατά τη διάρκεια της ειρήνης. Για τις υπηρεσίες του ΟΗΕ, ΔΟ και ΜΚΟ, όμως, αυτό δεν συμβαίνει, κυρίως επειδή είναι μια πολυτέλεια που από την άποψη του χρήματος και του χρόνου δεν είναι εφικτή. (RIETJENS 2017, p.36)

Παράλληλα με τη σταδιακή προσαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης και ασκήσεων, προγραμμάτων σπουδών σε στρατιωτικούς ακαδημαϊκούς και πανεπιστήμια άρχισαν να δίνουν σταδιακά, μεγαλύτερη προσοχή, στην πολυπλοκότητα της δημιουργίας σταθερότητας και ιδιαίτερως στην αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών δυνάμεων. (RIETJENS 2017, p.36)

Μια άλλη εξέχουσα πρόκληση για αυτού του είδους των πολιτικοστρατιωτικών σχέσεων είναι η διαφορά στις οργανωτικές τους δομές. Οι οργανωτικές δομές των στρατιωτικών των ΔΟ και των ΜΚΟ είναι ως επί το πλείστον αντίθετες. Τα στρατιωτικά ιδρύματα και τα θεσμικά όργανα αποδίδουν μεγάλη αξία στις εντολές και τον έλεγχο (C2⁹³), τις ιεραρχικές οργανωτικές δομές από πάνω προς τα κάτω και σαφείς γραμμές εξουσίας, πειθαρχίας και λογοδοσίας. (RIETJENS 2017, p.37)

Με συνεχή και πολλαπλά σημεία διεπαφής, το στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό ερμηνεύει τον κόσμο μέσα από το φακό της δικής του κουλτούρας. Η έλλειψη εξοικείωσης με τις διαφορές, που ενσωματώνονται στις οργανωτικές τους κουλτούρες, αποτελεί ένα πεδίο αναπαραγωγής, παρεξηγήσεων και ανεπαρκούς

⁹¹ Βλέπε : <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6393-askhsh-%C2%ABgordian-knot-2017%C2%BB.html> Άσκηση «GORDIAN KNOT 2017».

Βλέπε: <https://forsvaret.no/en/exercise-and-operations/exercises/joint-viking> Άσκηση Joint Viking 2017 σε αυτή τη διεξοδική άσκηση διαχείρισης κρίσεων οι συμμετέχοντες ξεπέρασαν τους 8000.

⁹² Βλέπε : <http://www.armynow.net/trident-jaguar-oloklhrvthke-axiologish-nrdc-diakladiko-strathgeio/> «TRIDENT JAGUAR 2018»: Ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση του NRDC-GR ως διακλαδικό στρατηγείο

⁹³ Η εντολή και ο έλεγχος "Command and control" (C2) είναι ένα σύνολο οργανωτικών και τεχνικών χαρακτηριστικών και διαδικασιών που χρησιμοποιεί ανθρώπινους, φυσικούς και πληροφοριακούς πόρους για την επίλυση προβλημάτων για την πραγματοποίηση αποστολών και για την επίτευξη των στόχων ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης. Ο όρος αναφέρεται συχνά σε ένα στρατιωτικό σύστημα.

συντονισμού και συνεργασίας. Τέλος, όλοι οι συντελεστές πρέπει να μάθουν να σέβονται τη συμπεριφορά και την κουλτούρα του άλλου. (RIETJENS 2017, p.37)

Πολιτικοστρατιωτικός σχεδιασμός

Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε σημαντική αύξηση των πολιτικών εκπροσώπων που εργάζονται σε περιοχές αποστολών που ανήκαν σε άλλα τμήματα εκτός του Υπουργείου Άμυνας της χώρας.

Αυτοί οι εκπρόσωποι περιλαμβάναν, αστυνομικούς και γενικά δυνάμεις ασφαλείας (μονάδες ελέγχου των συνόρων κ.λπ.), πολιτικούς συμβούλους (POLAD⁹⁴), πολιτιστικούς συμβούλους (CULAD⁹⁵), σύμβουλους ανάπτυξης (DEVAD⁹⁶), σύμβουλους του κράτους δικαίου (RULAD⁹⁷), γεωργικούς συμβούλους για την καταπολέμηση των ναρκωτικών. (RIETJENS 2017, p.38)

Ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο που παρατηρείται συχνά είναι μια μεγάλη ανισορροπία μεταξύ προσωπικού και των οικονομικών μέσων. Ενώ η μεγάλη πλειοψηφία του προσωπικού τείνει να είναι στρατιωτικοί, μόνο ένα μικρό κλάσμα είναι πολιτικοί. Όσον αφορά στους οικονομικούς πόρους, η σχέση είναι ακριβώς αντίθετη (οι πολιτικοί εκπρόσωποι έχουν συχνά πολύ περισσότερα οικονομικά μέσα από τους στρατιωτικούς). (RIETJENS 2017, p.38)

Ένα δεύτερο μοτίβο είναι η κατανομή των καθηκόντων και των ευθυνών. Σε πολλές περιπτώσεις, γίνεται θολή για το ποιος κάνει τι, ειδικά όταν πρόκειται για καθήκοντα και ευθύνες στην κόψη του τομέα ενός οργανισμού. Σε πολλές στρατιωτικές οργανώσεις οι αξιωματικοί του “Cimic” χρησιμοποιούνταν για να φροντίζουν την επικοινωνία μεταξύ ΔΟν και ΜΚΟ στον τομέα της αποστολής τους. Ωστόσο, με τη σταθερή εισροή των πολιτικών εκπροσώπων έχουν σιγά-σιγά αναλάβει την επικοινωνία με τους ΔΟ και τις ΜΚΟ. (RIETJENS 2017, p.38)

Ο διπλός ρόλος των πολιτικών συμβούλων είναι ένα τρίτο επαναλαμβανόμενο μοτίβο. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πολιτικοί σύμβουλοι έχουν και τις δύο, τις υπουργικές αρμοδιότητες όπως η εκτέλεση προγράμματος

⁹⁴ Political Adviser (POLAD)

⁹⁵ Cultural Advisor (CULAD),

⁹⁶ Development Advisors (DEVAD)

⁹⁷ Rule of Law Advisors (RULAD)

ανάπτυξης καθώς και του συμβουλευτικού ρόλου προς τους στρατιωτικούς συναδέλφους. Όταν ο χρόνος και οι πόροι είναι σπάνιοι, αυτό προκαλεί τριβή. Τέλος, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών εκπροσώπων αποδεικνύεται δύσκολη στην πράξη. (RIETJENS 2017, p.38)

Προκλήσεις και ευκαιρίες της αλληλεπίδρασης του NATO-ΜΚΟ.

Σήμερα, οι ΜΚΟ έχουν καταστεί αδιαίρετο μέρος της διεθνούς και εθνικής χάραξης πολιτικής. Οι ΜΚΟ αποτελούν το κλειδί για πολλές διεργασίες διεθνούς χάραξης πολιτικής και αναπτύσσουν πυκνές σχέσεις με ΔΟ.

Στην εγχώρια πολιτική, είναι πλέον σχεδόν καθολικά αποδεκτό ότι η διαχείριση των συγκρούσεων δεν μπορεί να γίνει χωρίς οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ο κόσμος των ΜΚΟ είναι, σχεδόν εξ ορισμού, πολύπλοκος και αντιφατικός. Η καθιέρωση παραγωγικής συνεργασίας με τους παράγοντες-φορείς είναι ιδιαίτερα προκλητική για μια τόσο ιεραρχική οργάνωση όπως το NATO. (PISHCHIKOVA 2017, p.50)

Εκτός όμως από προκλήσεις, υπάρχουν επίσης ευκαιρίες για μια παραγωγική αλληλεπίδραση.

Επιλέγοντας το ρόλο ενός προνοητικού διαχειριστή κινδύνου, το NATO έχει ενταχθεί σε έναν μάλλον πολυσύχναστο τομέα, όπου βρίσκονται ορισμένοι ΔΟ, ιδίως όπως του ΟΗΕ και της ΕΕ, που διεκδικούν ενεργό ρόλο. Είναι επίσης μια περιοχή όπου οι ΜΚΟ λειτουργούν σε όλα τα επίπεδα και σε όλα τα στάδια της σύγκρουσης.

Η αυξανόμενη δέσμευση του NATO για σταθεροποίηση και ανασυγκρότηση των χωρών που αναδύονται από τη σύγκρουση συνεπάγεται την ανάγκη για συστηματικό συντονισμό μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών φορέων. Τέτοιες επιχειρήσεις, όλο και περισσότερο, εμπλέκονται όχι μόνο στο να εξασφαλίζουν τους πολίτες και τις οργανώσεις που λειτουργούν σε περιοχές που έχουν πληγεί από τον πόλεμο, αλλά παρέχουν και μια άμεση παροχή βοήθειας προς τον άμαχο πληθυσμό - από την παροχή βοήθειας για την ανοικοδόμηση των υποδομών και την προώθηση της μεταρρύθμισης του τομέα της ασφάλειας - και μερικές φορές την επιβολή των ειρηνικών διακανονισμών. Αυτή η αλλαγή της

εντολής της Συμμαχία σημαίνει ότι πρέπει να συνεργαστεί με διάφορες ΜΚΟ με τρόπους που υπερβαίνουν της επικοινωνίας και του συντονισμού, επειδή στην ουσία πλέον, επιδιώκει καθήκοντα και στόχους που αλληλεπικαλύπτονται με αυτούς που παραδοσιακά εκπληρώνονταν ως τώρα από τις ΜΚΟ. (PISHCHIKOVA 2017, p.51)

Η λεγόμενη Συνολική Προσέγγιση⁹⁸ μια έννοια που εισήχθη σε πολλά έγγραφα του NATO από τη Σύνοδο Κορυφής της Ρίγας το 2006 - αλλά είχε συζητηθεί ακόμη πιο πριν από αυτή - είχε ως στόχο να διευκρινίσει το είδος της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων συντελεστών στις πολύπλοκες αποστολές σταθεροποίησης, τόσο σε επιχειρησιακό όσο και σε στρατηγικό επίπεδο.

Δεν ήταν τόσο πολύ για τη δημιουργία νέων ικανοτήτων, αλλά μάλλον για την πλήρη αξιοποίηση της υπάρχουσας ικανότητας για τις αποστολές που βρίσκονται εν εξελίξει. Η προσέγγιση ήταν με στόχο να συνδέσει την ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση με τη στρατιωτική δράση. Στο Αφγανιστάν, αυτή η νέα προσέγγιση ήταν που μεταφράστηκε στις επονομαζόμενες Ομάδες Επαρχιακής Ανασυγκρότησης (PRTs)⁹⁹ που ήταν κοινές πολιτικο-στρατιωτικές κυψέλες για να επεκταθεί η νόμιμη διακυβέρνηση σε όλο το Αφγανιστάν και να ενισχυθεί η ασφάλεια μέσω της μεταρρύθμισης του τομέα της ασφάλειας και της προσπάθειες ανοικοδόμησης. Η ιδέα ήταν να επιλυθεί επιτέλους το λεγόμενο «δίλημμα για την ανάπτυξη της ασφάλειας» “security-development dilemma”, σύμφωνα με το οποίο

⁹⁸ Η λεγόμενη Συνολική Προσέγγιση “Comprehensive Approach” (προηγουμένως Συντονισμένος Σχεδιασμός και Δράση) (Concerted Planning and Action) στη βιβλιογραφία το θέμα αυτό φαίνεται να υποδηλώνεται ότι δεν υπάρχει κοινός ορισμός. Το έγγραφο “The Comprehensive Approach to Civil-Military Crisis Management : A Critical Analysis and Perspective” (2010) του Dr. Cécile Wendling παρέχει μια ανάλυση για το πώς αντιλαμβάνεται αυτή η αντίληψη από διάφορους διεθνείς οργανισμούς όπως το NATO, η ΕΕ, ο ΟΑΣΕ, και άλλους.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση φαίνεται να είναι μια παγκόσμια έννοια που συχνά συνδέεται με την πολιτική-στρατιωτική συνεργασία. ωστόσο, υπερβαίνει το ισχύον δόγμα του NATO για ενισχυμένη πολιτικοστρατιωτική συνεργασία (CIMIC). Επιπλέον, αναφέρεται συχνά σε συνδυασμό με την αντιπολιτευτική ομάδα, τις Επαρχιακές ομάδες ανασυγκρότησης (PRT-Αφγανιστάν), τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις, τις επιχειρήσεις σταθερότητας και τη διαχείριση κρίσεων. (NATO MULTIMEDIA LIBRARY 2018)

⁹⁹ Οι Ομάδες Επαρχιακής Ανασυγκρότησης “Provincial Reconstruction Teams” (PRTs) ήταν μια μονάδα που εισήγαγε η κυβέρνηση των ΗΠΑ, αποτελούμενη από στρατιωτικούς αξιωματικούς, διπλωμάτες και εμπειρογνώμονες ανακατασκευής, που εργάζονται για να υποστηρίξουν τις προσπάθειες ανοικοδόμησης σε ασταθή κράτη. Οι PRTs ιδρύθηκαν για πρώτη φορά στο Αφγανιστάν στις αρχές του 2002 και από το 2008 λειτουργούν εκεί καθώς και στο Ιράκ . Ενώ οι έννοιες είναι παρόμοιες, οι PRT στο Αφγανιστάν και το Ιράκ είχαν ξεχωριστές συνθέσεις και αποστολές. Ο κοινός στόχος τους, ωστόσο, ήταν να δοθεί η δυνατότητα στις τοπικές κυβερνήσεις να κυβερνήσουν τους ψηφοφόρους τους πιο αποτελεσματικά. (Provincial Reconstruction Team 2018)

η ασφάλεια ήταν απαραίτητη για την προώθηση της ανάπτυξης, αλλά η ίδια η ανάπτυξη εξασφαλίζει περισσότερη ασφάλεια. Αντί να εξαρτάται από άλλους πολιτικούς παράγοντες, τοπικούς και διεθνείς, το NATO προσπάθησε να βρει ένα ενιαίο εργαλείο πλήρους κύκλου, το οποίο θα μπορούσε να διαχειριστεί άμεσα. (PISHCHIKOVA 2017, p.52)

Οι PRTs υποβλήθηκαν σε σοβαρές επικρίσεις, παρόλο που κάποιοι ήταν πιο επιτυχημένοι από άλλους. Το «γρήγορο κτύπημα» “quick-impact”, η φύση της αποστολής του NATO έρχεται σε αντίθεση με τους μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς στόχους που επιδιώκουν οι ΜΚΟ. Επίσης υποστηρίχθηκε ότι οι PRT θόλωσαν τις γραμμές μεταξύ στρατιωτικής και ανθρωπιστικής παρέμβασης, υποτιμώντας τις προσπάθειες των ανθρωπιστικών οργανώσεων και μάλιστα έθεσαν ορισμένες από αυτές σε μεγαλύτερο κίνδυνο. (PISHCHIKOVA 2017, p.52)

Οι νέες φιλοδοξίες του NATO απαιτούν μια νέα προσέγγιση στο συστηματικό συντονισμό με διάφορους παράγοντες και σε διάφορα επίπεδα. Το NATO προωθεί άμεσα την αλληλεπίδραση μεταξύ του Ανώτατου Αρχηγείου του NATO SHAPE¹⁰⁰ και ορισμένων μεγάλων ΜΚΟ. Έχει επίσης δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο Προγράμματος Στήριξης Ειδικών Προσέγγισης (COMPASS) για τη δημιουργία βάσης δεδομένων από εθνικούς πολίτες εμπειρογνώμονες στους τομείς της πολιτικές μεταρρυθμίσεις, τη σταθεροποίηση και την ανασυγκρότηση και τα μέσα ενημέρωσης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για συμβουλές στα στρατηγικά, λειτουργικά και σε επίπεδο θεάτρου επιχειρήσεων. Ο στόχος κλειδί είναι η ανταλλαγή των διδαγμάτων “lessons learned” και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ του NATO και των άλλων φορέων. (PISHCHIKOVA 2017, p.52,53)

Πιο πρόσφατα, η συνεργασία με τις ΜΚΟ έχει προχωρήσει σε ένα νέο στάδιο, όπου οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ έχουν αποκτήσει μεγαλύτερο ρόλο στη

¹⁰⁰ Το Ανώτατο Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης “Supreme Headquarters Allied Powers Europe” (SHAPE) είναι η έδρα του NATO «Συμμαχικής Διοίκησης Επιχειρήσεων» “Allied Command Operations” (ACO). Το SHAPE βρίσκεται στο Casteau, βόρεια της βελγικής πόλης Mons. Ο διοικητής του ACO και SHAPE είναι ο ανώτατος συμμαχικός διοικητής της Ευρώπης (SACEUR), ένας στρατηγός τεσσάρων αστέρων των ΗΠΑ ή ένας “flag officer”, ο οποίος επίσης υπηρετεί ως διοικητής της ευρωπαϊκής διοίκησης των ΗΠΑ.

δομή του NATO. Συμβουλευτική Ομάδα Κοινωνίας των Πολιτών (CSAP)¹⁰¹ για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (WPS)¹⁰² και αποσκοπεί στη θεσμοθέτηση του διαρκούς διαλόγου με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται για την πρόληψη και την επίλυση συγκρούσεων, την ασφάλεια και την ενδυνάμωση των γυναικών, από τον ακτιβισμό της βάσης, μέχρι την εθνική και διεθνή πολιτική. Το CSAP είναι ο πρώτος θεσμοθετημένος μηχανισμός του NATO για διάλογο με την κοινωνία των πολιτών στο στρατηγικό και πολιτικό επίπεδο. Το τμήμα στοχεύει να αποσαφηνίσει την ποικιλομορφία και την ιδιαιτερότητα των ΜΚΟ, τόσο διεθνών όσο και εγχώριων, την προστιθέμενη αξία τους στη διαχείριση κρίσεων και στις προκλήσεις που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση με αυτούς τους παράγοντες. (PISHCHIKOVA 2017, p.53)

Καθώς το NATO είναι ένα περίπλοκο όργανο ασφάλειας με παγκόσμια εμβέλεια, υπάρχουν διάφοροι λόγοι που μπορεί και πρέπει να αλληλεπιδρά με ΜΚΟ, τόσο στο διεθνές όσο και στο εσωτερικό επίπεδο. Οι ΜΚΟ είναι συχνά σε καλύτερη θέση για να επιτύχουν ορισμένους στόχους ειρήνευσης και οικοδόμησης της ειρήνης. Προσφέρουν, την εμπειρογνωμοσύνη τους σε συγκεκριμένους τομείς και τη μακροχρόνια εμπειρία με ορισμένες περιοχές. Γενικότερα όμως, οι ΜΚΟ είναι εξ ορισμού ένας εξαιρετικά δύσκολος συνομιλητής, είναι "ακατάστατοι", εξαιρετικά διαφορετικοί, με ανταγωνιστικούς ισχυρισμούς στη σφαίρα διαχείρισης κρίσεων και είναι συχνά εχθρικές έναντι των κρατικών φορέων (τοπικών ή διεθνών). (PISHCHIKOVA 2017, p.56,57)

¹⁰¹ Η δεύτερη ετήσια συνεδρίαση της Συμβουλευτικής Ομάδας της Κοινωνίας των Πολιτών "Civil Society Advisory Panel" (CSAP) πραγματοποιήθηκε από τις 1 έως τις 3 Οκτωβρίου 2017 στις Βρυξέλλες. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση της κατανόησης των επιτευγμάτων και των προκλήσεων του NATO κατά την εφαρμογή του Σχεδίου Πολιτικής και Δράσης του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών "United Nations Security Council Resolution" (UNSCR) και των συνεισφορών στην επικείμενη αναθεώρησή του. Η ομάδα εξέτασε επίσης αποτελεσματικότερους μηχανισμούς διακυβέρνησης και λειτουργίας του CSAP και καθόρισε τις προτεραιότητες για το επόμενο έτος. Το CSAP συνεργάζεται σε τακτική βάση με το γραφείο του Ειδικού Εκπροσώπου του Γενικού Γραμματέα του NATO για το "Women, Peace and Security" WPS, το οποίο αποτελεί το επίκεντρο υψηλού επιπέδου σε όλες τις πτυχές της συμβολής του NATO στην ατζέντα του WPS. (NATO 2017)

¹⁰² Η Ατζέντα για τη Γυναίκα, την Ειρήνη και την Ασφάλεια "Women, Peace and Security" (WPS) ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2016. Είναι ένα καινοτόμο πλαίσιο εργαλείων για την επίτευξη πιο δίκαιης ειρήνης. Η βία και οι πόλεμοι στη Ρουάντα, τη Βοσνία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Μέση Ανατολή και τη Νότια Αφρική στη δεκαετία του '90 έδειξαν και πάλι τις επιπτώσεις και τις συνέπειες της βίας και του πολέμου λόγω φύλου. Για να σπάσει η σιωπή του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ, οι γυναίκες ειρηνευτές ζήτησαν από τις γυναίκες να έχουν τη δική τους φωνή. Μαζί με άλλα δικαιώματα των γυναικών και υπεράσπισης της ειρήνης, η WPS κινητοποίησε και πρωτοστάτησε στην πρωτοπορία της Ατζέντας Γυναικών, Ειρήνης και Ασφάλειας. (Peace Women 2018)

Επιπλέον ενώ ασφαλώς πολλές ΜΚΟ είναι πραγματικές οργανώσεις που απαιτούν μόνο μικρές αναπροσαρμογές για να ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα, παρατηρείται και το φαινόμενο πολλαπλασιασμού των ΜΚΟ φάντασμα ή «χαρτοφύλακα»¹⁰³, που δημιουργούνται και λειτουργούν με μόνο στόχο της απόκτησης εξωτερικής χρηματοδότησης. (PISHCHIKOVA 2017, p.54)

Κοιτάζοντας το μέλλον.

Η ατζέντα θα πρέπει να συνεχίσει να εξελίσσεται και η ανανέωση της εργαλειοθήκης της για να μπορεί να προβάλει σταθερότητα θα πρέπει να θεωρείται επιβεβλημένη. Το NATO - σε γενικές γραμμές - έχει πολλή εμπειρία, έχοντας τρέξει αρκετές από αυτές μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Έχει τις διαδικασίες, την τεχνογνωσία και τις δομές για να τις εκτελέσει. Ταυτόχρονα, κάθε μελλοντική αποστολή διαχείρισης κρίσεων του NATO θα είναι ένα μοναδικό σενάριο, ανταποκρινόμενο σε ένα πολύ συγκεκριμένο περιστατικό και υπό διαφορετικές πολιτικές συνθήκες. Είναι δύσκολο να προβλεφθεί πότε και πού θα κληθεί να συμβάλει. Εάν θέσουμε κατά μέρος την αντιμετώπιση κρίσεων, το ψωμί και το βούτυρο του έργου του NATO, για την προώθηση της σταθερότητας στο μέλλον θα συνεχίσει να περιστρέφεται γύρω από την πρόληψη. Ο ασθενής και το μακροπρόθεσμο καθήκον ανάπτυξης εταιρικών σχέσεων μέσω πολιτικής δέσμευσης και συνεργασίας, προκειμένου να ενισχυθεί η θεσμική ικανότητα των εταίρων για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις ασφάλειας. Αυτό το έργο δεν θα είναι ποτέ τόσο ορατό όσο άλλες πτυχές των εμπλοκών του NATO, αλλά παραμένει ουσιαστικό. Σε ότι αφορά τη Μέση Ανατολή, «Η κύρια στρατηγική του NATO πρέπει να είναι η επένδυση στην οικοδόμηση θεσμών και στην εκπαίδευση, μεταξύ άλλων μέτρων, για τη σταθεροποίηση των ανεπαρκώς διοικούμενων χωρών (κακοδιαχειριζόμενων χώρων) που δίνουν τροφή για αύξηση της τρομοκρατίας και των εκτοπισμένων πληθυσμών»¹⁰⁴. Προκειμένου να προωθήσει

¹⁰³ Ο όρος «ΜΚΟ χαρτοφύλακας» “briefcase NGOs” παραπέμπει στην εικόνα από έναν άψογα ντυμένο άτομο που κατέχει μια καλά γραπτή πρόταση σε ένα χαρτοφύλακα. Το άτομο που οδηγεί τη ΜΚΟ χαρτοφύλακα λαμβάνει χρηματοδότηση για τις προτάσεις του, αλλά τελικά χρησιμοποιούν τα χρήματα για τον εαυτό τους αντί να τα χρησιμοποιεί για οποιαδήποτε προγράμματα. Οι περιπτώσεις ΜΚΟ χαρτοφύλακα είναι πολυάριθμες, που κυμαίνονται από το Freetown στη Σιέρα Λεόνε έως την Agusha στην Τανζανία. Κατά τη δουλειά μου στους ανεπίσημους οικισμούς του Kibera και του Mathare στην Κένυα. (E. LEE 2014)

¹⁰⁴ Ειπώθηκε και υποστηρίχθηκε σε άρθρο του, τον Ιούλιο του 2016, σε ότι όσον αφορά τη Μέση Ανατολή, από τον πρώην Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή για την Ευρώπη, Supreme Allied

την ατζέντα, του έργου, της προβολής σταθερότητας (Projecting Stability), το NATO θα πρέπει να προβληματιστεί σχετικά με τους γενικούς στόχους, τους τρόπους και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για να «προβάλει τη σταθερότητα» μέσω εταιρικών σχέσεων και ανάπτυξης ικανοτήτων στα επόμενα χρόνια. (Díaz-Plaja, NATO 2018)

Να σημειωθεί ότι τέτοιες προτάσεις αντανakλούν γενικότερους «προβληματισμούς» και σχέδια του NATO, καθώς ο Στόλτενμπεργκ στη Σύνοδο των υπουργών Άμυνας την προηγούμενη βδομάδα, ανακοίνωνε τη λεγόμενη «Πρωτοβουλία Ετοιμότητας», σχέδιο με την κωδική ονομασία «Τέσσερα Τριαντάρια» “Four Thirties”.¹⁰⁵ (NATO 2018)

Άλλες υποτιθέμενες ευκαιρίες αφορούν την εκπαίδευση και την διδασκαλία, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα για τις πράξεις σταθερότητας, την προβολή της σταθερότητας και γενικότερα της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ΔΟν. Η συνεργασία θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά μεταξύ του ESDC¹⁰⁶, αφενός, και των, σχολείο Oberammergau¹⁰⁷ του NATO, κολλέγιο άμυνας του NATO, “lessons learned portal”, πύλη που διαχειρίζεται το Κοινό Κέντρο Διδασκαλίας Μαθημάτων (JALLC¹⁰⁸), και η ACT που οδηγεί την προσπάθεια σχετικά με την ηλεκτρονική μάθηση. Ειδικότερα, τα υποχρεωτικά μαθήματα για τους υπαλλήλους του καθενός ΔΟ στα κολέγια του άλλου, ενότητες σχετικά με τη λειτουργία των άλλων ΔΟ και τον τρόπο συνεργασίας τους, την κατανομή των

Commander Europe (SACEUR) Στρατηγό Philip M. Breedlove (SACEUR από 13 Μαΐου 2013 έως 4 Μαΐου 2016).

¹⁰⁵ «Τέσσερα Τριαντάρια» “Four Thirties”¹⁰⁵ συγκεκριμένα έως το 2020 να έχουν 30 μηχανοκίνητα τάγματα, 30 αεροπορικές μοίρες και 30 πλοία μάχης έτοιμα να αναλάβουν δράση εντός 30 το πολύ ημερών. (NATO 2018)

¹⁰⁶ Το Ευρωπαϊκό Κολέγιο Ασφάλειας και Άμυνας “European Security and Defence College” (ESDC). Το ESDC είναι ένα κολέγιο δικτύου. Αρκετά εθνικά πανεπιστήμια, ακαδημίες, κολέγια και ινστιτούτα συμβάλλουν στην επιτυχία της ESDC. Τα μέλη του δικτύου είναι γνωστά πολιτικά και στρατιωτικά εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα στην Ευρώπη. Το ESDC, ιδρύθηκε το 2005, με στόχο την παροχή στρατηγικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, που είναι τώρα η ΚΠΑΑ. Ακολούθησε εκτεταμένη ανάλυση και φάσεις πειραματισμού. Η δημιουργία του ESDC αποσκοπούσε να παράσχει στην ΚΠΑΑ ένα μέσο κατάρτισης και εκπαίδευσης το οποίο προωθεί ενεργά μια ευρωπαϊκή κουλτούρα ασφάλειας. (European Security and Defence College (ESDC) 2018)

¹⁰⁷ Το σχολείο NATO School Oberammergau (NSO) είναι εκπαιδευτικές εγκατάστασης του NATO που παρέχουν ατομική κατάρτιση σε επιχειρησιακό επίπεδο με μαθήματα, σεμινάρια και εργαστήρια. Το NSO ανταποκρίνεται στις τρέχουσες και αναδυόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες των χωρών της Συμμαχίας και των εταίρων «Η γνώση επιτρέπει τη δυνατότητα» (NATO SCHOOL Oberammergau 2018)

¹⁰⁸ Joint Alliance Lessons Learned Centre (JALLC)

διδασμάτων που αντλήθηκαν μέσω του JALLC, μαθήματα ηλεκτρονικής μάθησης. (MARRONE 2017, p.46)

Μια έκτη και πιο φιλόδοξη ευκαιρία σε σχέση με τις καλές πρακτικές μεταξύ του ΟΑΣΕ και των ΗΕ όσον αφορά την αμοιβαία χρήση των πόρων. Για παράδειγμα με τη συμφωνία για την από κοινού χρήση του οικονομικού βάρους διατήρησης μιας δεξαμενής - ομάδας εμπειρογνομόνων που πρόκειται να αναπτυχθεί-χρησιμοποιηθεί, στις επιχειρήσεις, μια δεξαμενή που πρέπει να διατηρηθεί διαθέσιμη πριν από την εμφάνιση της κρίσης. Το NATO θα μπορούσε να διερευνήσει τη δυνατότητα σύνδεσης με την ΕΕ, τον ΟΑΣΕ, τον ΟΗΕ με μία κοινή χρήσης μόνιμης ομάδας εμπειρογνομόνων, η οποία με τη σειρά της, θα διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό το συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων ΔΟ. (MARRONE 2017, p.46)

Αντίδραση Νέες Προκλήσεις – Νέο NATO.

Η δημιουργία μιας «Γενικής Διεύθυνσης Αναδυόμενων Προκλήσεων Ασφαλείας» “Emerging Security Challenges Division” (ESCD), από τον Γενικό Γραμματέα Anders Fogh Rasmussen δεν είναι απλά μια εσωτερική άσκηση, αλλά ένα ισχυρό πολιτικό μήνυμα επίσης. Για πρώτη φορά, το NATO συγκεντρώνει συστηματικά το έργο σε τομείς που αυξανόμενα θα επηρεάσουν την ασφάλεια των Συμμάχων και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Η νέα Διεύθυνση Αναδυόμενων Προκλήσεων για την Ασφάλεια (ESCD) ξεκίνησε τις εργασίες της από τον Αύγουστο και θα επικεντρωθεί κυρίως στην τρομοκρατία, τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, την άμυνα στον κυβερνοχώρο και την ενεργειακή ασφάλεια.

Η νέα διαίρεση θα παράσχει επίσης στο NATO τη δυνατότητα στρατηγικής ανάλυσης για την παρακολούθηση και την πρόβλεψη διεθνών εξελίξεων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ασφάλεια των Συμμάχων. Η Διεύθυνση Αναδυόμενων Προκλήσεων Ασφαλείας συγκεντρώνει διάφορα τμήματα εξειδίκευσης που υπάρχουν ήδη σε διάφορα μέρη του Αρχηγείου του NATO. Η συγχώνευση αυτού του έργου σε μία διαίρεση θα του δώσει μεγαλύτερη εστίαση και προβολή. Η δημιουργία του ESCD υπογραμμίζει την αποφασιστικότητα να κινηθούν νέες, μη παραδοσιακές προκλήσεις ασφάλειας στο κέντρο της προσοχής των Συμμαχικών. (Press Release (2010) 105 2010)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα

Οι αλλαγές στο διεθνές σύστημα επηρεάζουν τις ισορροπίες και τους συσχετισμούς των δυνάμεων. Σήμερα, αν και δεν αναφέρεται πουθενά στις σύγχρονες διεθνείς συνθήκες ακριβώς ο όρος, «Μεγάλες» και «Μικρές» Δυνάμεις, αυτές αλληλοεπιδρούν παγκοσμίως.

Από το δόγμα του Προέδρου των ΗΠΑ Donald Trump: «Η Αμερική Πρώτα» και τις φιλοδοξίες της Ρωσίας να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο στη διεθνή σκηνή με τις επεμβάσεις τις στα σύνορα με την ΕΕ, έως την πρωτοβουλία «Μία Ζώνη, Ένας Δρόμος» της στρατηγικής της Κίνας, οι αλλαγές παγκοσμίως, εγκαινιάζουν νέες συνεργασίες. Στην ΕΕ, στη Μέση Ανατολή αλλά και την Αφρική αλλάζουν οι παγκόσμιοι συσχετισμοί. Σε αυτούς τους συσχετισμούς προστίθενται τα αδύναμα αποτυχημένα κράτη που εξάγουν αστάθεια και απειλούν τη διεθνή ασφάλεια κρατών στο διεθνές σύστημα.

Συχνά αυτοί οι συσχετισμοί οδηγούν σε εμφύλιους πολέμους που χαρακτηρίζονται από εσωτερική βία, δημιουργία καθεστώτων ή ακυβερνησίας. Για παράδειγμα, οι αδύναμοι θεσμοί του κράτους της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό (ΛΔΚ), η παραλυμένη εκτελεστική εξουσία, η ελεύθερη πτώση των βασικών δεικτών ανθρωπίνης ανάπτυξης, και η άνθιση της διαφθοράς σε όλη την επικράτεια θέτουν όλες τις προϋποθέσεις για χαρακτηρισμό της ΛΔΚ ως “failed state”.

Επιπλέον των “failed states”, αποσταθεροποιητικά λειτουργούν και οι «Μεγάλες» Δυνάμεις.

Η Κίνα με μελλοντικό στόχο την ανατροπή του “Status Quo” στο διεθνές σύστημα, εφαρμόζει το μεγαλεπήβολο σχέδιο της για το «νέο Δρόμο του Μεταξιού». Όπως έγινε ευρύτερα γνωστό το αδιαμφισβήτητα πιο φιλόδοξο από τα σχέδια του Πεκίνου, έχει προκαλέσει προβληματισμό στη Δύση. Ο δυτικός κόσμος αντιμετωπίζει ως απειλή αυτό το εκτεταμένο δίκτυο μεγάλων επενδυτικών έργων ανά τον κόσμο καθώς διαπιστώνει πως το Πεκίνο απλώνει ένα δίχτυ επιρροής σε παγκόσμια κλίμακα. Ενώ, όμως, η Δύση ανησυχεί, ο «νέος Δρόμος του Μεταξιού»

αντιμετωπίζει κύμα δυσπιστίας και αμφισβήτησης από πλευράς των ασιατικών χωρών εταίρων του Πεκίνου, που θεωρούν ότι τις εγκλωβίζει σε μια παγίδα χρέους. Επιπλέον «δεν προσφέρει ευκαιρίες για απασχόληση στους ντόπιους» παρά μόνο στους Κινέζους επιχειρηματίες, αναφέρουν οι εταίροι. (ΣΠΑΘΗ 2018)

Όσο αφορά τη ρεβιζιονιστική Ρωσία έχει ήδη αναφερθεί στο κείμενο η νέα προκλητική στάση της με χρήση υβριδικών τεχνικών πολέμου για να συγκαλύψει τις εμφανώς καλοσχεδιασμένες επιχειρήσεις ανάκτησης της προηγούμενη σφαίρα επιρροής της. Αυτό δείχνει από τη μία ανάπτυξη των «υβριδικών τακτικών» που βρίσκονται σε αντίθεση με τις προηγούμενες τακτικές Πολέμου που βασιζόταν κύρια σε εκτεταμένη χρήση δύναμης “hard power”.

Η στρατηγική εθνικής ασφάλειας της διακυβέρνησης Trump αποτελεί αναμφισβήτητα ορόσημο και προπομπό αλλαγής παραδείγματος (paradigm shift) στην διεθνή πολιτική. Η νέα αμερικανική στρατηγική εθνικής ασφαλείας, ως αναπόσπαστο κομμάτι του δόγματος Trump, υιοθετεί μία επιθετική στρατηγική προσέγγιση (offensive strategic approach) αναφορικά με την προώθηση των εθνικών συμφερόντων των ΗΠΑ. Η συγκεκριμένη στρατηγική εθνικής ασφαλείας προσδιορίζεται από το αξίωμα «Πρώτα η Αμερική». Η νέα στρατηγική εθνικής ασφαλείας των ΗΠΑ κάνει σαφείς αναφορές στην επαναφορά του Ανταγωνισμού των Μεγάλων Δυνάμεων ως χαρακτηριστικό της νέας εποχής στις Διεθνείς Σχέσεις, αποδίδοντας τον όρο του Στρατηγικού Ανταγωνιστή (Strategic Competitor) των ΗΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο, στην Κίνα και στην Ρωσία. Και οι δύο προαναφερθείσες χώρες θεωρούνται πλέον ως αναθεωρητικές δυνάμεις (revisionist powers) που επιδιώκουν, η μεν Κίνα την ηγεμονία στην περιοχή του Ειρηνικού, η δε Ρωσία, την αναβίωση της δικής της σφαίρας επιρροής στην Ευρασία. (Κ. Θ. Λαμπρόπουλος 2017)

Επιπλέον εξελίξεις Ο Πρόεδρος Τραμπ (20 Οκτ 2018) απείλησε να αποσυρθεί από τη Συνθήκη INF¹⁰⁹ κατηγορώντας τη Ρωσία για παραβίαση των όρων της. Εάν αυτό όντως συμβεί, θα πυροδοτήσει μια νέα κούρσα εξοπλισμών που θα υπονομεύσει την παγκόσμια ασφάλεια. (Arms Control Association 2018)

¹⁰⁹ Η Συνθήκη INF (Intermediate-Range Nuclear Forces) που υπεγράφη στις 8 Δεκεμβρίου 1987 από τον Πρόεδρο Ρήγκαν και τον Σοβιετικό ομόλογό του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ απαγόρευε την ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων με βεληνεκές από 500 έως 5.500 χλμ, οδηγώντας ουσιαστικά στην εξάλειψη πυρηνικών πυραύλων μέσου βεληνεκούς.

Μια τέτοια εξέλιξη, μπορεί να επιφέρει την κατάρρευση ολόκληρου του συστήματος ελέγχου των εξοπλισμών και μη διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος βέβαια, είναι μήπως καταρρέοντας η Συνθήκη INF συμπαρασύρει την New START.¹¹⁰

Στόχος και για τη Ρωσία και για την Κίνα, η προώθηση, των δικών τους πρότυπων διακυβέρνησης, με απώτερη διεκδίκηση αυτή της καλύτερης θέσης στην διεθνή σκηνή (WALKER 2018) αλλά και με επιθυμητή τελική κατάσταση τη διάβρωση της εικόνας της Δύσης (κύρια των ΗΠΑ). Πιο συγκεκριμένα η Κίνα στοχεύει στη διάδοση των κομμουνιστικών ιδεολογιών της και αναζητά τρόπους να κυριαρχήσει στον κόσμο (Koetse 2018) μέσω της προσπάθειας να δείξει σε άλλες ασιατικές χώρες, ότι δεν πρέπει να στηρίζονται, πλέον, στις ΗΠΑ, το οποίο αποτελεί, το πρώτο και απαραίτητο βήμα για την αποκατάσταση της θέσης της Κίνας, ως περιφερειακού ηγεμόνα (Pei Minxin 2018). Επομένως οι περιοχές εκτός NATO ασφυκτιούν από προκλήσεις που τις αποσταθεροποιούν και τις κάνουν πεδίο δράσεις για τις «Μεγάλες» δυνάμεις.

Ως αντιστάθμισμα των διαφαινόμενων αλλαγών στο διεθνές σύστημα, η ΕΕ και το NATO δραστηριοποιούνται για την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της ανάπτυξης.

Με βάση την κοινή δήλωση που υπέγραψαν οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο Γενικός Γραμματέας του NATO στη Βαρσοβία (8 Ιουλίου 2016), η ΕΕ και το NATO ανέπτυξαν μια κοινή δέσμη 42 προτάσεων προς εφαρμογή, οι οποίες στη συνέχεια υποβλήθηκαν σε χωριστές και παράλληλες διαδικασίες (6 Δεκεμβρίου 2016) στο πλαίσιο των Συμβουλίων της ΕΕ και του NATO.¹¹¹ Η καταπολέμηση υβριδικών απειλών αποτελεί έναν από τους τομείς συνεργασίας που εντοπίζονται στην κοινή δήλωση και αφορά δέκα από τις 42 δράσεις. Όσον αφορά την ανθεκτικότητα, το προσωπικό της ΕΕ και του NATO συμμετείχαν σε ενημερωτικές συνεδριάσεις, μεταξύ άλλων και σχετικά με τον

¹¹⁰ Ο Πρόεδρος Ομπάμα όταν ανακοίνωσε τη νέα συνθήκη START την ονόμασε ως «την πιο ολοκληρωμένη συμφωνία ελέγχου των εξοπλισμών για περίπου δύο δεκαετίες», αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για τη μείωση του αριθμού και του ρόλου των πυρηνικών όπλων και για να τεθεί το έδαφος, για περαιτέρω μειώσεις των παγκόσμιων πυρηνικών αποθεμάτων και υλικών. (J. LEE 2010)

¹¹¹ Βλέπε: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/06-eu-nato-joint-declaration/>

μηχανισμό της ΕΕ για τις ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων. Η διεξαγωγή τακτικών επαφών ανάμεσα στο προσωπικό της ΕΕ και του NATO, στο πλαίσιο εργαστηρίων του NATO ή του Διοικητικού Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, επέτρεψε την ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τις βασικές προδιαγραφές του NATO σχετικά με την εθνική ανθεκτικότητα. (EUR-Lex 2017)

Τα κράτη μέλη φέρουν την κυρίως αρμοδιότητα για την καταπολέμηση των διαρκώς αναδυόμενων υβριδικών απειλών, που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια και την τήρηση του νόμου και της τάξης. Η εθνική ανθεκτικότητα και οι συλλογικές προσπάθειες προστασίας έναντι υβριδικών απειλών πρέπει να εξετάζονται ως αλληλοενισχυόμενα στοιχεία της ίδιας συνολικής προσπάθειας. Η έρευνα των υβριδικών κινδύνων, θα προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το βαθμό τρωτότητας και ετοιμότητας σε όλη την Ευρώπη. Θα πρέπει να μεγιστοποιηθεί το δυναμικό της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ με την αξιοποίηση της σημαντικής προόδου που έχει σημειωθεί για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης. Η Ύπατη Εκπρόσωπος καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τις εργασίες των ειδικών ομάδων “StratCom”¹¹² με σκοπό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εμφάνισης υβριδικών απειλών. (EUR-Lex 2017)

Το μοναδικό πλεονέκτημα της ΕΕ έγκειται στην υποστήριξη των κρατών μελών και των εταίρων για να αναπτύξουν την ανθεκτικότητά τους, βασιζόμενοι σε ένα ευρύ φάσμα υφιστάμενων εργαλείων και προγραμμάτων. Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε τομείς όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, η κυβερνοασφάλεια, οι υποδομές ζωτικής σημασίας, η προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος από παράνομη χρήση και οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης. Η δράση της ΕΕ για την ανάπτυξη ανθεκτικότητας θα συνεχιστεί όσο εξελίσσεται η φύση των υβριδικών απειλών. Συγκεκριμένα, η ΕΕ θα αναπτύξει δείκτες για τη βελτίωση της προστασίας και της ανθεκτικότητας υποδομών ζωτικής σημασίας έναντι υβριδικών απειλών σε συναφείς τομείς. (EUR-Lex 2017)

¹¹² Οι Στρατηγικές Επικοινωνίες του NATO, “Strategic Communications” (StratCom) είναι η συντονισμένη και κατάλληλη χρήση των δραστηριοτήτων και δυνατοτήτων επικοινωνίας του NATO για την υποστήριξη των πολιτικών, των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της Συμμαχίας και για την προώθηση των στόχων του NATO. (STRATCOMCOE Riga, Latvia 2018)

Εκτός όμως της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας, θα συνεχίσουν και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης. Με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν αυτές οι επιχειρήσεις που σχεδιάζονται και αναπτύσσονται επί του παρόντος, αντανακλούν την τρέχουσα διεθνή, κυρίως Δυτική διάθεση, προς την κατεύθυνση της παρέμβασης σε απείθαρχα μέρη του κόσμου. Η πραγματική και αντιληπτή απειλή που δημιουργούν τα αδύναμα και εύθραυστα κράτη, η αποτυχία αποστολών μεγάλης κλίμακας σε μέρη όπως το Ιράκ, καθώς και η άνοδος των γεωπολιτικών ανταγωνιστών αυτών όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Σαουδική Αραβία και το Ιράν, καθιστούν την πολυμερή παρέμβαση προτεραιότητα για τα περισσότερα δυτικά κράτη. Αντίθετα με τις σημαντικές διαφορές τους, οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης προκαλούν λιγότερες αλλαγές από τη προβολή σταθερότητας σε έναν ασταθή κόσμο με φιλελεύθερες παρεμβάσεις οικοδόμησης ειρήνης. Πιο ρεαλιστικά, οι επιχειρήσεις αυτές αποσκοπούν στην υποστήριξη της νομιμότητας των κρατικών θεσμών, ενώ ανοίγουν ή διευρύνουν τον πολιτικό χώρο για την καθιέρωση μιας βιώσιμης ειρηνευτικής διαδικασίας να ευδοκιμήσει. Προκειμένου να τοποθετηθούν οι δημοκρατικοί θεσμοί, είναι προτιμότερο η παρέμβαση να βασίζεται σε θεσμούς που λειτουργεί τοπικά και να στηρίζεται ως όσο το δυνατόν περισσότερο στους τοπικούς παράγοντες. (BELLONI 2017, p.21,22)

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση “monitoring and evaluation” (M & E) των παρεμβάσεων σταθεροποίησης είναι προβληματικές λόγω: του ευρέος φάσματος συχνά παράλληλων δραστηριοτήτων, με διαφορετικές υποκείμενες λογικές που συμβαίνουν ταυτόχρονα. Επιπλέον τα διαφορετικά χρονικά διάστημα που απαιτούνται για την εφαρμογή διαφορετικών δραστηριοτήτων, η πολυπλοκότητα του περιβάλλοντος στο οποίο λαμβάνει χώρα η σταθεροποίηση και οι περιορισμένες ικανότητες των φορέων για την υλοποίηση των προσπαθειών (M & E) οξύνουν τα προβλήματα. Η εστίαση σε συγκεκριμένα θέματα που περιορίζουν τις ευκαιρίες για αδύναμα ή εύθραυστα κράτη να εξάγουν πολιτική από ευρύτερα πρότυπα. Όπως υποστηρίζετε, η σημερινή βιβλιογραφία σχεδόν σιωπά για το τι είναι λειτουργικό και τι όχι στις επιχειρήσεις σταθεροποίησης. Ωστόσο, παρά την έλλειψη σαφών αποδείξεων σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους, οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης αντιπροσωπεύουν την κύρια απάντηση στην ευρεία απογοήτευση με την φιλελεύθερη οικοδόμηση της ειρήνης και πιθανόν να συνεχιστούν και στο μέλλον. (BELLONI 2017, p.22)

Στο Αφγανιστάν, τα στρατεύματα του NATO, συνεργάστηκαν με τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας και τον άμαχο πληθυσμό ως μέσο αντιμετώπισης του εχθρού προσφέροντας μια ειρηνική αφήγηση. Το γεγονός ότι τα στρατεύματα ήταν δεσμευμένα με τον ντόπιο πληθυσμό και την κεντρικής κυβέρνησης, καθώς και με την τοπική ασφάλεια είναι μια ένδειξη ότι η ιδέα της διάδοσης των προτύπων εξασφαλίστηκε από μεταφορά των “modus operandi” του NATO όσον αφορά την οικοδόμηση της ασφάλειας σε πολλές διαφορετικές δομές. (Mihalache 2017, p.241)

Σε μια προσπάθεια απεικόνισης των αναγραφόμενων από παγκόσμια αποδεκτούς δείκτες βλέπουμε ότι η βαθμολογία για τα πολιτικά δικαιώματα του Αφγανιστάν βελτιώθηκε από 6 σε 5 λόγω της αυξημένης πολιτικής αντιπολίτευσης πριν από τις προγραμματισμένες εκλογές, καθώς και των μέτριων κερδών στη διαφάνεια της κυβέρνησης. (Freedom in the World 2018 2018). Δε συνέβη το ίδιο και για το Δείκτη αντίληψης περί διαφθοράς (CPI)¹¹³ 2017 στον οποίο αντανακλάται η εικόνα ότι μεταξύ 2012-2017, όταν το σκορ παγκοσμίως, για τις χώρες που συγκεντρώνονται στοιχεία, κυμαίνεται από 89¹¹⁴ έως 9¹¹⁵ το Αφγανιστάν βρίσκεται μόνιμα στις τελευταίες θέσεις με σκορ 15.

Προτάσεις

Με τις δύο περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν προκύπτει ότι δεν υπάρχει στρατηγική «ενιαίου μεγέθους», “one-size-fits-all”, για την αντιμετώπιση της αστάθειας ενός κράτους. Μία από τις προκλήσεις, συνεπώς, είναι να καταστεί συνεργατική και εξειδικευμένη για κάθε χώρα “country-specific”, αποφεύγοντας κατακερματισμένες προσεγγίσεις που καθοδηγούνται από διαφορετικούς και δυνητικά αντικρουόμενους τμηματικούς στόχους. Το προτεινόμενο γενικό πλαίσιο διαδραματίζει καίριο ρόλο και θα πρέπει να προωθήσει την ανάπτυξη πρακτικών προσεγγίσεων ανά χώρα. Οι περιπτώσιολογικές μελέτες υποδεικνύουν ότι οι

¹¹³ Ο Δείκτης αντίληψης περί διαφθοράς “Corruption Perceptions Index” (CPI), ο οποίος κατατάσσει 180 χώρες και εδάφη σύμφωνα με τα αντιληπτά επίπεδα διαφθοράς του δημόσιου τομέα σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες και τους επιχειρηματίες, χρησιμοποιεί κλίμακα από 0 έως 100, όπου το 0 είναι εξαιρετικά διεφθαρμένο και τα 100 είναι πολύ καθαρά. Το 2017, ο δείκτης διαπίστωσε ότι περισσότερα από τα δύο τρίτα των χωρών βαθμολογούν κάτω από 50, με μέσο όρο 43. Δυστυχώς, σε σύγκριση με τα τελευταία χρόνια, αυτή η κακή απόδοση δεν είναι κάτι νέο. (CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2017 2018)

¹¹⁴ Για το 2017, η καλύτερη επίδοση (περί μικρότερης διαφθοράς) επιτεύχθηκε από τη Νέα Ζηλανδία.

¹¹⁵ Για το 2017, η χειρότερη επίδοση (περί μεγαλύτερης διαφθοράς) επιτεύχθηκε από τη Σομαλία.

χορηγοί θα επωφεληθούν από την ανάπτυξη ειδικών για κάθε χώρα προσεγγίσεων με βάση κοινές εκτιμήσεις στις αρχές της διαδικασίας που επιτρέπουν κοινό στρατηγικό, σχεδιασμό, παρακολούθηση και αξιολόγηση (M & E). (OECD Journal on Development 2008)

Όσο αφορά τη συνεργασία με τις ΜΚΟ πρέπει να σημειωθεί ότι η ποικιλομορφία αυτών, τόσο των διεθνών όσο και των εγχώριων, και η προστιθέμενη αξία τους στη διαχείριση κρίσεων τους καθιστά απαραίτητους αλλά και δύσκολους εταίρους. Οι ΜΚΟ, έρχονται σε όλα τα σχήματα και μεγέθη και εκ των προτέρων έχουν ανταγωνιστικές αξιώσεις στη σφαίρα διαχείρισης κρίσεων. Είναι επίσης συχνά εχθρικές προς τους κρατικούς φορείς και προς το NATO συγκεκριμένα. Αυτή η εχθρότητα απορρέει από τον ανταγωνισμό για τα βασικά καθήκοντα και τους στόχους σταθεροποίησης. Όταν το NATO παραβιάζει τον «ανθρωπιστικό χώρο» “humanitarian space” όπου λειτουργούν μερικές ΜΚΟ ή όταν θεωρείται ως οργάνωση των αναπτυξιακών μακροπρόθεσμων στόχων προς την κατεύθυνση των βραχυπρόθεσμων στρατιωτικών στόχων, τότε οι ΜΚΟ γίνονται επικριτικές προς την Συμμαχία. (PISHCHIKOVA 2017, p.58)

Ο καθορισμός ρεαλιστικών στόχων και η αποσαφήνιση των βασικών καθηκόντων του NATO θα πρέπει να καταστήσει πολύ πιο εύκολη τη διαχείριση της αλληλεπίδρασης NATO-NGO. Η ιεραρχική οργανωτική κουλτούρα του NATO δημιουργεί προοπτικές για μια κεντρική διαχείριση, εσωτερική διεργασία, που φέρνει πολίτες και στρατιωτικούς υπό μια ενιαία διοίκηση. Το NATO θα πρέπει να εξετάσει πότε και πώς τα βασικά του καθήκοντα είναι συμπληρωματικά με τις επιτόπιες δραστηριότητες των άλλων παραγόντων.. (PISHCHIKOVA 2017, p.58)

Η ανάγκη για αποστολές σταθεροποίησης αυξήθηκε δραματικά με τη διάδοση των ενδοκρατικών συγκρούσεων και αυτό είναι απίθανο να μειωθεί στο εγγύς μέλλον. Παρ' όλα αυτά, οι φιλόδοξες και εξαιρετικά μετασχηματιστικές παρεμβάσεις με στόχο τη δημιουργία δημοκρατιών δυτικού τύπου σε περιοχές κρίσεων σε όλο τον κόσμο έχουν αντικατασταθεί από αποστολές που σκοπεύουν πιο μετριοπαθώς στη σταθεροποίηση της χώρας στην οποία λειτουργούν. Οι αποστολές σταθεροποίησης δεν μπορούν να βασιστούν σε στρατιωτικά μέτρα χωρίς ένα ευρύ πολιτικό σχέδιο. Είναι σημαντικό να εργαστούν για μια συνολική πολιτική διευθέτηση και να διακρίνουν μεταξύ περιθωριακών “spoilers” και

ισχυρών “spoilers” οι οποίοι απολαμβάνουν της νομιμότητα σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας. Ο τελευταίος τύπος “spoiler” πρέπει να συμπεριληφθεί στις μελλοντικές τάξης του κράτους, αλλά ο πολιτικός διακανονισμός πρέπει να ελεγχθεί και να προσαρμοστεί με το πέρασμα του χρόνου, επειδή οι ρυθμίσεις που είναι κατάλληλες για τη σταθεροποίηση της κατάστασης στην πρώτη φάση της παρέμβασης ενδέχεται να μην είναι βέλτιστη μακροπρόθεσμα. (COSTALLI 2017, p.28)

Το NATO πρέπει μάλλον να συμβάλει με αποστολές σταθεροποίησης που εκτελούν συγκεκριμένα καθήκοντα και παρέχουν «εξειδικευμένες υπηρεσίες». Το NATO θα μπορούσε καρποφόρα να περιοριστεί στις στρατιωτικές υποθέσεις και στην παροχή ασφάλειας, στους τομείς στους οποίους μπορεί πραγματικά να κάνει τη διαφορά, αφήνοντας πολλές πολιτικές και οικονομικές δραστηριότητες σε άλλους ΔΟ ακόμη και σε ΜΚΟ. (COSTALLI 2017, p.29)

Σε έναν παγκοσμιοποιημένο αλλά ασταθή κόσμο, είναι απαραίτητη η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ του NATO και άλλων ΔΟ που συμβάλλουν, στις προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας, για την αντιμετώπιση πολλαπλών κρίσεων και της προβολής σταθερότητας. Αυτή είναι η ιδιαιτερότητα, της περίπτωσης, με τις περιφέρειες που περιβάλλουν την Ευρώπη, γεγονός που αποτελεί πρωταρχική πηγή ανησυχιών για τα κράτη μέλη του NATO, της ΕΕ και του ΟΑΣΕ. (MARRONE 2017, p.46)

Η αμερικανική κυβέρνηση (USG) έχει καταβάλει προσπάθειες για την πρόληψη ή τον μετριασμό της κρίσης σε ορισμένες από τις πιο ευάλωτες περιοχές του κόσμου. Ως επακόλουθο της τριμερούς ομάδας μελέτης “Fragility Study Group”, το πρόγραμμα αυτό στοχεύει να μάθει από την πρόσφατη εμπειρία σε συγκεκριμένες πολύπλοκες κρίσεις, όπου οι προσπάθειες πρόληψης και μετριασμού της κρίσης από αμυντικά, αναπτυξιακά και διπλωματικά (3D) ιδρύματα μπορεί να είχε κάποια επιτυχία. Σκοπός του είναι η ανάπτυξη αντίστοιχων προγραμμάτων και επιχειρησιακών διδαγμάτων που μπορούν να βοηθήσουν στην προετοιμασία του εργατικού δυναμικού ώστε να είναι σε θέση να επιτύχει στο σημερινό πολύπλοκο επιχειρησιακό περιβάλλον. (USIP 2018)

Επίλογος

Ο κόσμος αντιμετωπίζει μια άνευ προηγουμένου σύγκλιση διεθνών απειλών και αστάθειας. Οι συγκρούσεις και η αστάθεια υψηλής έντασης κυριαρχούν σε ολόκληρο τον κόσμο και το φάσμα της αστάθειας περιλαμβάνει περιφέρειες και κράτη που δεν είναι απαραίτητως σε εμφανείς συγκρούσεις αλλά είναι ασθενικά θεσμικά και οικονομικά και ευάλωτα σε κραδασμούς. Το φάσμα των απειλών - μεταξύ αυτών, ο περιφερειακός εξαναγκασμός και η ανάμειξη, η διεθνική τρομοκρατία, η ανασφάλεια υγείας, η χρήση χημικών και άλλων αντισυμβατικών όπλων, ο μαζικός εκτοπισμός πληθυσμών και οι συντριπτικές ανθρωπιστικές κρίσεις - δημιουργούν ένα περίπλοκο περιβάλλον λειτουργίας. Τα παραδοσιακά εργαλεία αντίδρασης έχουν αποδειχθεί όλο και πιο αναποτελεσματικά κατά των κρίσεων αυτών, καθώς ο συνδυασμός απειλών και αστάθειας παρουσιάζει νέες προκλήσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. (CSIS 2018)

Το άρθρο 1 του Χάρτη των ΗΕ αναφέρει ότι ένας από τους σκοπούς των ΗΕ είναι να «επιτύχουν με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου την προσαρμογή ή την επίλυση διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσει σε παραβίαση της ειρήνης». Το κράτος δικαίου διασφαλίζει ότι το διεθνές δίκαιο και οι αρχές της δικαιοσύνης ισχύουν εξίσου για όλα τα κράτη και ότι τηρούνται εξίσου. Ο σεβασμός του κράτους δικαίου δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την επίτευξη των σκοπών του Χάρτη. (UN 2018)

Προβλέποντας ότι οι εξελίξεις τρέχουν και το άρθρο 1 του Χάρτη συχνά δεν είναι η επιλογή των κρατών. Επιπλέον διαφαίνεται ότι ένας νέος γύρος πυρηνικού εξοπλισμού ετοιμάζεται και η συνθήκη INF αμφισβητείται (μαζί της φαινομενικά και νέα ρήξη των δύο μεγάλων υπερδυνάμεων). Από την άλλη, πάλι αρκετοί θεωρούν την εν λόγω αμφισβήτηση ως την απάντηση της Αμερικής στην προκλητικότητα της Κίνας να αναπτύσσει προηγμένα πλέγματα «αντιπρόσβασης και άρνησης περιοχής» (A2/AD)¹¹⁶. (CSIS 2012)

Επιπλέον, η προοπτική δημιουργίας ενός «αραβικού NATO» είναι ένα θέμα που βρίσκεται ακόμη υπό συζήτηση μεταξύ των χωρών του Συμβουλίου

¹¹⁶ Anti-Access (A2) and Area Denial (AD)

Συνεργασίας του Κόλπου. Όμως ήδη από ότι διαφαίνεται το Αραβικό NATO θα είναι ένας Σουνιτικός στρατός για την καταπολέμηση ή συγκράτησης των Σιιτών, γεγονός που δεν αλλάζει τη προοπτική αστάθειας στην περιοχή. Αλλά αλλάζει τους συσχετισμούς στην περιοχή και τις συμμαχίες εντάσσοντας την ευρύτερη περιοχή σε μια ατζέντα επίλυσης των προβλημάτων.

Από το 2014 και μετά το NATO βρίσκεται πλέον αναμφισβήτητα σε μια τρίτη φάση στην οποία η διαχείριση κρίσεων περνά μέσα από τη προωθήσει της σταθερότητας πέρα από τα σύνορά του και σίγουρα με τις εξελίξεις να τρέχουν στα ανατολικά του γειτνιάζοντα κράτη η προσαρμογή είναι μια επιλογή-ευθύνη που του αναλογεί.

Το NATO έχει επιδείξει απίστευτες ικανότητες προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες παγκόσμιες προκλήσεις και δεν υπάρχει τίποτα που να το εμποδίζει να λάβει μια πιο ανθρώπινη ατζέντα ασφαλείας. Επικεντρώνοντας στη αναγνώριση της ανάγκης για μια προσέγγιση διαχείρισης κρίσεων, το NATO μπορεί να περιορίσει την κρίση και να αποτρέψει τις μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών, τις μετακινήσεις και την ανασφάλεια, οι οποίες τείνουν να επηρεάζουν άμεσα τη σημερινή κατάσταση και, κυρίως, του επιφανειακού σχεδόν αδιάφορου τρόπου με τον οποίο τα μέλη του φαίνεται να αντιδρούν.

Το NATO δεν μπορεί να σταθεί ακίνητο ή να επαναπαυτεί στις δάφνες του. Για να διατηρήσει την αξιοπιστία του πρέπει να ξεκινήσει μια πιο εκτεταμένη διαδικασία προσαρμογής. Πρέπει να διασφαλίσει ότι έχει την ικανότητα να κάνει έναν μελλοντικό πόλεμο, εάν θέλει να αποτρέψει έναν τέτοιο πόλεμο, πρέπει να διαθέτει τα πολιτικά εργαλεία και τις εταιρικές σχέσεις για να ενισχύσει τις στρατιωτικές του ικανότητες.

Δεν πρέπει μόνο να υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των διεθνών φορέων, αλλά και μεταξύ των εθνικών φορέων υποδοχής π.χ. για τους στόχους, τις προθεσμίες και τον τρόπο λειτουργίας "modus operandi". Η ενίσχυση του τοπικού αποτυπώματος "local footprint" φαίνεται να χρειάζεται σε όλες τις φάσεις, από την προετοιμασία για την εκτέλεση ως και την αξιολόγηση. Στο τέλος, αξιοποιώντας όλες αυτές τις βασικές πτυχές ερχόμαστε ένα βήμα πιο κοντά στον

αποτελεσματικό συντονισμό και τις επιτυχείς ειρηνευτικές επιχειρήσεις. (RIETJENS 2017, p.40)

Η εργασία αυτή δεν επιχειρεί να διατυπώσει κάτι που ήδη δεν έχει ειπωθεί, αλλά να χαρτογραφήσει το πολύπλοκο της κάθε περίπτωσης, καθώς και να το προσφέρει ως οργανωτική ιδέα την επιλογή της «προβολής σταθερότητας» ως στρατηγική επιλογή της συμμαχίας. Η πολυπλοκότητα αυτής της στρατηγικής επιλογής απαιτεί συνεργασίες μεταξύ των ΔΟ, των ΜΚΟ και τοπικών παραγόντων στην «εκτός περιοχής» δράσης. Οι δράσεις όμως αυτές απαιτούν εκπαιδευμένο προσωπικό και συνεργασία σε πολιτικοστρατιωτικό επίπεδο αλλάζοντας το περιβάλλον λειτουργίας σε αυτές τις θέσεις.

Καθώς πλησιάζουν τα 70ά γενέθλιά του, το ΝΑΤΟ με το δόγμα του 2010 που έχει ξεκινήσει στη Λισαβόνα, οι ηγέτες του ΝΑΤΟ υιοθέτησαν μια νέα Στρατηγική Αντίληψη που θα είναι ο οδικός χάρτης για τον Οργανισμό για την επόμενη δεκαετία «το ΝΑΤΟ θα είναι πιο αποτελεσματικό, πιο ενεργό στον κόσμο και πιο αποτελεσματικό από ποτέ».

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

NGOs AND CSOs: A NOTE ON TERMINOLOGY. 2018.

<http://www.cn.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH03%20Annexes.pdf>.

«3Cs Defined.» 06 2008. <http://www.three-cs.net/3cs-defined.html>.

Aamann, Preben. «European Council.» *Remarks by President Donald Tusk after the EU-US leaders' meeting in Warsaw*. 08 07 2016.

<https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-summit/2016/07/08-09/>.

«ACT NATO.» *Partnership Training and Education Centres*. 01 09 2016.

<https://www.act.nato.int/ptecs>.

«ACT NATO.» *Exercise Trident Juncture 18*. 20 08 2018.

<https://www.act.nato.int/tj18>.

Affairs, Allied Command Transformation Public. «ACT.» NATO. 10 08 2010.

<https://www.act.nato.int/who-we-are>.

ALFORD, Jonathan. «tandfonline.» *The prospects for military co-operation outside Europe: a British view*. 02 05 2008.

<https://tandfonline.com/doi/abs/10.1080/05679328908448927?journalCode=tadl19>.

—. «tandfonline.» *The prospects for military co-operation outside Europe: a British view*. 2008.

<https://tandfonline.com/doi/abs/10.1080/05679328908448927?journalCode=tadl19>.

«An international, independent medical humanitarian organisation.» *MÉDECINS SANS FRONTIÈRES*. 2018. <https://www.msf.org/>.

«Arms Control Association .» *The Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty at a Glance*. 22 10 2018.

<https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty>.

- «BBC.» *Yemen crisis: Why is there a war?* 20 11 2018.
<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>.
- BELLONI, Roberto. «IAI.» *"Stabilization Rethinking Intervention in Weak and Fragile States"*. 10 05 2017.
<http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.
- BJELICA, Jelena, και AAN Team. «Election Day Two: A triumph of administrative chaos.» *AFGANISTAN ANALYSTS NETWORK*. 21 10 2018.
<https://www.afghanistan-analysts.org/election-day-two-a-triumph-of-administrative-chaos/>.
- BONIFARE, Pascal. *"Οι πόλεμοι του αύριο"*. Αθήνα: Παπαζήσης, , σελ. 59., 2004.
- Brady Anne-Marie. «Power 3.0.» *THE BEST WAY TO PROTECT AGAINST BEIJING'S MAGIC WEAPONS? BE PROACTIVE*. 17 Ιανουάριος 2018.
<https://www.power3point0.org/2018/01/17/the-best-way-to-protect-against-beijings-magic-weapons-be-proactive/> (πρόσβαση Αύγουστος 2, 2018).
- By John Crabtree, Francisco Durand. *Peru: Elite Power and Political Capture*. London: Zed Books Ltd., 2017, 2017.
- CCOE. «CIMIC.» *Civil-Military Cooperation Centre of Excellence*. 2018.
<https://www.cimic-coe.org/>.
- . «CIMIC Field Handbook 4th Edition.» *CIMIC COE*. 2016. <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CFHB-4-0-CONTENT-1-5-E-Book-2.pdf>.
- Cedric de Coning, Chiyuki Aoi, και John Karlsrud. *UN Peacekeeping Doctrine in a New Era: Adapting to Stabilisation, Protection and New Threats*. 14 02 2017. <https://www.crcpress.com/UN-Peacekeeping-Doctrine-in-a-New-Era-Adapting-to-Stabilisation-Protection/Coning-Aoi-Karlsrud/p/book/9781138226753>.
- «Centres of Excellence.» *NATO*. 26 08 2016.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68372.htm.

COLE, Beth. «USIP.» *Fostering Diplomatic-Defense-Development (3D) Cooperation in Responding to Complex Crises*. 06 12 2017.

<https://www.usip.org/publications/2017/12/fostering-diplomatic-defense-development-3d-cooperation-responding-complex>.

«CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2017.» *TRANSPARENCY INTERNATIONAL*. 21 02 2018.

https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017.

COSTALLI, Stefano. «WHAT IS STABILITY AND HOW TO ACHIEVE IT THE RESEARCH-POLICY NEXUS.» 10 05 2017.

<http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.

«CSIS.» *About Global Threats and Regional Stability*. 2018.

<https://www.csis.org/programs/international-security-program/global-threats-and-regional-stability/about-global-threats>.

«CSIS.» *The Emerging Anti-Access/Area-Denial Challenge*. 17 05 2012.

<https://www.csis.org/analysis/emerging-anti-accessarea-denial-challenge>.

«CVCE.EU.» *The issue of NATO 'out-of-area' operations: from West Africa to the borders of the Near East*. 2018. <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/e7c423ed-a376-4a57-a415-f8519344e558/3a02a425-4d6a-419a-b61d-bef706c470d2>.

«DEFENCELINE.» *Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής -*

Αντιμετωπίζοντας τις σύγχρονες θαλάσσιες απειλές. 10 09 2013.

<http://defenceline.gr/index.php/enoples-dynameis/polemikonaytiko/item/240-kenap>.

Delaporte, Murielle. «DEFENSE.» *NATO's Backstage: Working the "3 Cs" Rules at Allied Command Transformation*. 21 04 2018.

<https://defense.info/featured-story/2018/04/natos-backstage-working-the-3-cs-rules-at-allied-command-transformation/>.

- Díaz-Plaja, Ruben. «NATO.» *Projecting Stability: an agenda for action*. 13 03 2018. <https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/projecting-stability-an-agenda-for-action-nato-partners/EN/index.htm>.
- . «NATO.» *Projecting Stability: an agenda for action*. 13 03 2018. <https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/projecting-stability-an-agenda-for-action-nato-partners/EN/index.htm>.
- «EC.EUROPA.EU.» *Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας*. 2018. https://ec.europa.eu/info/policies/european-neighbourhood-policy_el.
- «EEAS.» *The Common Security and Defence Policy (CSDP)*. 03 05 2018. https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en.
- «Environmental security.» *Wikipedia*. 11 11 2018. https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_security.
- EU Global Strategy*. 14 11 2016. <https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>.
- «EUR-Lex.» *Εφαρμογή του Κοινού πλαισίου για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών-Απόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. 19 07 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0030#footnote3>.
- «eur-lex.europa.eu.» *Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ*. 07 06 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0021>.
- «EUROPA.» *European Commission Press Release Database*. 18 11 2015. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6121_el.htm.
- «EUROPA.EU.» *Αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας: στήριξη της σταθεροποίησης, της ανθεκτικότητας και της ασφάλειας*. 18 05 2017. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1334_el.htm.

- «European Security and Defence College (ESDC).» 2018.
<https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/4369>.
- «Freedom in the World 2018.» *Freedom House*. 2018.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/afghanistan>.
- Friis, Karsten, και Pia Jarmyr. «Comprehensive Approach.» *NUPI Report*. 03 2008.
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/276483/Security%20Bin%20Pracatice-11-Friis-Jarmyr.pdf?sequence=1>.
- «GLOBSEC.» *GLOBSEC NATO Adaptation Project: NATO in a Changing Strategic Environment*. 30 08 2016. <https://www.globsec.org/news/globsec-nato-adaptation-project-nato-changing-strategic-environment/>.
- «GLOBSEC IDEAS SHAPING THE WORLD.» *One Alliance: The Future Tasks of the Adapted Alliance*. 27 11 2017.
<https://www.globsec.org/publications/one-alliance-future-tasks-adapted-alliance/>.
- «GLOBSEC NATO Adaptation Initiative.» *GLOBSEC IDEAS SHAPING THE WORLD*. 25 07 2017. <https://www.globsec.org/initiatives/globsec-nato-adaptation-initiative/>.
- «Humanitarian Space.» *ATHA*. 2014. <http://atha.se/content/humanitarian-space>.
- International Criminal Police Organization-INTE*. 2018.
<https://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/People-smuggling/Questions-and-answers>.
- «ISTC.» *International Special Training Centre* . 2018. <https://istc-sof.org/>.
- «JFC Naples.» *What Is JFC Naples?* 2018. <https://jfcnaples.nato.int/page5714813>.
- «JFC Naples/KFOR.» *Mission*. 2018. <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/welcome-to-kfor/mission>.

- «JFCNAPLES.» *ALLIED JOINT FORCE COMMAND NAPLES*. 2018.
<https://jfcnaples.nato.int/>.
- Jongberg, Kirsten, και Niccolo Rinaldi. «Χώρες του Κόλπου, Ιράν, Ιράκ και Υεμένη.» *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*. 09 2018.
http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.6.5.pdf.
- JSTOR. «Assessment in Afghanistan.» *Embracing the Fog of War*. 2012.
<https://www.jstor.org/stable/pdf/10.7249/mg1086dod.15.pdf>.
- Koetse, Manya. «whatsonweibo.» *On 'Sharp Power' & the China Threat 3.0: "The West Is Mentally Stuck in Cold War Era"*. 5 Μάρτιος 2018.
<https://www.whatsonweibo.com/on-sharp-power-the-china-threat-3-0-the-west-is-mentally-stuck-in-cold-war-era/> (πρόσβαση Ιούλιος 25, 2018).
- LEE, Eugenia. «peaceinsight.» *Donor funding and briefcase NGOs*. 29 01 2014.
<https://www.peaceinsight.org/blog/2014/01/donor-funding-briefcase-ngos/>.
- LEE, JESSE. «White House.» *President Obama Announces the New START Treaty*. 26 03 2010.
<https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2010/03/26/president-obama-announces-new-start-treaty>.
- Legal Gazette "NATO Training and Exercises 2015"*. 11 2015.
http://www.act.nato.int/images/stories/media/doclibrary/legal_gazette_36.pdf.
- LUCARELLI, Sonia, Alessandro MARRONE, και Francesco N. MORO.
 «"Projecting Stability in an Unstable World".» *Workshop "Projecting Stability in an Unstable World"*. Bologna: NATO Allied Command Transformation (ACT), the University of Bologna and Istituto Affari Internazionali (IAI) of Rome., 2017.
- LUCIUS, Gerard, και Sebastiaan RIETJENS. «Effective Civil-Military Interaction in Peace Operations: Theory and Practice.» 2016.
<https://books.google.gr/books?id=46LWCwAAQBAJ&pg=PA278&lpg=PA278&dq#v=onepage&q&f=false>.

- MARRONE, Alessandro. «Coordinating with International Organizations: Challenges and Opportunities.» *Istituto Affari Internazionali (IAI)*. 11 12 2017. <http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.
- . «International Organizations: Challenges and Opportunities.» *Istituto Affari Internazionali (IAI)*. 10 05 2017. <http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.
- MARTINS, Véronica. *The issue of NATO 'out-of-area' operations: from West Africa to the borders of the Near East*. 27 10 2016. https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/e7c423ed-a376-4a57-a415-f8519344e558/3a02a425-4d6a-419a-b61d-bef706c470d2/Resources#4c42d88e-8aca-4cca-a562-6f156dd5bb8e_en&overlay.
- Mihalache, Oana-Cosmina. «CIRR.» *NATO's 'Out of Area' Operations: A Two-Track Approach. The Normative Side of a Military Alliance*. 14 11 2017. <https://content.sciendo.com/view/journals/cirr/23/80/article-p233.xml>.
- «Mission statement.» *CRS*. 2018. <https://www.crs.org/about/mission-statement>.
- «MKSF.» *Kosovo Security Force: Mission Statement*. 2014. <https://mksf-ks.org/?page=2,7#.XAypBGgzaUk>.
- MUGGAH, Robert. *The United Nations Turns to Stabilization*. 05 12 2014. <https://theglobalobservatory.org/2014/12/united-nations-peacekeeping-peacebuilding-stabilization/>.
- «naftemporiki.» *Αποχώρησε από το Ιράκ η τελευταία μάχιμη μονάδα των ΗΠΑ*. 19 08 2010. <https://www.naftemporiki.gr/story/279809/apoxorise-apo-to-irak-i-teleutaia-maximi-monada-ton-ipa>.
- «naftemporiki.gr.» *Κουβέιτ: Συζητούμε τη δημιουργία του «Αραβικού ΝΑΤΟ»*. 24 09 2018. <https://www.naftemporiki.gr/story/1395003/koubeit-suzitoume-ti-dimiourgia-tou-arabikou-nato>.

«NAPLES: NATO SOUTHERN HUB.» *Siracusa International Institute*. 05 06 2018.
<http://www.siracusainstitute.org/portal/2018/06/05/naples-nato-southern-hub/>.

NATO. NATO. 2018. https://www.nato.int/nato-welcome/index_el.html.

«NATO.» *Civil Society Advisory Panel on Women, Peace and Security holds second annual meeting*. 09 10 2017.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_147603.htm.

«NATO.» *Education and training*. 29 05 2018.
https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_49206.htm.

«NATO.» “*Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation*”. 2010.
<https://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>.

«NATO.» *NATO Response Force / Very High Readiness Joint Task Force*. 04 2018. <https://shape.nato.int/nato-response-force--very-high-readiness-joint-task-force>.

«NATO.» *Resolute Support Mission (RSM): Key Facts and Figures*. 09 2018.
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_09/20180903_2018-09-RSM-Placemat.pdf.

«NATO.» *ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014) (Archived)*. 01 09 2015.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm.

«NATO.» *Centres of Excellence*. 26 08 16.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68372.htm.

«NATO.» *Operations and missions: past and present*. 02 10 2018.
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm.

«NATO.» *NATO's new Strategic Concept*. 25 11 2010.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_68986.htm?selectedLocale=en.

«NATO.» *Defence Institution Building*. 09 05 2018.

https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_50083.htm.

NATO Lisbon Summit Edition. 11 10.

<https://www.nato.int/docu/review/2010/Lisbon-Summit/New-Nato/GR/index.htm>.

NATO. «MC 411/1.» *NATO*. 18 01 2002. <https://www.nato.int/ims/docu/mc411-1-e.htm>.

«NATO MULTIMEDIA LIBRARY.» *NATO Comprehensive Approach*. 21 11 2018.

<http://www.natolibguides.info/comprehensiveapproach>.

«NATO SCHOOL Oberammergau.» *NATO School*. 2018.

<https://www.natoschool.nato.int/>.

NATO SECRET NHO/63/1. 20 03 2002.

<https://www.nato.int/archives/docu/d630502e.htm>.

NSO. «AJP-3.19.» *NATO*. 11 2018.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/757080/20181112-dcdc_doctrine_nato_cimic_ajp_3_19.pdf.

«NSPA.» *NATO Trust Fund projects*. 15 11 2018.

<http://www.nspa.nato.int/en/organization/logistics/LogServ/ntfp.htm>.

Oana-Cosmina, Mihalache. *NATO's 'Out of Area' Operations: A Two-Track Approach. The Normative Side of a Military Alliance*. 2017.

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=333caa26-a56e-4495-a9b9-892ac70304b1%40sdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#AN=edsdoj.bf52a3fbbf6f4c07b5c986699da04902&db=edsdoj>.

«OECD Journal on Development.» 2006. [https://read.oecd-](https://read.oecd-ilibrary.org/development/part-3-whole-of-government-approaches-to-fragile-states_journal_dev-v8-art39-en#page2)

[ilibrary.org/development/part-3-whole-of-government-approaches-to-fragile-states_journal_dev-v8-art39-en#page2](https://read.oecd-ilibrary.org/development/part-3-whole-of-government-approaches-to-fragile-states_journal_dev-v8-art39-en#page2).

«OECD Journal on Development.» *Whole-of-Government Approaches to Fragile States*. 2008. https://read.oecd-ilibrary.org/development/part-3-whole-of-government-approaches-to-fragile-states_journal_dev-v8-art39-en#page42.

«Operation Sea Guardian.» *NATO*. 27 06 2018.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136233.htm.

«Operation SOPHIA.» *EUNAVFOR MED*. 2018.
<https://www.operationsophia.eu/about-us/>.

«Our history.» *Mercy Corps*. 2018. <https://www.mercycorps.org/about-us/our-history>.

«OUR STORY.» *Save the Children International*. 2018.
<https://www.savethechildren.net/about-us/our-story>.

«Partnership Interoperability Initiative.» *NATO*. 07 06 2017.
https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_132726.htm.

«Peace Women.» *SOLUTIONS: INNOVATIVE WPS AGENDA*. 2018.
<https://www.peacewomen.org/why-WPS/solutions>.

Peacekeeping, United Nations. «MINUSMA FACT SHEET.» 10 2018.
<https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusma>.

Pei Minxin. «Power 3.0.» *CHINA'S THREE-PRONGED PLAY FOR GLOBAL LEADERSHIP*. 17 Απρίλιος 2018.
<https://www.power3point0.org/2018/04/17/chinas-three-pronged-play-for-global-leadership/> (πρόσβαση Αύγουστος 6, 2018).

PISHCHIKOVA, Kateryna. «INTERACTING WITH NGOs AND LOCAL STAKEHOLDERS: ISSUES AND POSSIBILITIES.» 11 12 2017.
<http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.

Press Release (2010) 105. 04 08 2010.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_65107.htm.

Press releases and statements. «European Council.» *Remarks by President Donald Tusk on EU-NATO cooperation.* 10 07 2018.

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/07/10/remarks-by-president-donald-tusk-on-eu-nato-cooperation/>.

«Provincial Reconstruction Team.» *WIKIPEDIA.* 20 06 2018.

«RAMUSSEN GLOBAL.» 2018. <https://rasmussenglobal.com/capabilities/speaker-services>.

«RAMUSSEN GLOBAL/THE UKRAINE INITIATIVE.» 2018.

<https://rasmussenglobal.com/the-ukraine-initiative>.

«REPORTER.» *Συμπεράσματα για Κονγκό, Μιανμάρ, Ινδία, Σομαλία και Λιβύη.* 10 12 2018.

<http://www.reporter.com.cy/international/article/429219/symperasmata-ga-konggo-myanmar-india-somalia-kai-libyi>.

RIETJENS, Sebastiaan. «International Stakeholders:Challenges and Opportunities.» 10 05 2017.

<http://www.iai.it/sites/default/files/9789284502103.pdf>.

Sander, Oral. *Le rôle de la Turquie dans l'OTAN* . 13 05 2002.

<https://www.nato.int/docu/revue/1990/9003-05.htm>.

«SHAPE.» *NATO Training Mission - Iraq (NTM-I).* 2018.

<https://shape.nato.int/page136952>.

SHAPE. «ACO.» *COPD v2.* 04 10 2013.

file:///C:/Users/user/Downloads/COPD_v2_4.pdf.

State capture. 09 10 2018. https://en.wikipedia.org/wiki/State_capture.

STEINBRUNER, John. «Cooperative Security.» *CENTER FOR INTERNATIONAL & SECURITY STUDIES AT MARYLAND.* 10 2010.

<http://www.cissm.umd.edu/publications/cooperative-security-0>.

«STRATCOMCOE Riga, Latvia.» *About Strategic Communications*. 2018.

<https://www.stratcomcoe.org/about-strategic-communications>.

Telegram, George Kennan to George Marshall. *Truman Administration File*. 22 02 1946.

https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf.

Timeline of the Cold War. 11 02 1945. <http://www.cvce.eu/en/timeline/coldwar>.

TRADOC. «THE TRADOC STORY.» *U.S. Army Training and Doctrine Command*. 2018. <https://www.tradoc.army.mil/About-Us/>.

Training and Education. 10 2013. <http://www.natolibguides.info/training>.

«tvxs.» «Οι Πύλες των Δακρύων»: Το στενό στο κέντρο του κόσμου και η σύγκρουση για τον έλεγχό του. 30 01 2018. <https://tvxs.gr/news/kosmos/oi-pyles-ton-dakryon-steno-sto-kentro-toy-kosmoy-kai-i-sygekroysi-gia-ton-elegxo-toy>.

«UN.» *"Rule of Law and Peace and Security"*. 2018.

<https://www.un.org/ruleoflaw/rule-of-law-and-peace-and-security/>.

«UNRIC.» *ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΕΙΝΑΙ ΖΩΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ*. 2018.

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26403&Itemid=21.

«USIP.» *Defense, Development and Diplomatic ("3D") Learning from Complex Crisis*. 2018. <https://www.usip.org/3dlessons>.

WALKER, Christopher. *What Is "Sharp Power"?* Volume 29, Number 3 July 2018.

<https://www.ned.org/wp-content/uploads/2018/07/what-is-sharp-power-christopher-walker-journal-of-democracy-july-2018.pdf>.

«Who we are.» *International Rescue Committee*. 2018.

<https://www.rescue.org/who-we-are>.

- «Whole-of-Government Approaches to Fragile States.» *OECD Journal on Development*. 2008. https://read.oecd-ilibrary.org/development/part-3-whole-of-government-approaches-to-fragile-states_journal_dev-v8-art39-en#page19.
- Wight, Martin. *Διεθνής Θεωρία - Τρία ρεύματα σκέψης*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 1998.
- «wikipedia.» *Χαλύβδινο Σύμφωνο*. 30 10 2018.
https://el.wikipedia.org/wiki/Χαλύβδινο_Σύμφωνο.
- «wikipedia.» *Δημοκρατία της Κριμαίας*. 12 09 2018.
https://el.wikipedia.org/wiki/Δημοκρατία_της_Κριμαίας.
- «wikipedia.» *Κρίση στη νοτιοανατολική Ουκρανία το 2014*. 06 05 2017.
https://el.wikipedia.org/wiki/Κρίση_στη_νοτιοανατολική_Ουκρανία_το_2014.
- «WIKIPEDIA.» *Λιβυκός εμφύλιος πόλεμος 2011*. 06 05 2017.
https://el.wikipedia.org/wiki/Λιβυκός_εμφύλιος_πόλεμος_2011.
- «wikipedia.org/wiki/Αποτυχημένα_κράτη.» *Αποτυχημένα κράτη*. 15 11 2017.
https://el.wikipedia.org/wiki/Αποτυχημένα_κράτη.
- Zenko, Micah, και Michael A. Cohen. «FOREIGN AFFAIRS THE HELLENIC EDITION.» *Ο κόσμος είναι σήμερα πιο ασφαλής*. 03 06 2012.
<http://www.foreignaffairs.gr/articles/68821/micah-zenko-kai-michael-a-cohen/o-kosmos-einai-simera-pio-asfalis>.
- «AMNA.» *ΑΘΗΝΑΪΚΟ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ*. 24 09 2018.
<https://www.amna.gr/mobile/articleen/295169/O-anapl-YPEX-tou-Koubeit-dilose-oti-i-dimiourgia-enos-arabikou-NATO-suziteitai-apo-tis-chores-tou-Kolpou--tin-Aigupto-kai-tin-Iordania>.
- Βεργολιά, Μαργαρίτα. «Το «αραβικό NATO» εισέβαλε στην Υεμένη.» *efsyn.gr*. 27 03 2015. <http://www.efsyn.gr/arthro/araviko-nato-eisevale-stin-yemeni>.
- Βρυξέλλες, Σύνοδος κορυφής του NATO. «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.» *Σύνοδος κορυφής του NATO, Βρυξέλλες, 11-12/07/2018*. 12 07 2018.

<https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-summit/2018/07/11-12/>.

Διδίλη, Ζωή. *Failed State: Η Περίπτωση Της Λαϊκής Δημοκρατίας Του Κονγκ*. 20 02 2018. <https://powerpolitics.eu/failed-state-η-περίπτωση-της-λαϊκής-δημοκρατίας/>.

EOM, ΕΘ. «Early Legislative Elections, Kosovo 2017.» *Final Report Kosovo Legislative Elections 2017*. 11 06 2017. https://cdn1-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/EUr3FZBpoEyOQD5vpBqh8hVhw9S_x9jn-7Qj_Sv9nvY/mtime:1505209131/sites/eeas/files/final_report_eom_kosovo_june_2017.pdf.

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.» *Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ*. 07 06 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0021>.

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.» *Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ*. 07 06 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0021>.

Ιακώβου, Χρήστος. *Η Τουρκία και η κρίση των πυραύλων της Κούβας*. 16 10 2017. <https://hellasjournal.com/2017/10/i-tourkia-ke-i-krisi-ton-piravlon-tis-kouvas-ine-kalo-na-katafevgoume-stin-istoria/>.

Λαμπρόπουλος, Κων/νος Θ. «Το διαφαινόμενο δόγμα Trump.» *Liberal*. 14 12 2017. <https://www.liberal.gr/arthro/181419/amyna--diplomatia/2017/to-diafainomeno-dogma-Trump.html>.

Λαμπρόπουλος, Κωνσταντίνος Θ. «Liberal.» *Η νέα στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας (National Security Strategy) των ΗΠΑ*. 20 12 2017. <https://www.liberal.gr/arthro/182278/amyna--diplomatia/2017/H-nea-stratigiki-ethnikis-asfaleias-National-Security-Strategy-ton-ipa.html>.

Λισαβόνα: *Κρίσιμη Σύνοδος Κορυφής του ΝΑΤΟ*. 19 11 2010. <https://tvxs.gr/κόσμος/λισταβόνα-κρίσιμη-σύνοδος-κορυφής-του-νατο>.

«Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ.» *EUR-Lex*. 07 06 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017JC0021>.

Μπετινάκη, Κώστα. *Γιατί το ΝΑΤΟ θέλει να ξεχάσουμε τη Λιβύη*. 22 07 2018. <https://www.zougla.gr/kosmos/article/giati-to-nato-8eli-na-ksexasoume-ti-livi>.

«ΝΑΤΟ.» *Defence Ministers to agree NATO Readiness Initiative*. 07 06 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_155348.htm.

Πόλεμος της Βοσνίας. 21 07 2018. https://el.wikipedia.org/wiki/Πόλεμος_της_Βοσνίας.

ΣΠΑΘΗ, ΡΟΥΜΠΙΝΑ. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.» *Ρωγμές στον νέο Δρόμο του Μεταξίου*. 16 09 2018. <http://www.kathimerini.gr/985076/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/rwgmes--ston-neo-dromo-toy-meta3ioy>.

Σύνοδος κορυφής του ΝΑΤΟ 2010, Λισαβόνα. 2010. <https://www.nato.int/docu/review/2010/Lisbon-Summit/GR/index.htm>.

Σύνοδος Κορυφής του ΝΑΤΟ: Μια αποκαλυπτική έκθεση για «τα μελλοντικά καθήκοντα» της ιμπεριαλιστικής συμμαχίας. 17 06 2018. https://www.alfavita.gr/kosmos/259202_synodos-koryfis-toy-nato-mia-apokalyptiki-ekthesi-gia-ta-mellontika-kathikonta-tis.

